

**Всеукраїнський конкурс авторських програм
практичних психологів і соціальних
педагогів
«Нові технології у новій школі»**

**ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ З ДІТЬМИ З ООП**

Автори - упорядники: **Пронякіна Ольга Іванівна**,
практичний психолог Кременчуцької гімназії № 16
Ніжинська Ольга Віорілівна,
консультант (практичний психолог) КУ ІРЦ №
1, практичний психолог Кременчуцького ЗДО №
2

Телефон: **0507171697**

Електронні адреси: pronjakinaolga@gmail.com
68aurika@gmail.com

Кременчук

2021 рік

Пронякіна О.І., Ніжинська О.В. Особливості роботи вчителя фізичної культури з дітьми з ООП. Просвітницька програма / Автори-упорядники О.І. Пронякіна, О.В. Ніжинська – Кременчук, 2021. – 110 с.

Рецензенти:

Сирота Л.В., директор Кременчуцького навчально-методичного центру психологічної служби

Програма спрямована на ознайомлення вчителів фізичної культури з особливостями роботи з дітьми, що мають особливі освітні потреби. Дана програма допоможе ефективною організувати навчання таких дітей в загальноосвітніх навчальних закладах з урахуванням категорії та ступеня прояву наявних у дитини освітніх труднощів та індивідуальних особливостей психофізичного розвитку. Участь у програмі сприятиме формуванню професійних компетентностей вчителя: мовно-комунікативної, психологічної, інклюзивної, здоров'язбережувальної.

Адресована працівникам психологічної служби закладів освіти для проведення просвітницьких тренінгових занять з учителями фізичної культури.

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
ПЛАН-СІТКА ПРОСВІТНИЦЬКИХ ЗАНЯТЬ	7
КОНСПЕКТИ ЗАНЯТЬ	13
ЛІТЕРАТУРА	57
ДОДАТКИ	59

I. Пояснювальна записка

Актуальність програми. На даний час забезпечення реалізації права дітей з особливими освітніми потребами (ООП) на освіту розглядається як одне з найважливіших завдань державної політики не тільки в галузі освіти, але і в області демографічного та соціально-економічного розвитку України. Сьогодні багато країн світу визнають, що найбільш перспективним є включення дитини з особливими освітніми потребами в шкільний простір за місцем проживання.

Основним завданням сучасної освітньої політики країни є забезпечення «рівних» можливостей здобуття якісної початкової загальної освіти для всіх здобувачів освіти. Це означає, що школа повинна забезпечити умови для засвоєння основної освітньої програми та індивідуальної траєкторії розвитку всіх учнів, в тому числі дітей з освітніми труднощами.

Відповідно до ширшого розуміння інклюзивної освіти та міжнародних документів, діти з особливими потребами – це особи до 18-ти років, які потребують додаткової підтримки в освітньому процесі (діти з порушеннями психофізичного розвитку, діти з інвалідністю, діти-біженці, працюючі діти, діти-мігранти, діти-представники національних меншин, діти-представники релігійних меншин, діти із сімей з низьким прожитковим мінімумом, безпритульні діти, діти-сироти, діти із захворюваннями СНІД/ВІЛ та інші).

Незважаючи на протиріччя та проблеми, з яким стикається інклюзивна освіта, вона все більше входить в практику освітніх установ. Наразі, у вітчизняній літературі проведено наукові дослідження в галузі інклюзивної освіти, що охоплюють широке коло питань, зокрема: розроблення стратегії інклюзивної освіти (А. А. Колупаєва (2010)); загальні питання впровадження інклюзивної освіти (Л. Будяк, Л. Коргун, Н. Теплова, Т. Соловйова, С. Іноземцева, Є. Ісаєва); створення інклюзивного освітнього середовища (А. Г. Поліхроніді (2016); особливості формування особистості дітей із порушеннями психофізичного розвитку в умовах інклюзивного середовища (І. Б. Кузава (2012), В. Пасічник (2015)) та ін.

Однак в науково-практичній літературі, присвяченій питанням інклюзивної освіти, практично відсутнє висвітлення проблеми інклюзії на уроках фізичної культури. Необхідно зазначити, що в системі заходів соціального захисту, найбільш ефективними є реабілітація та соціальна адаптація засобами фізичної культури. У дітей з особливими освітніми потребами фізична культура спрямована :

- розвиток основних фізичних якостей;
- підвищення функціональних можливостей організму;
- становлення, збереження і використання тілесно-рухових якостей дитини;
- формування комплексу спеціальних знань.

Фізична культура для дітей з ОПП в школі – важливий предмет, який навчає дитину поважати своє тіло. Сам процес фізичного виховання включає

відновлення функцій порушених аналізаторів, заповнення дефіциту рухової активності з урахуванням конкретної нозології, формування морально-вольових якостей. Уроки фізичної культури для дітей з освітніми труднощами спрямовані на їх всебічний розвиток та включення таких дітей в загальне соціальне середовище.

У процесі фізичного виховання і розвитку дітей відбувається не тільки становлення рухової сфери, а й здійснюється формування розумових здібностей, морально-естетичних почуттів, розвиток мови, закладаються основи цілеспрямованої і організованої діяльності. Рівень фізичної підготовленості дітей з ООП грає важливу роль в їх соціальній адаптації. Тому саме рухова активність, яка стимулює розвиток всіх систем і функцій організму, корекцію, компенсацію і профілактику рухових і психічних порушень розвитку, виховання особистості є основним механізмом інклюзивної освіти.

Ефективність реалізації освітньої інклюзії в багатьох випадках визначається готовністю вчителя взаємодіяти як з дитиною з ООП, так і з її сім'єю. В умовах інклюзії вчитель виявляється в новому психологічному і педагогічному просторі. Це простір вимагає цілеспрямовано і послідовно розвивати навички гнучкого реагування на особливі потреби дітей з ООП і та використовувати альтернативні форми комунікації з ними.

Дана просвітницька програма покликана ознайомити учителів фізичної культури з особливостями роботи з дітьми, що мають особливі освітні потреби, виробити вміння ефективно організувати навчання таких дітей в закладах загальної середньої освіти з урахуванням категорії та ступеня прояву наявних у дитини освітніх труднощів та індивідуальних особливостей психофізичного розвитку

Завдання програми:

1. Формування у педагогів психологічних знань та уявлень про особливості розвитку осіб, які мають освітні труднощі.
2. Збагачення професійного досвіду, формування практичних навиків залучення дітей з ООП до щоденних видів діяльності та соціальної взаємодії з однокласниками на уроках фізичної культури.
3. Розвиток комунікативної компетентності вчителів фізичної культури, формування навичок ефективної взаємодії із здобувачами освіти, які мають особливі освітні потреби, та їх батьками.
4. Опанування та використання педагогами прийомів і методів, спрямованих на збереження психічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу та запобігання власному «професійному вигоранню».

Принципи побудови програми: комплексність, варіативність, послідовність, логічність викладення матеріалу.

Предметом програми є ознайомлення вчителів з особливостями організації уроку фізичної культури для дітей з особливими освітніми потребами.

Об'єктом є учителі фізкультури, які працюють з дітьми, що мають освітні труднощі різного ступеню прояву.

Структура програми:

Програма включає в себе 9 занять для учителів фізкультури, які можуть бути проведені 1 раз на тиждень. Кількість учасників не обмежена. Тривалість заняття від 60 хвилин до 100 хвилин. Кожне заняття складається з трьох основних елементів:

вступна частина: знайомство, привітання, вступне слово психолога, визначення очікувань учасників від заняття;

основна частина: інформаційний блок, виконання практичних вправ;

заклучна частина: підведення підсумків заняття, визначення щодо реалізації очікувань; оцінка зміни рівня поінформованості учасників.

Види роботи: міні-лекції, ігри, бесіди, робота в групах, колективні роботи.

Прогнозований результат: отримання учасниками психологічних знань та уявлень про особливості розвитку дітей, які мають освітні труднощі. Розвиток комунікативної компетентності вчителів фізичної культури, збільшення ефективності їх роботи в інклюзивних класах. Сприяння залученню дітей з ООП до щоденних видів діяльності та соціальної взаємодії між дітьми на уроках фізичної культури.

Психологічна готовність учителів фізичної культури до взаємодії з сім'єю дитини з особливими освітніми потребами, підтримка сім'ї, яка має дитину з ООП і умовах інклюзивного навчання.

Система оцінювання проміжних і кінцевих результатів:

Оцінювання результатів відбувається по закінченню заняття, при підведенні підсумків.

Критеріями ефективності програми є сформованість у вчителя фізичної культури:

- мотиваційної та особистісної готовності сприймати дитину з ООП як повноправного члена класного колективу;
- розуміння після ознайомлення з висновком ІРЦ особливостей психічні процеси та функції у нього порушені;
- вміння адаптувати навчальні плани, методи роботи до індивідуальних потреб дитини;
- уміння створювати оптимальні умови для спілкування, сприяти налагодженню дружніх стосунків між дітьми;
- розуміння особливої ситуації в сім'ї та плідна співпраця з батьками дитини.

II. План – сітка просвітницьких занять

Назва вправа	Мета вправи	Час
Заняття 1. Мета : формування уявлень педагогів про психологічні особливості дитини з особливими освітніми потребами та психологічної готовності до взаємодії з такими дітьми, підвищення психолого-педагогічної компетентності, ознайомлення вчителів з нормативно-правовою базою, яка регламентує роботу з дітьми з ООП. Час: 1 год 15 хв		
1. Вправа «Знайомство».	Знайомство з учасниками, презентація себе, налагодження контакту між учасниками, розширення відомостей про присутніх, позитивні емоції.	15 хв
2. Вправа «Ніхто з Вас не знає...»	Налаштування на внутрішню психологічну роботу	5 хв
3. Вступна бесіда, вправа «Сонце здібностей»	Усвідомлення власних здібностей	15 хв
4. Вправа «Очікування щодо людей з особливими потребами»	Ознайомлення педагогів з принципами інклюзивної освіти, розуміння особливостей розвитку дитини з ООП	20 хв
5. Міні-лекція «Портрет дитини з особливими потребами»	Ознайомлення педагогів із особливостями розвитку дітей з ООП	10 хв
6. Ознайомлення з нормативно-правовою базою	Ознайомлення з нормативно-правовою базою, якою мають керуватися педагоги під час роботи з дітьми з ООП	5 хв
7. Рефлексія	Підбиття підсумків заняття; отримання зворотного зв'язку від учасників	5 хв
Заняття 2. Мета: продовження роботи з підвищення професійної компетентності педагогів щодо питань роботи з дітьми з ООП, створення умов для розвитку емоційної готовності та мотивації педагога працювати з дітьми з ООП, зняття психологічних бар'єрів. Час: 1 год 40 хв		

1. Вправа «Привітання»	Зняття емоційної напруги, створення сприятливої психологічної атмосфери	5 хв
------------------------	---	------

2. Вправа «А зараз я...»	Формування вміння відчувати себе у ролі людей з обмеженими можливостями	10 хв
3. Вступне слово. Вправа «Спільна мова»	Налагодження психологічного контакту, розвиток емпатії до дитини з особливими освітніми потребами	20 хв
4. Вправа «Ярлики»	Заглиблення в емоційний стан дитини з ООП	15 хв
5. Вправа «Труднощі»	З'ясування переліку труднощів, з яким стикаються вчителі у своїй професійній діяльності.	25 хв
6. Арт-терапевтична вправа «Сонячна галявина»	Зняття напруги шляхом створення позитивного емоційного фону, створення букета з «квітів добра»	20 хв
7. Рефлексія	Підбиття підсумків заняття; отримання зворотного зв'язку від учасників	5 хв

Заняття 3.

Мета: формування у педагогів психологічної готовності до взаємодії з сім'єю дитини з особливими освітніми потребами, аналіз та визначення шляхів допомоги та підтримки сім'ї, яка має дитину з ООП, зняття психологічних бар'єрів.

Час: 1 год 5 хв

1. Гра «Чарівний капелюх»	Згуртування педагогічного колективу, формування довіри	5 хв
2. Вступна бесіда. Вправа «Занурення»	Занурення у стан батьків, які мають дитину з особливими освітніми потребами	25 хв
3. Міні-лекція.	Ознайомлення зі стадіями переживання горя батьками при народженні дитини з особливими освітніми потребами	25 хв
4. Рефлексія. Вправа «Ключі»	Підбиття підсумків заняття; отримання зворотного зв'язку від учасників	10 хв

Заняття 4.

Мета: продовження роботи зформування у педагогів психологічної готовності до взаємодії з сім'єю дитини з особливими освітніми потребами, , аналіз та визначення шляхів допомоги та підтримки сім'ї, яка має дитину з ООП і умовах інклюзивного навчання; зняття психологічних бар'єрів.

Час: 1 год 35 хв

1. «Квітка настрою»	Визначення емоційного настрою учасників, наочна демонстрація цілісності групи	5 хв
2. Вправа «Кенгуру»	Розвиток почуття емпатії, вміння співпереживати іншим	5 хв
3. Вступне слово. Вправа «Мати особливої дитини»	Формування вміння усвідомити можливий стан батьків дітей з особливими освітніми потребами	15 хв
4. Мозковий штурм.	Визначення ролі батьків дітей з ООП у навчальному процесі	15 хв
5. Вправа «Глечик емоцій»	Усвідомлення і прийняття наявності страху перед майбутнім	30 хв
6. Вправа «Асоціації»	Формування вміння бачити сильні сторони дитини, сприяти толерантному ставленню до людей з ООП	15 хв
7. Рефлексія	Підбиття підсумків заняття; отримання зворотного зв'язку від учасників	10 хв

Заняття 5.

Мета: з'ясування якостей, якими має володіти педагог, працюючи з дітьми з особливими потребами; виявлення професійних проблем на уроках фізичної культури, пов'язаних з впровадженням інклюзивної освіти, зниження негативних емоційних проявів.

Час: 60 хв

1. Вправа «Особистий момент»	Визначення емоційного настрою учасників, наочна демонстрація цілісності групи	10 хв
2. Міні-лекція	З'ясування якостей, якими має володіти педагог, працюючи з дітьми з особливими потребами	10 хв
3. Вправа «Про що сумуєте»	Виявлення проблем, пов'язаних із впровадженням інклюзивної освіти	20 хв
4. Вправа з кульками	Зниження негативних емоційних проявів (тривожності, страхів, агресії, неприйняття, гидливості)	10 хв

5. Рефлексія	Підбиття підсумків заняття; отримання зворотного зв'язку від учасників	10 хв
--------------	--	-------

Заняття 6.

Мета: обговорення та визначення завдань, які стоять перед учителем фізкультури, що працюють з дітьми з ООП; ознайомлення з особливостями форм роботи на уроках фізичної культури в інклюзивних класах.

Час: 1 год 5 хв

1. Вправа «Привітання»	Криголам, гарний настрій, об'єднання	10 хв
2. Вправа «Атоми і молекули»	Емоційне розвантаження, об'єднання в групи	5 хв
3. Вправа «Завдання, які стоять перед учителем фізкультури, що працює з дітьми з ООП»	Обговорення та визначення завдань, які стоять перед учителем фізкультури, що працює з дітьми з ООП	20 хв
4. Лекція «Особливості форм роботи на уроці фізичної культури в інклюзивному класі»	Ознайомлення з особливостями форм роботи на уроках фізичної культури в інклюзивних класах	20 хв
5. Рефлексія	Підбиття підсумків заняття; отримання зворотного зв'язку від учасників	10 хв

Заняття 7.

Мета: підвищення професійної компетентності педагогів щодо роботи з дітьми з ООП, ознайомлення з новими допоміжними інструментами, які сприятимуть ефективній організації інклюзивного навчання дітей, які мають освітні труднощі

Час: 1 год. 40 хв

1. Привітання.	Обговорення настрою учасників та їх очікувань щодо цього заняття	5 хв
2. Вправа «Шикуйся по росту»	Подолання бар'єрів у спілкуванні, створення комфортної атмосфери для роботи	10 хв
3. Вправа «Портрет дитини»	Ознайомлення педагогів з принципами роботи з висновками ІРЦ щодорозуміння категорій освітніх труднощів та індивідуальних особливостей їх прояву.	15 хв

4. Міні-лекція	Ознайомлення учасників з МКФ-ДП та правилами користування.	15 хв
----------------	--	-------

5. Вправа «Опис дитини»	Ознайомлення педагогів із складанням характеристики учня з використанням МКФ – ДП	20 хв
6. Робота в групах	Опрацювання рекомендацій ІРЦ, підбір вправ та завдань за рекомендаціями ІРЦ на уроках фізичної культури	20 хв
7. Міні- лекція	Ознайомлення учасників з особливостями роботи, способами організації уроків та основними принципами роботи з дітьми з ООП на уроках фізичної культури.	10 хв
8. Рефлексія	Підбиття підсумків заняття; отримання зворотного зв'язку від учасників	5 хв
Заняття 8. Мета: ознайомлення з особливостями проведення уроків фізичної культури в інклюзивних класах відповідно до особливостей нозології дитини з особливими освітніми потребами. Час: 1 год 10 хв		
1. Вправа «Сонце світить на...»	Зняття емоційної напруги, створення сприятливої психологічної атмосфери, посміятися, порухатися	10 хв
2. Вступне слово. Вправа «Вибери..»	Швидке і невимушене об'єднання учасників у відповідну кількість груп для подальшого спільного виконання завдання	10 хв
3. Групова робота. Вправа «Лист у пляшці»	Ознайомлення з методикою проведення уроків фізичної культури в інклюзивних класах відповідно до особливостей нозології дитини з особливими освітніми потребами	40 хв
4. Рефлексія	Підбиття підсумків заняття; отримання зворотного зв'язку від учасників	10 хв

Заняття 9.

Мета: знайомство з швидкими та ефективними способами зняття внутрішньої напруги, прийомами саморегуляції; створення сприятливих умов для продуктивної роботи над собою

Час: 1 год 30 хв

1. Вправа «Соціометрія»	Зняття емоційної напруги, створення сприятливої психологічної атмосфери, посміятися, порухатися	5 хв
2. Міні-лекція	Профілактика та збереження психічного здоров'я вчителя; ознайомлення з основними методами саморегуляції	5 хв
3. Вправа «Килим саморегуляції»	Розвиток навичок самоаналізу і подолання психологічних бар'єрів; допомога в усвідомленні особистісних ресурсів педагогів	15 хв
4. Міні-лекція «Саморегуляція» з виконанням вправ	Ознайомлення з швидкими та ефективними способами зняття внутрішньої напруги, прийомами саморегуляції	30 хв
5. Вправа «Мудрець з храму»	Релаксація	25 хв
6. Рефлексія	Підбиття підсумків заняття; отримання зворотного зв'язку від учасників	10 хв

III. Основна

частина Конспекти

занять Заняття 1

Мета: формування уявлень педагогів про психологічні особливості дитини з особливими освітніми потребами та психологічної готовності до взаємодії з такими дітьми, підвищення психолого-педагогічної компетентності, ознайомлення вчителів з нормативно-правовою базою, яка регламентує роботу з дітьми з ООП.

Обладнання: аркуші паперу формату А4 по кількості учасників, маркери (фломастери, кольорові олівці), комп'ютер, презентація заняття, м'яч, паперові стрічки, стікери жовтого та синього кольорів, малюнок дитини.

Хід заняття I.

Вступна частина. Організаційний момент

Психолог: Доброго дня, шановні колеги, мене звати (*ім'я*). Давайте з Вами познайомимося.

1. Вправа «Знайомство», 15 хв.

Мета: знайомство з учасниками, презентація себе, налагодження контакту між учасниками, розширення відомостей про присутніх, позитивні емоції.

Обладнання: аркуш формату А4, кольорові олівці, фломастери.

Учасники сидять у колі. Кожен учасник на аркуші А4 зображує малюнок - асоціацію, про який може сказати «Це я.. (або Це про мене).

Після виконання малюнка кожен учасник презентує себе:

- Мене звати...

- Я зобразив..., бо ...

2. Вправа «Ніхто з Вас не знає...», 5 хв

Мета: налаштування на внутрішню психологічну роботу

Обладнання: м'яч

Учасники продовжують сидіти в колі. Ведучий тримає у руках м'яча.

- Зараз ми будемо кидати один одному м'яча. Той, хто його отримує, має продовжити фразу : « Ніхто з Вас не знає...». Будьте уважні. Намагайтеся, щоб м'яч побував у кожного з Вас. Можливо, хтось з Вас м'яча отримає декілька разів.

II. Основна частина

1. Вступна бесіда, 1 хв.

Обладнання: комп'ютер, презентація заняття

Психолог: Як Ви побачили, кожна людина чимось унікальна. Кожен має свої інтереси, здібності, таланти. Так можна сказати і про будь-яку дитину, бо

кожна особлива та неповторна.

Дитина постійно вивчає та досліджує світ, опрацьовує інформацію та таким чином отримує нові знання. Дитина швидко реагує на все нове: їй цікаво вчитися, ризикувати, застосовувати нові знання у житті. Дитину можна назвати творцем.

Робота з дітьми ніколи не була легкою. Для такої роботи потрібна підвищена увага, терпіння, відповідальність, кмітливість. А робота з дітьми, які мають особливості освітніх потреб подвійно складна. Для того, щоб процес виховання і навчання проходив легше для вас і для дітей необхідно прийняти їх такими, якими вони є. Але для початку слід прийняти себе.

2. Вправа «Сонце здібностей», 15 хв

Мета: усвідомлення власних здібностей.

Обладнання: жовті смужки-промінчики, ватман із зображенням сонця

Завдання учасників створити сонце своїх здібностей. Кожен учасник отримує жовті смужки - промінчики. Учасники пишуть на них свої здібності, вміння, які їм допомагають в їх професійній діяльності. Потім кожен зачитує свої вміння та здібності і приклеює свій промінчик до загального малюнка сонця.

Питання для обговорення:

- Хто відчував незручність, труднощі?
- Кому здалося, що хтось хвалиться?
- Чи дізналися ви щось нове про людей?

3. Подовження бесіди, 1 хв.

Психолог: Великий «багаж» здібностей ми з вами зібрали. Нехай це сонце гріє нас всі заняття і допомагає в роботі. Після того, як ви прийняли себе з усіма своїми недоліками, а тим більше зі здібностями та вашими можливостями, можна рухатися далі.

3. Вправа «Очікування щодо людей з особливими потребами», 20 хв

Мета: ознайомити педагогів з принципами інклюзивної освіти та особливостями розвитку дитини з ООП.

Обладнання: комп'ютерна презентація

Психолог показує презентацію з фотографіями людей з особливими потребами та коротко розповідає про них (наприклад, людина народилася з синдромом Дауна тощо).

Проведення обговорення:

- Якими можуть бути очікування суспільства по відношенню до цих людей?
- Чи можуть люди з особливими потребами робити значущий внесок у життя суспільства?
- Чи знаєте ви/чи чули ви про осіб з особливими потребами у вашій громаді, які досягли набагато більше, ніж від них очікували люди, які їх оточували?
- Яку, на вашу думку, зіграла роль сім'ї цих людей? Педагогів? Інших фахівців?

- Чи були у вас випадки, коли вам вдавалося покращити навчальні результати дитини з особливими освітніми потребами? Покращити її стосунки з однолітками?

Психолог: Історії цих людей нагадують нам про те, що :

- діагностичний ярлик не визначає функціонування людини в її щоденному житті;
- важливо розуміти життєву ситуацію, в якій знаходиться дитина;
- багато дітей можуть перевершити наші очікування, якщо будуть отримувати необхідну любов і підтримку, якщо їм будуть створені умови для реалізації їхнього повного потенціалу;

У реалізації сучасної освіти дуже важливо, щоб діти з порушеннями розвитку могли відвідувати освітні заклади, установи додаткової освіти, спортивні зали. У системі заходів соціального захисту цих дітей все більшого значення набувають активні форми. До них відносяться реабілітація і соціальна адаптація засобами фізичної культури і спорту. Серед основних цілей і завдань державної політики в цій галузі варто вказати створення умов для занять фізичною культурою і спортом та формування потреб в цих заняттях.

Інклюзивна освіта – один з процесів трансформації загальної освіти, заснований на розумінні, що діти з ООП (особливими освітніми потребами) в сучасному суспільстві можуть (і повинні) бути залучені в соціум. Дана трансформація орієнтована на формування умов доступності освіти для всіх, в тому числі забезпечує доступ до освіти даної категорії дітей.

Інклюзивна освіта сприймає дитину такою, якою вона є, підлаштовує під неї систему освіти. В основу інклюзивної освіти покладена ідеологія, яка забезпечує доступ до освіти для всіх дітей, в тому числі дітей з особливими потребами, усуває дискримінацію таких дітей. Таким чином, інклюзивна освіта є найбільш перспективною формою освіти дітей з особливими освітніми потребами.

Ідея інклюзивної освіти чи інклюзивного навчання полягає у створенні сприятливих умов для дитини з особливими освітніми потребами. А це значить, що педагог має розуміти особливі освітні потреби дитини, щоб створити умови для її соціалізації та забезпечити навчання і участь дітей з особливими освітніми потребами в освітньому процесі. А для цього педагогам необхідно знати, яким чином порушення розвитку впливають на участь та діяльність здобувача освіти, і що можна зробити, щоб максимально зменшити цей вплив.

4. *Міні-лекція « Портрет дитини з особливими потребами», 10 хв. Мета: ознайомити педагогів із особливостями розвитку дітей з ООП Обладнання: комп'ютер, презентація*

Психолог : Відповідно до ширшого розуміння інклюзивної освіти та міжнародних документів, діти з особливими потребами – це особи до 18-ти років, які потребують додаткової підтримки в освітньому процесі (діти з

порушеннями психофізичного розвитку, діти з інвалідністю, діти-біженці, працюючі діти, діти-мігранти, діти – представники національних меншин, діти – представники релігійних меншин, діти із сімей з низьким прожитковим мінімумом, безпритульні діти, діти-сироти, діти із захворюваннями СНІД/ВІЛ та інші) .

Давайте спробуємо ближче познайомити з «особливими» дітьми.
(*Розповідь психолога супроводжується презентацією*)

До дітей з особливими освітніми потребами належать діти, які мають наступні освітні труднощі:

Порушення психофізичного розвитку бувають:

Вроджені: спричинені шкідливим впливом на плід генетичних факторів, інтоксикацій, інфекцій, травм, порушенням живлення, гормональними розладами, резусною несумісністю груп крові матері та дитини, впливом медичних препаратів, алкоголю, наркотичних та отруйних речовин

Набуті : зумовлені, переважно, різноманітними шкідливими впливами на організм дитини під час народження та у наступні періоди розвитку (механічні ушкодження плоду, тяжкі пологи, пологова асфіксія, крововиливи у мозок, інфекційні захворювання тощо).

1. Навчальні, інтелектуальні та соціокультурні труднощі.

- Діти із затримкою психічного розвитку.
- Діти з інтелектуальними порушеннями.
- Діти зі складною структурою порушень (інтелектуальні порушення, сліпі чи глухі, сліпоглухонімі).
- Діти з емоційно-вольовими порушеннями .
- Діти з розладами аутичного спектру.

Діти із ЗПР

- *недорозвиток ігрової діяльності* — дитина не приймає пропонувану їй ігрову роль, не дотримується правил гри, віддає перевагу рухливим іграм. У процесі сюжетно-рольової гри така дитина діє з ігровим матеріалом стереотипно, стикається з труднощами при виконанні окремих ролей;
- *недостатня пізнавальна активність, швидка втомлюваність, виснажуваність*, які серйозно гальмують ефективність розвитку і навчання дитини. Швидка втомлюваність призводить до зниження працездатності, що негативно впливає на засвоєння знань;
- *нездатність до узагальнення й цілісності сприймання*, які знижують результативність продуктивних видів діяльності, зокрема малювання та конструювання;
- недорозвиток емоційно-вольової сфери, що призводить до негативних проявів у поведінці. Дитина не розуміє, як слід поводитися з дорослими, може бути нав'язливою. Такій дитині складно дотримуватися правил поведінки у групі, підтримувати стосунки зі своїми однолітками тощо.

Діти з інтелектуальними порушеннями

- Легка розумова відсталість (дебільність)

- Помірна розумова відсталість (імбецильність)
- Тяжка розумова відсталість
- Глибока розумова відсталість (ідіотія)

Діти з РДУГ (розлад дефіциту уваги з гіперактивністю)

Один з поширених розладів, притаманний за різними даними 3-5 – 8- 15% дітей та 4-5% дорослих.

Характерні ознаки гіперактивності з дефіцитом уваги

- надмірна активність;
- порушення уваги;
- імпульсивність у соціальній поведінці;
- проблеми у стосунках з оточуючими;
- порушення поведінки;
- труднощі у навчанні;
- низька успішність в школі;
- низька самооцінка тощо.

Діти з розладами аутичного спектру

- нерухомий або «наскрізний» погляд;
- не любить фізичний контакт, уникає обіймів;
- неадекватна реакція на нове;
- відсутність контакту з однолітками (не спілкується, спроби втекти);
- любить іграшки звукові і ті, що рухаються;
- агресія до тварин, дітей, аутоагресія ;
- затримка навичок жування, самообслуговування;
- відмова від спілкування, ехолалії, мова про себе в 3 особі: «Оленка не може поїсти».

2. Функціональні (сенсорні, моторні та мовленнєві) труднощі.

- Діти із порушеннями зору.
- Діти із порушеннями слуху.
- Діти із порушеннями опорно-рухового апарату.

Мовленнєві порушення розвитку:

- афазія (повна або часткова втрата мовлення, спричинена органічним локальним ураженням головного мозку);
- дислалія (порушення звуковимови);
- алалія (відсутність або недорозвиток мовлення у дітей, зумовлене органічним ураженням головного мозку);
- ринолалія (порушення звуковимови і тембру голосу, пов'язане з вродженим дефектом будови артикуляційного апарату);
- дизартрія (порушення звуковимови та мелодико-інтонаційної сторони мовлення, зумовлені недостатністю іннервації м'язів артикуляційного апарату);
- порушення голосу (дисфонія та афонія);
- порушення письма (дисграфія) та читання (дислексія);
- загальний недорозвиток мовлення;

- заїкання.

Порушення слуху

Поняття «порушення слуху» часто використовується для описання широкого діапазону розладів, пов'язаних зі зниженням слуху, що включає і глухоту. 6 із 1000 новонароджених дітей мають порушення слуху, в 1 із 6 фіксують глухоту. Серед поширених причин зниження слуху можна назвати: пологові травми, інфекційні захворювання, отити, запалення, наслідки вживання певних медичних препаратів тощо.

Глухота визначається як цілковита відсутність слуху або його значне зниження, внаслідок якого сприймання та розпізнавання усного мовлення неможливе.

Діти зі зниженим слухом (слабочуючі) мають слух, який з допомогою аудіопідсилювальної апаратури, дає змогу сприймати мовлення оточуючих та самостійно опановувати мовлення (хоч і певною мірою спотворено).

Порушення зору

Сліпі – це діти з поєною відсутністю зорових відчуттів, що або мають залишковий зір (максимальна гострота зору – 0,04 на око, що краще бачить, із застосуванням звичайних засобів корекції – окулярів), або зберегли здатність до світловідчуттів;

- абсолютно, або тотально сліпі – діти з повного відсутністю зорових відчуттів;
- частково, або парціально сліпі – діти, що мають світловідчуття, зір (здібність до виділення фігури з фону) з гостротою зору від 0,005 до 0,04;
- слабозорі – діти з гостротою зору від 0,05 до 0,2.

3. Фізичні труднощі

Діти з порушенням опорно- рухового апарату

Такі розлади спостерігаються у 5-7 % дітей і можуть бути вродженими чи набутими. Серед порушень опорно-рухового апарату виділяють:

- захворювання нервової системи: дитячий церебральний параліч; поліомієліт;
- вроджені патології опорно-рухового апарату: вроджений вивих стегна, кривошия, клишоногість та інші деформації стоп; аномалії розвитку хребта (сколіоз); недорозвиток і дефекти кінцівок: аномалії розвитку пальців кисті; артрогрипоз (природжене каліцтво);
- набуті захворювання та ураження опорно-рухового апарату: травматичні ушкодження спинного мозку і кінцівок; поліартрит; захворювання скелету (туберкульоз, пухлини кісток, остеомієліт); системні захворювання скелету (хондродитрофія, рахіт).

6. Ознайомлення з нормативно- правовою базою, 5хв.

Мета: ознайомлення з нормативно-правовою базою, якою мають керувати педагоги під час роботи з дітьми з ООП.

Педагогам демонструється презентація, де представлена основна нормативно-правова база, яка регламентує діяльність педагога в умовах інклюзивного навчання.

- Декларація прав дитини ООН ;

- Конвенція ООН про права дитини (ратифікована Постановою Верховної Ради України № 789XII (78912) від 27.02.1991 року та набула чинності для України 27.09.1991 року) ;

- Конституція України;

- Закон України « Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII ;

- Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1/9 від 18.5.2012 р. «Про організацію інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах»;

- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах», від 15 серпня 2011 р. № 872;

- Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах (Постанова КМУ від 9.08.2017 р. № 588).

III. Заклучна частина. Рефлексія, 5 хв

Обладнання: зображення дитини, стікери різного кольору, ручки

Психолог: Сьогодні ми з вами знайомилися з особливостями та характеристикою дітей з особливими освітніми потребами. Напишіть, будь ласка, зараз на стікерах свої побажання та пропозиції як педагога такий дитині.

Після того, як вчителі виконають завдання, кожен по черзі зачитує та чіпляють на зображення дитини у вигляді одягу (сині стікери- сорочка, жовті – штанці)

- Подивіться, як посміхається наша дитина. Вона вдячна Вам за підтримку та повагу до неї

Заняття 2

Мета: продовження роботи з підвищення професійної компетентності педагогів щодо питань роботи з дітьми з ОПП, створення умов для розвитку емоційної готовності та мотивації педагога працювати з дітьми з ОПП, зняття психологічних бар'єрів.

Обладнання: беруші (вата або навушники), пов'язки на очі, або симулятивні окуляри, шарфи, скотч, маркери, папір для фліпчарту, таблички з написами, кольорові кульки у формі сердечок – пелюстки «майбутніх квітів добра», маленькі кольорові кульки – серединка у квітів, зелені ніжки квітів з довгих кульок, кольорові перманентні маркери, запис релаксаційної музики, декорація галявинки з квітами, ресурсні метафоричні карти.

Хід заняття

I. Вступна частина. Організаційний момент

1. Вправа «Привітання», 5 хв.

Мета: зняття емоційної напруги, створення сприятливої психологічної атмосфери.

Психолог: Ви маєте 5 секунд на те, щоб об'єднатися в пари і потиснути руку своєму партнеру. А тепер «привітаємось» один з одним наступним чином:

- права рука до правої руки;
- ніс до носа;
- вухо до вуха;
- спина до спини;
- стегно до стегна;
- п'ятка до п'ятки.

2. Вправа «А зараз я...», 10 хв.

Мета: відчутти себе у ролі людей з обмеженими можливостями.

Обладнання: беруші, пов'язки на очі, або симулятивні окуляри.

Психолог: Чи сподобалась вам вправа? У вас все виходило легко і швидко. А тепер об'єднаємось у 2 групи. Після чого учасники і 1 і 2 групи об'єднуються ще в 3 мікрогрупи. Учасники 1 групи уявляють себе дітьми з особливостями розвитку:

- з вадами слуху (беруші, 1 мікрогрупа);
- з вадами зору (пов'язка на очах, або симулятивні окуляри, 2 мікрогрупа);
- з порушенням опорно-рухового апарату (на стільцях, 3 мікрогрупа). Спробуємо привітатися ще раз. Потім учасники міняються ролями.

Обговорення:

- Як ви почувалися у ролі людей з обмеженими можливостями?
- Як почували себе «здорові» учасники?
- Які ваші враження від вправи?

2. Вступне слово психолога, 2 хв

На попередньому занятті ми з Вами з'ясували, що для ефективної роботи з дітьми з ООП учитель має володіти знаннями психолого-педагогічних закономірностей та особливостей вікового і особистісного розвитку дітей з ОПП, виявляти їх освітні потреби.

Але перед тим, як ми почнемо на наших заняттях глибше знайомитися з концепцією інклюзивного навчання та роллю учителя фізичної культури в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами відповідно до нозології, маємо розуміти, що діагноз не дає педагогу достатньо інформації, якою можна скористатися в рамках своєї педагогічної діяльності. Учителю, перш за все, потрібна інформація про сильні сторони і здібності дитини, ще більше він потребує інформацію про реальний досвід навчання таких дітей та їх

участі в освітньому процесі. Діти з однаковою нозологією будуть відрізнятися

між собою здібностями, навичками взаємодії з іншими дітьми, будуть по різному навчатися і адаптуватися до різних конкретних вимог у класі. І саме це вчитель має враховувати, працюючи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Переступивши поріг освітнього закладу, такі діти вчаться жити повноцінним життям, налагоджувати стосунки з новим соціальним середовищем. Тому головне завдання вчителя – допомогти дитині інтегруватися в учнівську спільноту, застосовуючи творчий підхід та позитивне мислення.

3. Вправа «Спільна мова», 15 хв

Мета: налагодження психологічного контакту, розвиток емпатії до дитини з особливими освітніми потребами.

Обладнання: вата (або навушники), шарфи, скотч.

Учасники об'єднуються у трійки. У кожній міні-групі ролі розподіляють так:

- «глухий і німий» — нічого не чує, говорити не може, в його розпорядженні зір, жестикуляція й пантоміма;
- «глухий і обмежений у пересуванні» — може бачити й говорити;
- «сліпий і німий» — може чути, жестикулювати й користуватися пантомімою.

Перед групами ставляться завдання:

1. Домовитися про те, який подарунок будете дарувати на день народження вашому другу.
2. Як ви проведете вихідний день разом.
3. Домовитися, на який фільм (мультфільм) ви підете до кінотеатру.

У процесі виконання вправи виникає безліч непередбачуваних ситуацій. Лише поступово учасники освоюють свої ролі, виробляють характерні для кожної групи способи взаємопорозуміння.

Обговорення:

- Як ви почувалися у тій чи іншій ролі? Поділіться враженнями і спостереженнями.
- Що для вас дає виконання такої вправи?

4. Вправа «Ярлики», 15 хв

Мета: заглиблення в емоційний стан дитини з ООП

Обладнання: таблички з написами, скотч

Психолог: Тепер ми спробуємо заглибитись в емоційний світ дітей з особливими потребами. Як їм живеться у колі однолітків?

Половина учасників отримує таблички з написами, але не знає, що на них написано. Таблички прикріплюються на спині. Інша частина учасників має ставитись до власника таблички так, як на ній написано. За відповідним ставленням до себе власник таблички має здогадатись, що на ній написано.

Варіанти написів :

- «Жалій мене»;

- «Розмовляй так, ніби мені 5 років»;
- «Ігноруй мене»;
- «Підбавдьорюй мене»;
- «Стався до мене зухвало»;
- «Усміхайся мені»;
- «Насміхайся наді мною»;
- «Погрожує мені».

Обговорення:

- Чи важко було демонструвати певне ставлення?
- Чи легко було здогадатися, що написано на табличці?
- Що ви відчували під час виконання цієї вправи?

5. Вправа «Труднощі», 25 хв.

Мета: з'ясувати перелік труднощів, з яким стикаються вчителі у своїй професійній діяльності.

Обладнання: маркери, папір для фліпчарту

Психолог: Кожен з нас у своїй професійній діяльності стикається з дітьми, з ООП. Що ви можете сказати про них, чи є у вас якісь побоювання пов'язані з цією категорією дітей? Які саме? З якими, на Вашу думку, проблемами та труднощами стикаються такі діти під час навчання?

(Психолог об'єднує педагогів у групу. Кожна група обговорює вищезазначене питання та презентує результат роботи на загал).

Після виступу кожної групи психолог узагальнює відповіді педагогів : «Отже, у дітей з ОПП в процесі освоєння програми і в спілкуванні з однолітками часто зустрічаються такі труднощі:

- дуже низький темп виконання завдань;
- постійна потреба в допомозі дорослого;
- відсутність мотивації до пізнавальної діяльності;
- низький рівень розвитку властивостей уваги (стійкість, концентрація, переключення);
- низький рівень розвитку мовлення, мислення (класифікація, порівняння, аналогії);
- труднощі в розумінні інструкції;
- порушення координації рухів;
- низька самооцінка і підвищена тривожність;
- високий рівень психом'язового напруги;
- низький рівень розвитку дрібної і великої моторики».

Після чого психолог надає загальні рекомендації (додаток 1).

6. Арт-терапевтична вправа «Сонячна галявина», 20 хв.

Мета: зняття напруги шляхом створення позитивного емоційного фону, створення букета з «квітів добра» (колективна робота).

Обладнання: кольорові кульки у формі сердечок – пелюстки «майбутніх квітів добра», маленькі кольорові кульки – серединка у квітів, зелені ніжки

квітів з довгих кульок, кольорові перманентні маркери, запис релаксаційної музики, декорація галявинки з квітами.

Психолог: Уявіть, що ми знаходимося на чудовій сонячній галявині, де ось-ось розкриються бутони різних прекрасних квітів. Це і ромашки, і волошки, і кульбаби, і конвалії. І кожен з вас зможе знайти на цій галявині свою квітку. А тепер візьміть кульку і маркер і передайте своїй майбутній квіточці свій настрій, яке воно у Вас зараз після тренінгу. Намалюйте очі, рот, носик, одним словом, емоцію. А тепер ми разом зберемо з ваших кульок-пелюсток квіти. Подивіться, який позитивний, радісний і барвистий «букет добра» у нас вийшов. Ось так і в нашій нелегкій праці. Робота одного педагога може бути слабо помітна, а спільна плідна праця педагогів, що працюють з дітьми з ООП приносить помітні результати. І в цьому є величезна заслуга кожного з вас – частинка вашої душі, терпіння, емпатії та професіоналізму...

III. Заклучна частина. Рефлексія, 5 хв

Обладнання: ресурсні метафоричні карти

Психолог: Роздивіться карти та виберіть ту, яка на Вашу думку символізує Ваш емоційний стан або враження про сьогоднішнє заняття.

Заняття 3

Мета: формування у педагогів психологічної готовності до взаємодії з сім'єю дитини з особливими освітніми потребами, аналіз та визначення шляхів допомоги та підтримки сім'ї, яка має дитину з ООП в умовах інклюзивного навчання; зняття психологічних бар'єрів.

Обладнання: комп'ютер, музика, капелюх, лялька-хлопчик, комп'ютер, презентація,

Хід заняття I.

Вступна частина .Організаційний момент

1. Гра «Чарівний капелюх», 5 хв

Мета: згуртування педагогічного колективу, довірчих відносин.

Обладнання : комп'ютер, музика, капелюх

Психолог: Поки звучить музика, передаємо капелюх по колу, коли музика зупиняється, той, у кого він залишився, одягає його на себе і каже комплімент будь-якому учаснику, називаючи учасника по імені, по батькові. Це може бути і поверхневий комплімент, що стосується одягу, прикрас, зовнішності, а так само можна сказати що-небудь позитивне про «дитину». Той, якому адресований «комплімент», повинен прийняти його сказавши: «Спасибі, мені дуже приємно! Так мені це в собі теж дуже подобається! ».

Обмін враженнями:

- Чи легко було говорити комплімент ?
- Чи приємно було приймати комплімент?

II Основна частина

1. Вступна бесіда, 10 хв

Психолог: Ми продовжуємо наші заняття і сьогодні поговоримо про невід'ємних учасників інклюзивної освіти – батьків дітей з особливими освітніми потребами.

- Чи є серед вас ті, хто працює з «особливими» дітьми?
- Чи є серед вас ті, хто працює з батьками «особливих» дітей?

Продовжіть, будь ласка, по черзі речення :

- Коли я зустрічаю сім'ю з «особливою» дитиною я відчуваю....
- Коли я працюю з «особливою» дитиною я відчуваю, думаю...
- Коли спілкуюсь з батьками «особливих» дітей я відчуваю....

2. Вправа «Занурення», 15 хв.

Мета: занурення у стан батьків, які мають дитину з особливими освітніми потребами.

Обладнання : лялька-хлопчик

Психолог: «Сьогодні до нас в гості прийшов Сашко, йому 7 років. Народився він довгоочікуваною і бажаною дитиною. Мама і тато Сашка дуже люблять, але так сталося, що він не такий, як усі. (Пауза). Особливий. Він погано чує, у нього течуть слини, ще він багато стрибає на місці, посміхається і каже щось незрозуміле, нам, дорослим, бажаючи при цьому побачити іскорку нашого розуміння. Сашко не вміє гратися з дітьми, спілкуватися з дорослими, але йому так хочеться цього навчитися і бути поруч з нами. У цей світ хлопчик прийшов таким незрозумілим і зараз він з нами. І тут я укладаю Сашка на підлогу в центр кола. (Пауза). Зараз, я пропоную, по колу, кожному з нас відповісти на наступні питання:

1. Яке відчуття народилося у вас при зустрічі з Сашком (або зі схожими дітьми)?
2. Що ви, як учитель можете зробити для Сашка (для таких дітей)?
3. Розмістіть хустинку, яка у вас в руках по відношенню до Сашка, саме там, де вам захочеться. Чому саме там ви поклали хустинку? (обговорення).

3. Міні-лекція , 20 хв.

Мета: ознайомлення зі стадіями переживання горя батьками при народженні дитини з особливими освітніми потребами.

Обладнання: комп'ютер, презентація

Психолог: Прийняття ситуації появи в сім'ї дитини з особливостями освітньої потреби має свої етапи. У школу можуть прийти батьки, що знаходяться на абсолютно різних стадіях переживання. Розуміння цього допоможе Вам як фахівцю розглянути ситуацію, що склалася з точки зору батьків, і спілкуватися з ними без осуду.

Перелічимо основні стадії переживання складної ситуації в сім'ї:

1. Шок (нерозуміння ситуації, ступор, а потім паніка).

«Чому саме я так мушу каратись?» (мрія, що не здійсниться)

2. Заперечення (провина, гнів та сором) – віра в зцілення, надії змінюються відчаєм (АВА, ...); ізоляція самотність, втома (дошкільне дитинство)

3. Агресія або пасивність (включаються емоційні реакції, злість. Батьки задають питання самі собі, родичам і фахівцям «Чому це сталося з нами?». Інший варіант – пасивність, бездіяльність).

4. Торги (батьки сподіваються на диво, перебирають всі можливі способи лікування, намагаються «виторгувати» здоров'я дитини в обмін на добрі справи, пожертви).

5. Переживання і визнання проблеми (стадія переживання горя. Відчуття порожнечі і безглуздості, почуття покинутості, сильне почуття провини і страх. Це найважчий період).

6. Ухвалення і відродження (хвороба дитини сприймається як частина життя, батьки приймають його. Позиція батьків: «визнати – значить навчитися з цим жити». Повертається відчуття внутрішньої опори, людина починає замислюватися про майбутнє).

Зміни проявляються на різних рівнях: психологічному:

- напружені стосунки в родині (погіршення стосунків між подружжям, розлучення, складні стосунки між членами сім'ї);

- обмеження контактів;

- зміна активної соціальної позиції на безініціативну. соціальному:

- напружені стосунки в родині (погіршення стосунків між подружжям, розлучення, складні стосунки між членами сім'ї);

- обмеження контактів;

- зміна активної соціальної позиції на безініціативну. соматичному:

- стрес, психоемоційне виснаження;

- фізичні навантаження втома;

- депресивний стан, що призводить до захворювань, невротизації та вегетативних розладів.

За спостереженнями О.В. Хмизової та Н.В. Остапенко існують 3 групи: адаптивності батьків дітей з ООП:

До I групи належать батьки :

- адекватно сприймають особливості дитини з ООП;

- намагаються розвивати її потенціал;

- постійно шукають нові шляхи, методи, прийоми, засоби її навчання та виховання;

- оптимістично налаштовані;

- надають моральну підтримку іншим батькам;

- організовують альтернативні форми корекційної роботи;

- вміють оптимально розподіляти життєвий час;

- знаходять можливості для власного особистісного розвитку. До II групи належать батьки :
 - які ретельно приділяють увагу дитині з особливими потребами;
 - намагаються її розвивати, але при цьому їх власний емоційний фон суттєво знижений;
 - матері майже повністю відмовляються від своїх особистих інтересів – «живу заради дитини».

При такій позиції батьків є негативні наслідки:

- виникають внутрішньо-особистісні конфлікти;
- коли батьки живуть тільки інтересами дитини з психофізичними порушеннями, у них виникає почуття образи на життя та занижена самооцінка;
- якщо батьки не розвиваються самі, вони не зможуть допомогти саморозвитку своєї дитини.

До III групи належать :

- батьки, які матеріально забезпечують дитину з ООП (сплачують лікування, купують красивий одяг, дорогі іграшки тощо), але не надають їй емоційної підтримки;
- батьки не сприймають адекватно дитину , для них вона стає чужою;
- іноді вони намагаються виправити цю ситуацію шляхом народження іншої дитини;
- батьки, які внаслідок різних “об’єктивних” причин майже повністю перекладають усі проблеми розвитку дітей з ООП на інших членів сім’ї, найманих працівників чи фахівців закладу освіти;
- зазвичай, батьки самі в домашніх умовах не займаються з дитиною.

З якими проблемами у спілкування може зустрітися учитель, який працює з дітьми з ООП:

- Обмеження контактів;
- Гіперопіка;
- Суперечливі почуття до дитини;
- Відсутність у батьків знань та навичок, необхідних для виховання дитини з ООП;
- Відсторонення від дитини, передача відповідальності державним органам, закладу освіти;
- Негативні тенденції в психічному стані батьків (роздратування, агресія, невротизація).

Так як батьки є безпосередніми учасниками освітнього процесу, педагог має розуміти на якому етапі сприйняття проблеми знаходяться батьки та до якої умовної групи ми їх можемо віднести. Ці знання допоможуть нам уникнути проблем (конфліктних ситуацій) з батьками і зробити їх своїми союзниками.

IV. Заключна частина. Рефлексія .

Вправа «Ключі», 10 хв

Мета: підбиття підсумків заняття; отримання зворотного зв'язку від учасників

Обладнання: зв'язка ключів

Ключ в руці людини, яка говорить про свої цілі, надає їй впевненості та одночасно з цим символічно виражає можливість щось відкрити або, навпаки, закрити для себе.

Інструкція: На наших заняттях ми розлучаємося з багатьма уявленнями, як би «замикаємо на ключ» хибні припущення, ілюзії, які відслужили, застарілі погляди та завдання, непотрібні відносини тощо. І в той же час ми багато відкриваємо для себе: набуваємо новий погляд на речі, звертаємося до нових тем, завдань, людей. Все це буде символізувати зв'язка ключів. Той, хто захоче розповісти про свої цілі, буде тримати її в руках. Ця людина сама вирішує, який ключ і з якої причини найбільше підходить для її конкретних цілей, а також, з чим саме пов'язана її мета: чи доведеться їй щось «відкривати» або, навпаки, «замикати». Після того, як ви розповісте про свої цілі, передайте, будь ласка, зв'язку наступному учаснику.

Заняття 4

Мета: продовження роботи над формуванням у педагогів психологічної готовності до взаємодії з сім'єю дитини з особливими освітніми потребами, аналіз та визначення шляхів допомоги та підтримки сім'ї, яка має дитину з ООП в умовах інклюзивного навчання; зняття психологічних бар'єрів.

Обладнання: пелюстки з кольорового паперу, шарфи або косинки, м'які іграшки-звірятка, дошка для фліпчарта, папір, маркери, кольорові олівці, зображення глечика, мішечок із зіпсованим шкільним приладдям.

Хід заняття

I. Організаційний момент

1. «Квітка настрою», 5 хв.

Мета: визначити емоційний настрій учасників і наочно продемонструвати цілісність групи.

Обладнання: пелюстки з кольорового паперу.

Інструкція: Перед вами на столі лежать різнокольорові пелюстки. Виберіть пелюстку, який відповідає за кольором вашому настрою і поясніть чому. Тепер з обраних пелюсток ми складемо квітку настрою. Група викладає квітку.

2. Вправа «Кенгуру», 5 хв

Мета: розвиток почуття співпереживання іншим, емпатії.

Обладнання: шарф або хустинка, м'які іграшки-звірятка.

Учасникам на пояс зав'язується шарфи або косинки, утворюючи «сумки кенгуру». У сумки садять дитинча – м'яку іграшку-звірятко. За командою «кенгуру» починають стрибати до обумовленого місця, намагаючись не

впустити малюка. Руками притримувати можна. Перемагають найшвидші і дбайливі кенгуру.

- Що відчували під час виконання даної вправи?

II. Основна частина

1. Вступне слово психолога

Психолог: На попередньому занятті ми з вами говорили про те, що народження дитини з особливими освітніми потребами не тільки змінює життя батьків, але і змінює їх уявлення про свою роль і місце в житті. Народження «особливої» дитини є для батьків тим поштовхом, який викликає процеси «переживання горя». Внутрішня духовна робота матері і батька над собою і проблемами, що виникли в родині, в підсумку стане вирішальною для майбутнього сім'ї.

2. Вправа «Мати «особливої» дитини», 15 хв.

Мета: усвідомити можливий стан батьків дітей з особливими освітніми потребами

Обладнання: хустинка

Вибирається учасник для ролі матері «особливої» дитини. За допомогою хустинки психолог демонструє те, які обмеження в суспільстві відчувають батьки дітей з ООП (див. Таблицю). Група бере участь, відповідаючи на питання.

Частина тіла (зав'язуються хустинками)	Символічне значення
Очі	Батькам складно прийняти свою дитину, побачити її такою, якою вона є; складно виводити її в суспільство і в буквальному сенсі «бути на виду»
Рот	Батьки бояться розповідати про свою дитину, говорити про неї, розповідати про свої труднощі і потреби
Вуха	Батьки не хочуть чути діагноз дитини і бояться громадської думки і засудження
Руки	Батьки відчувають себе зв'язаними, їх життя змінюється і багато в чому обмежується. Страх того, що не в їх силах вилікувати дитину, «опускаються руки»
Серце	В серці невгамовний, постійно присутній біль («серце розривається», «болить душа»)
Живіт	Це область дихання, центр нашої життєвої сили і енергії. Багато сімей дітей з особливими освітніми потребами як би «живуть упівсили», «дихають не на повну силу»

Стегна	Багато батьків бояться народжувати дітей, погіршуються подружні стосунки, формуються подружня дисгармонія
Ноги	Батькам складно йти далі по життю. Вони в буквальному сенсі бояться самі «зробити крок», захищають і дитину

	від самостійних життєвих кроків. Сім'я завмирає, не розвивається
--	--

Психолог: в такій ізоляції і соціальному «коконі» виявляються батьки дітей з особливими освітніми потребами. Подолати цей стан можна, відчувачи тепло і підтримку як рідних людей, так і людей, які працюють з такими дітьми. Почуття командної єдності надзвичайно важливе, оскільки іноді саме школа – є однією з перших сходинок суспільства і світу, яка може показати родині, що вони включені в це суспільство і цей світ. І їм вже не так страшно звертатися в соціальні сфери, водити дітей до шкіл і активно включати в світ відносин. На становлення особистості не повністю впливає хвороба, виховання має величезне значення. Дитина з важкими порушеннями, що потрапила в сприятливе середовище, може стати успішною у житті, а інша дитина може нічого не добитися. Головне настрої, цілеспрямованість, любов і працьовитість, і можна виправити практично все.

3. Вправа «Мозковий штурм», 15 хв

Мета: визначити роль батьків дітей з ООП у навчальному процесі

Обладнання: дошка для фліпчарта, папір, маркери.

Психолог: Батьки – важлива частина навчальної команди дитини. Для досягнення якнайкращого результату надзвичайно важливо сформувати позитивні стосунки з батьками дитини з ООП.

– Яка роль, на Вашу думку, батьків і яку необхідну для вчителя інформацію ми можемо отримати, співпрацюючи з батьками? (Вчителі дають відповіді, а психолог записує їх).

Приклади можливих відповідей:

- батьки можуть брати участь у прийнятті рішень, що впливають на освіту та розвиток дитини;
- надавати необхідну інформацію, що може вплинути на навчання та поведінку дитини на уроці;
- надавати важливу медичну інформацію;
- поділитися інформацією про успішні навчальні та поведінкові техніки, що батьки застосовують вдома;
- повідомити про зміни, які відбуваються в сім'ї;
- повідомити про минулий навчальний досвід дитини;
- окреслити намічені для дитини цілі, над досягненням яких батьки працюють вдома.

Психолог: Тобто, спілкування з батьками, обмін важливою інформацією з ними дає змогу вчителю адаптувати можливості навчання зі знаннями справи вирішувати делікатні проблеми.

4. Вправа «Глечик емоцій», 30 хв.

Мета: усвідомлення і прийняття наявності страху перед майбутнім

Обладнання: папір, кольорові олівці, зображення глечика.

Психолог: Перед вами аркуш паперу із зображенням порожнього глечика.

Уявіть, що цей глечик – це ваш внутрішній світ, в якому знаходяться

різноманітні емоції. Це можуть бути, як базові емоції (радість, злість, страх, провина, любов, образа, печаль, задоволення), так і інші. Спробуйте визначити, які емоції та почуття заповнюють саме ваш глечик, в якому співвідношенні вони знаходяться. Визначте їх місце розташування та величину. Зверніть увагу на місцезнаходження вашого страху майбутнього. А тепер кольоровими олівцями намалюйте в глечику свої емоції та за бажанням розфарбуйте їх.

Рефлексія. Питання для обговорення:

- Що хочеться змінити?
- Які ваші думки, дії можуть зменшити інтенсивність переживання?
- Чим Ви можете наповнити порожнечу, як це може бути?

Поради педагогам під час взаємодії з батьками дітей з ООП (додаток 2).

5. Вправа « Асоціації», 15 хв.

Мета: Формувати вміння бачити сильні сторони дитини, сприяти толерантному ставленню до людей з ООП.

Обладнання: мішечок, в якому зіпсовані речі, шкільне приладдя (зіпсована ручка-указка, порожня пляшка – брязкальце, вазочка, зіпсована надувна кулька, зіпсований диск, порвана фланелька, розбита фігурка).

Інструкція: Учасники по черзі, витягають з мішечка речі і від імені певних предметів ведуть діалог починаючи зі слів: «Незважаючи на те, що...» віднаходять застосування цим предметам, вказуючи на їх сильні чи слабкі сторони.

Рефлексія: Зробити висновок, що завжди є сильні і слабкі сторони у будь-якої людини. Сильні сторони є «точкою опори», це те, що ми цінуємо, це ті якості, які допомагають нам коли важко.

Під час роботи з «особливими» дітьми звертайте увагу та підкреслюйте саме сильні сторони.

ІІІ Заключна частина. Рефлексія , 10 хв

Заняття 5

Мета: з'ясування якостей, якими має володіти педагог, працюючи з дітьми з особливими потребами; виявлення професійних проблем на уроках фізичної культури, пов'язаних з впровадженням інклюзивної освіти, зниження негативних емоційних проявів.

Обладнання: дошка, крейда (або фліпчарт та папір до нього), маркер; презентація, надуті кольорові кульки.

Хід заняття

I. Організаційний момент

Привітання. Вправа « Особистий момент», 10 хв.

Мета: визначити емоційний настрій учасників і наочно продемонструвати цілісність групи.

Учасники розміщуються по колу. Кожний повинен знайти в себе будь-яку річ, яка б була цінною, цікавою для інших, але звичною для себе.

Розповісти групі, від імені цього предмету, про себе (наприклад : «я – олівець Тетяни, знаю її недавно, але можу розповісти про неї таке...»).

II Основна частина

1. Міні-лекція, 10 хв

Мета: з'ясувати якості, якими має володіти педагог, працюючи з дітьми з особливими потребами

Обладнання: дошка, крейда, або фліпчарт та папір до нього, маркер; презентація

Психолог : В умовах інклюзивної освіти вчитель виявляється в новому психологічному і педагогічному просторі. Цей простір вимагає цілеспрямовано і послідовно розвивати навички гнучкого реагування на особливі потреби дітей з ОПП і використовувати альтернативні форми комунікації з ними. Якими ж якостями має володіти вчитель, працюючи з дітьми з особливими освітніми потребами?

(Після висловлювань педагогів, психолог узагальнює відповіді та розповідає, користуючись презентацією):

1. Мотиваційно-ціннісні якості

- Учитель , який працює з дітьми з особливими потребами, має знати сутність інклюзивної освіти, її цілі і завдання, основні умови, бар'єри та ресурси.
- Прийняти філософію інклюзії, її цільові і ціннісні установки. Це визнання цінності особистості людини незалежно від ступеня тяжкості її порушення; спрямованість на розвиток особистості дитини з ОПП в цілому, а не тільки на її результати в навчанні; усвідомлення своєї особистої відповідальності як носія культури для дитини з ОПП; розуміння творчих принципів навчання дітей з ОПП; готовність до великим духовним, емоційним і енергетичним витратам.
- Мати здатність до емпатії, коректно і адекватно сприймати дітей з ОПП.
- Вміти вести психолого-педагогічний супровід сім'ї, яка виховує дитину з ОПП на принципах гуманізму.
- Володіти делікатністю і тактовністю, дотримуватися конфіденційності інформації про здоров'я і особистих таємниць «особливого» учня і його сім'ї. - Володіти педагогічним оптимізмом по відношенню до дітей з ОПП, вірячи в їх просування в навчанні, але не чекаючи результатів, що перевищують їх можливості. Вміти формувати у здорових дітей толерантне ставлення до ровесників з ОПП.

2. Операційно-діяльні якості

- Знати психолого-педагогічні закономірності та особливості вікового і особистісного розвитку дітей з ОПП. Виявляти освітні потреби дітей з ОПП, робити попередні прогнози їх розвитку за допомогою психолого-педагогічної діагностики та визначати основні напрямки корекційної роботи.

- Правильно відбирати і ефективно застосовувати в процесі організації спільного навчання здорових дітей і дітей з ОПП сучасні методи і технології.
- Використовувати різні форми спільної діяльності здорових дітей і дітей з ОПП. Ігри та вправи на розвиток сенсорики, моторики, психічних процесів і довільної психічної діяльності.

3. Рефлексивно-оцінюючі здібності

- Володіти спеціальною термінологією.
- Знати і використовувати технології організації інклюзивної освіти.
- Розробляти, створювати і застосовувати індивідуальні адаптовані під дитину освітні програми для дітей з ОПП. Розробляти і реалізовувати індивідуальні корекційно-освітні маршрути, засновані на принципах гуманізму і теоретичних знаннях у сфері корекційної педагогіки та спеціальної психології. Вміти працювати в міждисциплінарній команді, яка забезпечує комплексний характер психолого-педагогічного супроводу дитини з ОПП.

2. Вправа «Про що сумуєте?», 20 хв

Мета: виявлення проблем, пов'язаних з впровадженням інклюзивної освіти.

Обладнання: фліпчарт, папір, маркери.

Психолог: Шановні колеги, пропоную по черзі звернутися один до одного зі словами «Про що сумуєте?» у відповідь педагог має відповісти «А сумую я про те, що» і назвати проблему, з якою стикається учитель фізкультури під час роботи в інклюзивному класі з в індивідуальній роботі з дитиною з ООП. (Всі проблеми фіксуємо на дошці).

Психолог узагальнює проблеми, які озвучили вчителі та продовжує розповідь, користуючись презентацією

Проблеми, з якими стикаються вчителі фізкультури

1. При проведенні уроків фізичної культури вчитель неодмінно стикається з наступними протиріччями. З одного боку, кожна дитина має основне право на освіту і повинна мати можливість отримати відповідний рівень знань і навичок, з іншого, – діти з інвалідністю потребують особливої уваги від учителя для забезпечення такого рівня і при цьому цієї уваги може не вистачати іншим дітям класу. *Тобто постає проблема такої організації навчального процесу, яка би дозволила максимально задовольнити освітні потреби кожного учня в колективі.*

2. Діти з інвалідністю мають навчатися за індивідуальними освітніми програмами, а інші учні класу – за програмами масової школи. Причому, програмний матеріал у кожної дитини з інвалідністю в класі може відрізнятись. *Тобто учителю треба вирішити проблему викладення різного за змістом програмного матеріалу на одному уроці різним дітям, адже в інклюзивному класі навчаються діти, для яких є різним не тільки програмний матеріал, а навіть завдання фізичного виховання й уроків фізичної культури.*

3. Учитель фізичної культури має забезпечити безпеку на уроках усім дітям. Разом із тим, вимоги щодо організації техніки безпеки на уроках з

дітьми з ООП різної нозології та здоровими дітьми мають дуже великі відмінності.

При чому зайві заходи безпеки для здорових дітей будуть обмежувати їх розвиток та досягнення, а для дітей із інвалідністю недотримання необхідних заходів безпеки може мати фатальні наслідки. *Тобто організація сумісної діяльності здорових дітей і дітей із ООП потребує розроблення для такої групи дітей окремих правил техніки безпеки на уроках фізичної культури.*

4. Підготовку, перепідготовку кадрів для викладання дисципліни «фізична культура» в інклюзивних класах та підвищення кваліфікації вчителів у цьому напрямі.

3. Вправа з кульками, 10 хв.

Мета: знизити негативні емоційні прояви (тривожність, страхи, агресію, неприйняття, гидливість.)

Обладнання: надуті кольорові кульки

Педагоги сидять в колі. Психолог пропонує педагогам закрити очі і сфокусуватися на негативних почуттях і відчуттях по відношенню до дітей з ООП, які, на їх погляд, заважають продуктивній роботі. Педагогам пропонують надуті кольорові кульки, на яких перманентним маркером потрібно намалювати емоцію. Це може бути страх, тривога, гидливість, агресія тощо. Після цього потрібно кульку лопнути, наприклад, проткнути голкою. Після цього голосно з полегшенням видихнути з себе повітря.

- Що ви відчували на початку і в кінці цієї вправи? **III Заключна частина. Рефлексія, 10 хв**

Заняття 6

Мета: обговорення та визначення завдань, які стоять перед учителем фізкультури, що працюють з дітьми з ООП; ознайомлення з особливостями форм роботи на уроках фізичної культури в інклюзивних класах.

Обладнання : фліпчарт, папір, маркери (по кількості груп),

Хід заняття

I. Організаційний момент

Вправа «Привітання», 10 хв.

Метая: криголам, гарний настрій, об'єднання

Учасники розміщуються по колу, взявшись за руки. Кожний учасник повинен охарактеризувати себе через образ, відчуття. Той, що справа, повинен жестами, пантомімою, показати цей образ, а інші учасники – відгадати.

II Основна частина

1. Вправа «Атоми і молекули», 5 хв.

Мета: емоційне розвантаження, об'єднання в групи

Психолог: «Уявіть, ви - самотні атоми. Починається хаотичний броунівський рух, при цьому можливі легкі зіткнення один з одним. Будьте обережні. За моєю командою ви повинні з'єднатися в молекули, число атомів в якій я назву.

Через деякий час після початку ведучий говорить цифру, наприклад, «п'ять». Учасники складають групи по п'ять осіб. Потім, інша кількість атомів в молекулах і т.д., але не більше 4-5 разів. Вкінці можна назвати молекулу, в якій атомів рівно стільки, скільки учасників в групі.

2. *Вправа «Завдання, які стоять перед учителем фізкультури, який працює з дітьми з ООП», 20 хв*

Мета: обговорити та визначити завдання, які стоять перед учителем фізкультури, який працює з дітьми з ООП

Обладнання: фліпчарт, папір, маркери (по кількості груп)

Психолог: Правильне фізичне виховання дітей зміцнює і загартовує організм, підвищує резистентність до впливу негативних факторів навколишнього середовища, є найбільш ефективним засобом неспецифічної профілактики і найважливішим стимулятором гармонійного зростання і розвитку. Тому, щоб уникнути негативних змін, рухова активність для дітей з особливими освітніми потребами вкрай необхідна. Але зі своїми особливостями у підході до організації та проведенні занять.

- Які ж завдання стоять перед учителем фізичної культури, що працює в інклюзивному класі ми зараз з вами і поговоримо.

Учасники об'єднуються в групи (після виконання попередньої вправи), де обговорюють завдання, які стоять перед учителем фізкультури, який працює з дітьми з особливими освітніми потребами. Після обговорення кожна група презентує свою роботу.

Завдання учителя фізкультури, що працює з дітьми з ООП:

1. Налагодити зв'язок з батьками дітей з ООП з метою розвитку інтересу до фізичної культури і спорту через консультації та відкриті заняття для батьків.

2. Формувати вміння у дітей слухати вчителя фізкультури і виконувати завдання на різних рівнях складності: тут використовуються вправи, побудовані на образах і уявленнях, наслідуваннях звуків в іграх різного ступеня рухливості

3. Підібрати такі основні види рухів, які сприяли б формуванню рухового вміння з урахуванням віку та нозології дитини. Тут слід пам'ятати про те, що підвищення емоційної напруги може стати причиною рецидиву (страх, невпевненість, нерішучість).

4. Розвивати увагу, зорову і слухову пам'ять під час занять фізкультурою.

5. Формувати у дітей інтерес до фізичної культури і спільним фізичних занять з однолітками.

6. Охороняти життя і зміцнювати здоров'я дітей;

7. Тренувати у дітей серцево-судинну і дихальні системи, загартовувати організм.

8. Створювати умови для ефективної профілактики простудних та інфекційних захворювань.

9. Здійснювати систему корекційно-відновлювальних заходів, спрямованих на розвиток психічних процесів і особистісних якостей вихованців.

3. *Лекція «Особливості форми роботи на уроці фізичної культури в інклюзивному класі» , 20 хв*
Мета: ознайомити з особливостями форми роботи на уроках фізичної культури в інклюзивних класах.

Психолог: Діти з особливими освітніми потребами на уроках фізичної культури отримують доступний приклад для рухового наслідування; формується здатність до подолання фізичних, і психологічних бар'єрів, які перешкоджають повноцінному життю; усвідомлюється необхідність свого особистого внеску в життя суспільства; з'являється бажання покращити свої фізичні кондиції. Принципи інклюзивної освіти побудовані на підтримці, взаємодопомозі, рівноправності і дружбі.

Для дитини з ООП важливо усвідомити, що вона може спілкуватися на рівних зі здоровими, зрозуміти, які якості потрібні для спілкування з іншими дітьми, подолати бажання самоізоляції, переконатися у власному фізичному потенціалі. Безсумнівно, позитивний досвід таких уроків виносять і здорові діти. Для них ці уроки це нові навички спілкування та розвитку емоційної сфери, подолання егоїстичних установок або комплексу переваги. Це сприйняття «особливої» дитини як рівної, прояв почуття відповідальності за іншу людину, розвиток вміння порівнювати свої бажання з можливостями іншого, усвідомлення важливості адекватної допомоги в ситуації, коли вона дійсно необхідна. Беручи участь у спільному навчальному процесі, здорові діти і діти з особливими освітніми потребами вчаться толерантному ставленню один до одного.

У зв'язку з підвищеною стомлюваністю учнів з особливими освітніми потребами особливе значення для них набувають уроки фізичної культури, ранкової гімнастики, фізкультхвилинок під час уроків в класі, а також фізкультурні заходи на великих перервах з метою підвищення розумової і фізичної працездатності.

Для роботи з дітьми з ООП, важливо враховувати не тільки існуючі проблеми, такі як: залучення до навчального процесу психолога, правильний підбір навчального матеріалу та труднощі спілкування особливих дітей зі здоровими однолітками та викладачами, а і те, що вчитель буде перебувати в

умовах підвищеної емоційної напруги, що в значній мірі ускладняється

дотриманням усіх умов безпеки виконання фізичних вправ для учасників навчального процесу, та приділення особливої уваги учням з ООП.

У дітей з ОПП уроки фізичної культури направлені, в залежності від особливостей дітей, на відновлення опорно-рухового апарату, розвиток основних фізичних якостей, підвищення можливостей організму, соціальну та емоційну адаптацію, збереження та використання рухових вправ, які залишилися посильними, та формування необхідних знань для використання їх у майбутньому.

У навчанні дітей з особливими освітніми потребами вчитель фізичної культури може спиратись на додаткові психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги. Проте перелік цих учнів є здебільшого умовним, а забезпечення якнайкращого розвитку кожної дитини вимагає особливого ставлення до всіх учнів без винятку.

Урок фізичної культури вирішує цілий ряд різних завдань (освітні, оздоровчі, виховні, розвиваючі), що в свою чергу позначається на методиці проведення уроків.

Навчання фізичній культурі і спорту будується, перш за все, на результатах діагностики вихідних показників рухових можливостей дитини. Необхідність оцінки вихідного рівня фізичної підготовленості обумовлена, перш за все, тим фактом що, руховий аналізатор відіграє важливу роль у розвитку вищої нервової діяльності і психічних функцій людини.

Визначають п'ять підходів до реалізації програм фізичної культури, починаючи з цілком відкритих занять до відокремленої участі.

Перша форма інклюзивної взаємодії – відкрите заняття, де грають усі разом, а педагогу не потрібно звертатися до прогресій.

Форма охоплює вправи, завдання та ігри, які може виконувати кожен учень, у тому числі з особливими освітніми потребами. Залежно від складу класу, прикладом може бути доступна всім руханка для розминки, де діти виконують вправи, що розігрівають та розтягують м'язи.

У такій діяльності всі роблять те ж саме, без адаптації чи модифікації. Так, учні з порушеннями слуху можуть вчитись виконувати технічний елемент разом із усіма.

Друга форма – *модифіковані заняття*, де вчитель вносить зміни залежно від озвучених потреб учнів або в ході власних спостережень.

Завдяки цій формі кожен учень здійснює ту саму діяльність, але з індивідуальними або груповими прогресіями у сферах завдань, обладнаннях,

людських ресурсів, швидкості та частково простору, що підтримує залучення всіх та дає можливість змагатись на рівних.

Так, під час гри в теніс, діти з функціональними порушеннями можуть мати додатковий «відскок» м'яча від підлоги перед тим, як його відбити.

Результат діяльності, як правило, залишатиметься однаковим, але для його досягнення учні матимуть зробити різні кроки.

Третя форма – паралельні заняття, де вчитель створює кілька локацій, виходячи із потреб, здібностей та спортивного таланту дітей.

Паралельна діяльність дуже схожа на модифіковану, але пропонує більше прогресій у сфері простору, і результат завдань є необов'язково однаковим для різних груп. Дітей можна об'єднати разом за рівнем навичок, антропометричними даними або їхнім розумінням гри. Так, три групи учнів можуть окремо вчитись пасувати в нетболі, менш контактній та більш тактичній версії баскетболу, а їхні завдання, швидкість та ігрова зона будуть відрізнятись.

Варто давати і локації на вибір, з можливістю залишитись або перейти в іншу кожні 5-7 хвилин. Наприклад, однакова вправа з м'ячем може виконуватись тільки руками або лише ногами на різних майданчиках.

Таким чином, усі діти навчаються в комфортних умовах, де постійно відчують ситуації успіху та час від часу пробують свої сили з іншими групами або в складі команд учнів на іншій локації. Паралельні заходи корисно впроваджувати з метою ознайомлення з різними видами спорту. Наприклад, за час уроку кожна дитина пробує себе в 5-6 дисциплінах та ділиться враженнями з педагогом, які аналізують дитячі уподобання та потенційний освітній вплив, формують план вже відкритих занять на наступні уроки.

Четверта форма – роздільні заняття, застосовується якщо ви маєте підстави виокремити дитину або групу учнів, виходячи із принципу якнайкращого розвитку дитини.

П'ята форма – спорт людей з інвалідністю, який може відрізнятись правилами, обладнанням та ігровим майданчиком.

Остання форма є прикладом зворотної інтеграції та переважно зосереджується на тому, щоб залучити учнів, які не мають інвалідності і, відповідно, особливих освітніх потреб. Є сотні версій спортивних ігор для людей з інвалідністю, а деякі волейбольні або футбольні не вимагають жодного додаткового інвентарю. Елементи фізичних навантажень на основі

спортивних програм для людей з інвалідністю можуть бути роз'яснені дітям та включені в усі визначені форми інклюзивної взаємодії.

Уміле використання всіх складників інклюзивного спектра значно підсилює прагнення вчителя долучити дітей до спорту та активного відпочинку. А учням дає змогу обрати корисні шляхи самовираження та не втратити мотивацію пізнавати себе і світ навколо.

Не існує магічної формули для інклюзивного уроку, тим більше, що деякі учні мають комбіновані потреби через одночасну приналежність до декількох визначених груп. Головне – постійна підтримка спілкування та акцент на три послідовні компоненти кожного уроку:

Фан або Розвага – Атлетичний розвиток – Соціалізація.

1. Фан. Першим і найважливішим завданням учителя є створення веселої, невимушеної атмосфери. Діти радіють цікавим завданням та отримують задоволення від їх виконання. Доброзичливий сміх і посмішки на обличчях є найкращими індикаторами успіху ваших уроків. Фан – це завжди добровільно, неможливо змусити розважатися. Саме тому, весела фізична культура робить кожен урок маленьким святом у навчанні дітей з ООП.

2. Атлетичний розвиток. Там, де є зацікавлення та рухливість, починається й атлетичний розвиток. Діти люблять змагатись та встановлювати рекорди. Олімпійський девіз «Швидше, вище, сильніше» залишається актуальним, і учителю варто навчати учнів не порівнювати себе з іншими, а відстежувати власні атлетичні досягнення, приділяти увагу всебічному розвитку тіла та відкривати для себе якомога більше спортивних дисциплін. Кожний урок має дарувати відчуття успіху та самовдосконалення через захопливі вправи, ігри, конкурси.

3. Соціалізація. Окрім розвитку емоційного інтелекту та вміння належно сприймати як перемоги, так і поразки, уроки фізичної культури мають готувати учнів до дорослого самотійного життя. Саме тут вони мають безліч можливостей спільно приймати рішення, пізнавати суспільні проблеми та виклики, творчо та критично мислити, досліджувати етичні якості та побутові звички відомих спортсменів, змагатись у чесній боротьбі за визначеними правилами. Ці компоненти є взаємопов'язаними й мають працювати як годинникова стрілка. Якщо діти нудьгують або засмучені неспроможністю виконати технічний елемент, не варто навантажувати їх спілкуванням про соціальні проблеми. Краще повернутись до створення позитивної атмосфери, наприклад, через веселий енерджайзер, потім дати

більш доступну вправу, де всі точно зазнають успіху, а після цього змодельовати ігрову ситуацію для формування навичок співпраці, тактичного мислення або обізнаності про шкідливі звички.

Структура уроку в інклюзивному класі:

Тривалість підготовчої частини уроку невелика (5-8 хвилин) і може включати в себе як раніше розучені «тематичні комплекси вправ (наприклад, на гнучкість, корекцію, координацію, поставу), так і вправи загальнорозвиваючого характеру, що сприяють підвищенню працездатності, активності процесів уваги, пам'яті і мислення. Головне, щоб використовувані вправи не характеризувалися значними фізичними навантаженнями, що приводять до стомлення, не викликали яскраво виражених емоційних напружень.

В основній частині уроку необхідно виділити освітній і руховий компоненти. Освітній компонент основної частини уроку включає в себе навчальні знання і способи фізкультурної діяльності і в залежності від обсягу навчального матеріалу його тривалість може становити від 3-4 хвилин до 10-12 хвилин. У свою чергу, руховий компонент – представлений навчанням руховим діям і розвитком фізичних якостей, і його тривалість буде залежати від того, скільки часу буде потрібно на вирішення завдань, запланованих в освітньому компоненті. При розробці змісту рухового компонента необхідно включити обов'язкову розминку, яка за своїм характером повинна співвідноситися з поставленими педагогічними завданнями.

Тривалість заключної частини уроку буде залежати від сумарної величини фізичного навантаження, виконаної учнями в його основній частині.

Після чого психолог знайомить вчителів з рекомендаціями з викладання фізичної культури дітям з ООП (додаток 3)

III Заключна частина. Рефлексія, 10 хв.

Заняття 7

Мета: підвищення професійної компетентності педагогів щодо роботи з дітьми з ООП, ознайомлення з новими допоміжними інструментами, які сприятимуть ефективній організації інклюзивного навчання для дітей, які мають освітні труднощі.

Обладнання: комп'ютер, презентація до міні-лекції, висновки ІРЦ, алгоритм опису дитини за МКФ – ДП.

Хід заняття

I. Організаційний момент

1. *Привітання. Обговорення настрою учасників та їх очікування щодо цього заняття, 5 хв.*

2. *Вправа «Шикуйся по росту », 10 хв.*

Мета: подолання бар'єрів у спілкування, створення комфортної атмосфери для роботи.

Учасники стають у щільне коло, закривають очі.

Завдання: вишикуватися із закритими очима за зростом. Після того як всі учасники знайдуть своє місце, дати команду відкрити очі й подивитися, що вийшло.

Обговорення:

- Як ви себе почували під час виконання завдання?
- Чи складно було виконувати це завдання?

II Основна частина

1. *Слово психолога, 2 хв*

Психолог: На минулому занятті ми з вами обговорювали завдання учителя фізичної культури, який працює в інклюзивному класі, та форми роботи, які він може використовувати, щоб урок був насиченим та продуктивним для всіх учасників навчального процесу.

Особливість фізичного виховання дітей з особливими освітніми потребами полягає в тому, що досягти достатнього рівня фізичної підготовленості, схожого з рівнем здорових однолітків, не можна, однак регулярне застосування фізичних вправ вже в найближчій перспективі дає позитивний ефект.

Учитель фізичної культури відповідає за безпеку на уроках усіх без винятку дітей. Разом із тим, вимоги щодо організації техніки безпеки на уроках з дітьми з ООП різної нозології (сліпі, глухі, з порушеннями опорно-рухового апарату) та здоровими дітьми мають дуже великі відмінності. Причому, зайві заходи безпеки для здорових дітей будуть обмежувати їх розвиток та досягнення, а для дітей з ООП недотримання необхідних заходів безпеки може мати фатальні наслідки. Тобто організація сумісної діяльності здорових дітей і «особливих» дітей потребує розроблення для такої групи дітей окремих правил техніки безпеки на уроках фізичної культури.

Під час роботи з дітьми з особливими освітніми потребами на уроках фізичної культури вчитель має готувати індивідуальні завдання.

Використання диференційованого навчання з метою більшої індивідуалізації навчання, ніж потрібно для нормально розвинутої дитини, це:

- введення спеціальних розділів до робочої програми для дітей з ООП, відсутніх в освітніх програмах для нормально розвинутих учнів;
- систематизація вправ і завдань відповідно до виду захворювань дітей (якщо такі є); які погано бачать, які погано чують, із затримкою психічного розвитку, з порушенням функцій опорно-рухового апарату, з викривленням хребта.

Для того, щоб скласти цілісну картину про рівень розвитку учня з освітніми труднощами, насамперед, потрібно вивчити інформацію, надану у висновку інклюзивно-ресурсного центру (ІРЦ). Ця інформація допоможе вчителю обрати такі напрями, форми та засоби роботи, що задовольнятимуть індивідуальні потреби розвитку, саме цієї дитини, адже діти з однаковими труднощами та навіть з однаковим ступенем їх прояву функціонують по-різному. Надалі учитель фізичної культури дані рекомендації використовує для складання поурочного планування.

3.Вправа «Портрет дитини», 15 хв

Мета: ознайомити педагогів з принципами роботи з висновками ІРЦ, з метою розуміння категорій освітніх труднощів та індивідуальних особливостей їх прояву.

Обладнання: висновки ІРЦ (Додатки 4, 5).

Психолог об'єднує учасників у дві підгрупи за принципом «земля – повітря». Організовує роботу в групах з висновками ІРЦ.

Кожна група презентує «портрет дитини», висновок якої вона опрацьовувала.

Проведення обговорення:

- Які розділи висновку допомогли скласти цілісну картину про особливості розвитку дитини, особливості її контакту та взаємодії?
- Як можна використати рекомендації надані у висновку ІРЦ для планування уроку?

Психолог: Отже, як ми побачили, висновок ІРЦ складається із різних розділів та надає інформацію не тільки про фізичний розвиток дитини, а й про інші сфери розвитку (мовленнєву, когнітивну, емоційно-вольову) та особливості освітньої діяльності. В графі «Компетенції» подані дані про сильні сторони розвитку учня , в графі «Потреби» наведена інформація про потреби розвитку, інша графа містить рекомендації. Всі таблиці та розділи висновку сприяють, тому щоб учитель міг якнайкраще спланувати методи та прийоми доступної взаємодії з дитиною, яка має освітні труднощі, та ефективно адаптувати, або модифікувати програму для забезпечення оптимальної індивідуальної траєкторії розвитку учня.

Ще один сучасний інструмент, який останнім часом впроваджується в роботу в системі освіти України, та покликаний допомогти педагогу як найкраще здійснювати спостереження та складати характеристику дитини з

ООП, є МКФ – ДП (Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків).

4. *Міні – лекція, 15 хв.*

Мета: ознайомити учасників з МКФ-ДП та правилами користування.

Обладнання: комп'ютер, презентація.

Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (МКФ-ДП) включає в себе подальшу детальну інформацію про застосування МКФ при документуванні характеристик дітей та підлітків віком до 18 років. МКФ-ДП пропонує концептуальні рамки та єдину стандартизовану термінологічну мову для позначення проблем, які проявляються в ранньому дитинстві, дитячому і підлітковому віці, включаючи функції та структури організму, обмеження активності та участі, а також фактори навколишнього середовища, що мають важливе значення для дітей і підлітків.

Як користуватися МКФ -ДП

У МКФ - ДП наведено повний та загальновизнаний список понять для опису функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я. Зроблено акцент на адаптивно-компенсаторних можливостях організму та важливості максимально залучити учня з ООП до суспільного життя. Базується на біопсихосоціальній моделі. Забезпечує єдиний погляд на різні моделі інвалідності та особливих освітніх потреб (біологічна, індивідуальна, соціальна) та дозволяє відмовитись від використання медичного діагнозу.

МКФ є універсальною класифікацією, яку застосовують до всіх людей, а не лише до осіб з обмеженнями життєдіяльності. У ній виділено як різні показники здоров'я, так і показники, пов'язані зі здоров'ям (участь у суспільному житті). МКФ -ДП забезпечує комплексний підхід до здоров'я з біологічної, особистісної та соціальної позицій:

- реалізація особи з особливими потребами;
- інтеграція дитини з ООП у суспільне життя.

МКФ -ДП поділяється на дві частини, кожна з яких має по дві складові:

Функціонування і обмеження життєдіяльності:

- функції і структури організму (фізіологічні функції систем організму, включно з психічними функціями, та анатомічні частини організму – органи, кінцівки та їхні сегменти);
- активність і участь (можливість особи виконувати завдання або дії, залучення дитини у життєву ситуацію).

Чинники контексту:

- чинники навколишнього середовища (фізичні та соціальні обставини, середовище спілкування, де люди живуть або проводять свій час);
- особистісні чинники.

Чинники навколишнього середовища розглядають у взаємозв'язку з іншими складовими МКФ - ДП. Вони можуть вплинути як позитивно, так і негативно на адаптацію у суспільстві дитини з ООП. Особистісні чинники не

класифікують в МКФ - ДП через соціальні і культурні варіації.

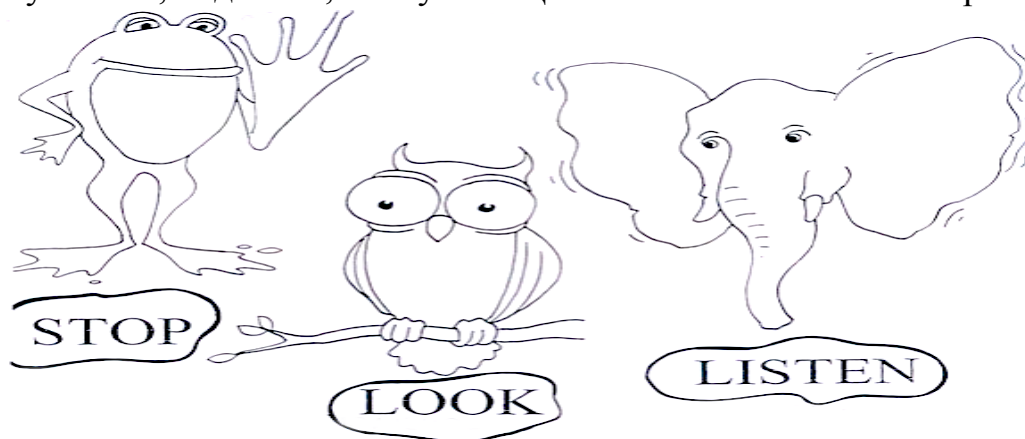
Вказані складові взаємодіють між собою і можуть впливати на показники кожної з них.

Опис – це текст спостереження вчителя за дитиною у різних ситуаціях: на уроці, на перерві, під час спілкування з однолітками, участь на заняттях тощо. Важливим є те, що у кожному описі йдеться в першу чергу про сильні сторони дитини, її потенціал і можливості. Запропоновані спостереження описують найчастіші випадки можливої поведінки та участі дітей, в тому числі дітей, що мають інвалідність, перебувають у складних життєвих обставинах, є соціально уразливими, належать до так званої категорії обдарованих, тощо. В результаті такого опису вчитель отримує практичні підказки для організації інклюзивного навчання для дитини та її однокласників.

Про спостереження

Спостереження вчителя є важливою основою для індивідуалізації навчання учнів з особливими освітніми потребами. Саме спостереження дає можливість зібрати інформацію та дати відповідь на низку запитань. Спостерігаючи, пам'ятайте про такі правила:

1) Для того щоб ефективно спостерігати потрібно запам'ятати правило: «Зупинись, подивись, послухай» Це впливає на якість спостереження!

2) Надавайте перевагу об'єктивним спостереженням (за потреби – детальним і описовим), та уникайте суб'єктивних.

- Об'єктивні. Наприклад: Андрійко кинув кубики на підлогу і вибіг із кімнати.

- Суб'єктивні. Наприклад: Андрійко був сердитим, він кинув кубики на підлогу і вибіг із кімнати.

- Детальні й описові. Наприклад: Андрійко грався з кубиками і запитав свого друга Ромчика, чи той не хоче будувати аеропорт разом з ним. Вони почали будувати аеропорт. Андрійко час від часу давав Роману вказівки, який кубик взяти і куди його поставити. Роман уважно слухав і виконував всі вказівки.

3) Дотримуйтеся алгоритму дій під час спостереження:

4) Спостерігаючи, фіксуйте не лише потенційні обмеження, але й сильні сторони дитини, на які можна спертися під час організації інклюзивного освітнього середовища. *Наприклад: Андрійко розуміє невербальні вияви емоцій і почуттів та сам активно користується невербальними засобами спілкування, що допомагає йому правильно реагувати у різноманітних ситуаціях.*

5) Фіксувати Ваші спостереження за дитиною потрібно, використовуючи структуру МКФ - ДП, а саме розділ «Діяльність та участь», але в логічній послідовності, коли вчитель бачить учня в різних ситуаціях:

- Міжособистісні взаємодії та стосунки.
- Життя в громаді, соціальне та громадське життя.
- Основні сфери життя (шкільне життя).
- Навчання та застосування знань.
- Загальні завдання та вимоги.
- Комунікація.
- Мобільність.
- Самообслуговування.
- Домашній побут.

Всі ці сфери діяльності та участі дитини є важливими, щоб організувати інклюзивне освітнє середовище.

6) Спостерігаючи за діяльністю та участю дитини, фіксуйте бар'єри, які перешкоджають повній та ефективній її участі в навчальному процесі. Крім того, намагайтесь визначити полегшуючі фактори, які допоможуть подолати виявлені вами бар'єри.

Фактори навколишнього середовища, які можуть виступати як бар'єрами, так і полегшуючими факторами, можна зазначити наступним чином:

- Продукти/вироби та технології.

- Природне середовище та спричинені людиною зміни у ньому.
- Підтримка і стосунки.
- Ставлення.
- Служби/послуги, системи та політики.

Таким чином здійснюється фіксування наявності чи відсутності труднощів у діяльності та участі дитини в освітньому процесі, фіксування бар'єрів та полегшуючих факторів у навколишньому середовищі, що перешкоджають або сприяють повній та ефективній участі дитини в освітньому процесі. Таке фіксування надає можливість учителю скласти універсальні рекомендації щодо організації повної та ефективної участі дитини в освітньому процесі.

4. Вправа «Опис дитини», 15 хв

Мета: ознайомити педагогів із складанням характеристики учня з використанням МКФ – ДП.

Обладнання: Алгоритм опису дитини за МКФ – ДП (Додаток 6).

Психолог здійснює поділ на підгрупи за принципом «вогонь – вода – земля – повітря». Кожна з підгруп опрацьовує один опис реального учня (складає його характеристику) з використанням МКФ -ДП.

Висновок: Отже, ми на практиці побачили, що такий опис (за МКФ-ДП) дитини з труднощами навчання дозволяє фіксувати об'єктивні спостереження. Спостерігаючи за діяльністю та участю дитини в освітньому середовищі, кожен вчитель може фіксувати відсутність чи наявність труднощів, уникаючи суб'єктивних суджень і припущень, а також відзначати сильні сторони дитини, на які можна спертися. Враховує вплив навколишнього середовища на дитину. Адже відомо, що лише при взаємодії з різними бар'єрами труднощі дитини можуть заважати її повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими. Тому усунення таких бар'єрів і віднайдення полегшуючих факторів у навколишньому середовищі є вкрай важливим для організації ефективного інклюзивного навчання.

5. Робота в групах, 20 хв.

Мета : усвідомлена робота з рекомендаціями ІРЦ, підбір вправ та завдань за рекомендаціями ІРЦ на уроках фізичної культури

Обладнання: бланк рекомендацій для кожної групи.

Учасники об'єднуються у 4 групи за принципом «пори року» та отримують завдання: підібрати завдання та вправи, які на уроці фізичної культури сприятимуть розвитку довільної регуляції, уваги, мислення, мови, уяви. Підібрані завдання записують у 3 стовпчик «На уроці фізичної культури» (додаток 7).

Після обговорення виконаного завдання психолог роздає учасникам приклади вправ для дітей з ООП (додаток 8).

6. Міні – лекція, 10 хв

Мета: ознайомити учасників з особливостями роботи, способами організації уроків та основними принципами роботи з дітьми з ООП на уроках фізичної культури.

Обладнання: комп'ютер та презентація до виступу

Матеріали презентації:

6.1. План роботи вчителя фізичної культури в інклюзивному класі

1. Встановити наявний рівень знань і вмінь дітей (чи групи) з особливими освітніми потребами.
2. Визначити сильні сторони дитини, її психофізичні можливості та її вподобання. Установити, якими вправами діти з особливими освітніми потребами можуть займатися з іншими дітьми класу, а якими – у групі чи індивідуально.
3. Визначити мету та завдання фізичного розвитку для кожної дитини на основі проведених спостережень.
4. Підібрати комплекс фізичних вправ, що мають сприяти досягненню мети та завдань фізичного виховання дитини.
5. Розробити комплекс діагностичних засобів контролю за фізичним станом дитини.
6. Періодично коректувати розроблену індивідуальну програму в залежності від результатів поточного й підсумкового контролю.

6.2. Способи організації уроку, засоби, методи і прийоми

В основі класифікації методів, що застосовуються на уроках фізичної культури є сприйняття дитиною інформації: метод слухового сприйняття, метод зорового сприйняття, метод рухового сприйняття.

Методи навчання вибираються в залежності від поставлених завдань, вікових особливостей дітей, їх підготовленості, складності і характеру вправи, етапу навчання.

На 1 етапі навчання проводиться первинне розучування вправи, щоб створити у дітей правильне уявлення про рух в цілому. Використовується показ, пояснення і практичне випробування. У дітей утворюється зв'язок між зоровим образом, що позначає техніку, і м'язовими відчуттями. Чим діти молодші, тим меншим запасом рухових уявлень вони володіють і тим більше місце в створенні цих уявлень займає показ. Зі збільшенням рухового досвіду у дітей ширше використовується пояснення.

На 2 етапі поглибленого розучування рухів велике місце займають імітація, зорові, слухові орієнтири. Гарний ефект при обробці окремих елементів техніки дають вправи, що виконуються без контролю зору, на основі м'язових відчуттів.

Завдання 3 етапу – закріплення досвіду і вдосконалення техніки його, а також вироблення вміння застосовувати вивчений рух в різних умовах. При цьому вправи проводиться в ігровій та змагальній формах. У різних вікових групах співвідношення прийомів навчання фізичним вправам змінюється.

Слово застосовується головним чином для створення у дітей позитивного ставлення до виконання вправ. У молодшому шкільному віці під час навчання вправам в більшій мірі використовується показ, імітація, зорові, слухові орієнтири. Словесні прийоми поєднуються з показом і допомагають уточнити техніку вправ. В середньому і старшому шкільному віці з розширенням рухового досвіду дітей збільшується роль словесних прийомів: пояснення, команда без супроводу показом, використовуються більш складні наочні посібники (фотографії, малюнки, кіно і діафільми). Вправи виконуються частіше в змагальній формі.

6.3. Використання різноманітних засобів, для запобігання втоми:

- чергування рухової і практичної діяльності;
- виконання спортивних завдань і вправ невеликими дозами;
- використання цікавого і барвистого дидактичного матеріалу і засобів наочності для активізації учнів;
- фізичні вправи;
- коригуючі вправи;
- корекційні рухливі ігри, елементи спортивних ігор;
- матеріально-технічні засоби адаптивної фізичної культури: спортивні тренажери, спортивний інвентар;
- нетрадиційне обладнання.

6.4. Основні принципи роботи з дітьми з ООП:

1. Індивідуалізація: опора на індивідуальні здібності і можливості дитини для створення оптимальних умов його розвитку.
2. Компенсаторна спрямованість: відшкодування недорозвинених, порушених або втрачених функцій за рахунок перебудови або посилення збережених, створення «обхідних шляхів».
3. Врахування вікових особливостей: усвідомлення, що дитина з ООП проходить ті ж стадії розвитку, що і здорова, тільки повільніше і з іншим кінцевим результатом.
4. Адекватність: відповідність всього комплексу компенсаторних, лікувально-відновлювальних засобів і методів реальним функціональними можливостями, потребам та інтересам дитини.
5. Оптимальність: розумна збалансованість величини психофізичної навантаження і доцільні адаптаційні прийоми.
6. Варіативність: різноманітня вправ і умов їх виконання: різні способи регулювання емоційного стану (релаксація); різні форми впливу на сенсорні канали: зір, слух, нюх розвиток мови (рухливі ігри з речитативами) розвиток дрібної моторики («пальчикові» ігри) розвиток інтелекту (ігри з рахунком, вибудовуванням слів)

6.5. Основні напрямки корекційно - педагогічної роботи з дітьми з особливо освітніми потребами:

Метання - один з перших видів рухової активності дитини, який ґрунтується на розвитку хапальний рухів і дій дитини. В процесі метання рух

виконується як однією рукою, так і двома руками. При цьому стимулюється виділення провідної руки і формується узгодженість спільних дій обох рук.

Все це має особливе значення для корекції відхилень у пізнавальній сфері дітей в процесі фізичного виховання. В ході шикування діти вчаться чути дорослого і підпорядковувати свою поведінку вимогам інструкції дорослого.

Ходьба спрямована на розвиток основних рухів дитини, формування вміння правильно тримати корпус, дотримуватися ритму ходьби, вдосконалення узгоджених рухів рук і ніг, формування слухово-рухової та зорово-рухової координації. В процесі ходьби розвивається

цілеспрямованість в діяльності дитини.

Біг сприяє вдосконаленню основних рухів дитини, дозволяє їй опанувати навиком узгодженого управління всіма діями корпусу, формує легкість і витонченість при швидкому переміщенні дитини. Спільний біг в групі дітей закріплює навички колективних дій, сприяє появі емоційного відгуку на них і передумов комунікативної діяльності. Правильна організація бігу дітей дозволяє формувати у них адекватні форми поведінки в колективі однолітків і бажання брати участь у спільній діяльності.

Повзання, лазання, перелазання спрямовані на розвиток і вдосконалення рухових навичок, зміцнення м'язів спини, черевного преса, хребта. Ці рухи, в свою чергу, впливають на формування координованої взаємодії в рухах рук і ніг, на зміцнення внутрішніх органів і систем. Даний напрямок роботи є одним з найважливіших, оскільки представляє високу корекційну значимість, як для фізичного, так і для психічного розвитку дитини.

Загально-розвиваючі вправи сприяє розвитку інтересу до рухів, вдосконалення фізичних показників і рухових здібностей; розвивають гнучкість і рухливість в суглобах; здійснюють функціонування вестибулярного апарату.

Фізичні вправи забезпечують активну діяльність внутрішніх органів і систем, зміцнюють м'язову систему в цілому. У загальнорозвиваючих вправах виділяють наступні групи рухів: вправи без предметів; вправи з предметами; вправи, спрямовані на формування правильної постави; вправи для розвитку рівноваги.

Рухливі ігри закріплюють сформовані вміння і навички, стимулюють рухливість, активність дітей, розвивають здатність до співпраці з дорослими і дітьми. Рухливі ігри створюють умови для формування у дітей орієнтування в просторі, вміння узгоджувати свої рухи з рухами інших граючих дітей. Діти вчаться знаходити своє місце в колоні, в колі, діяти за сигналом, швидко переміщатися по залу або на ігровому майданчику. Спільні дії дітей створюють умови для загальних радісних переживань, активної спільної діяльності. В процесі рухливих ігор створюються умови для розвитку психічних процесів і особистісних якостей вихованців, у дітей формуються вміння адекватно діяти в колективі однолітків.

III. Основна частина. Рефлексія, 10 хв.

Заняття 8

Мета: ознайомлення з особливостями проведення уроків фізичної культури в інклюзивних класах відповідно до особливостей нозології дитини з особливими освітніми потребами.

Обладнання: 7 пляшок з листом-інформацією «Допоможи мені провести урок фізкультури, якщо на ньому присутня дитина з...» (надалі у кожній пляшці окремо пишеться нозологія дитини з особливостями освітньої потреби), фліпчарт, папір, маркери, ресурсні метафоричні картки.

Хід заняття

I. Організаційний момент

1. Привітання

2. Вправа «Сонце світить на...», 10 хв

Мета: зняття емоційної напруги, створення сприятливої психологічної атмосфери, посміятися, порухатися.

Інструкція:

1. Учасники сидять або стоять у тісному колі.
2. Одна особа стоїть всередині кола і кричить: «Сонце світить на...» а потім вказує на предмет одягу або колір, який є в кого-то з учасників. Наприклад, «сонце світить на того, у кого карі очі» або «сонце світить на того, на кого шкарпетки».
3. Усі власники зазначеного кольору або предмета одягу міняються місцями один з одним.
4. Учасник із середини кола намагається зайняти чиєсь місце, поки гравці переміщуються.
5. Новий учасник стає в середину кола і гра триває.

II. Основна частина

1. Вступне слово психолога

2. Вправа «Вибери...», 10 хв.

Мета: швидко і невимушено об'єднати учасників у відповідну кількість груп для подальшого спільного виконання завдання.

Психолог викликає 7 добровольців та ставить до них питання :

- Кого б ви взяли з собою в похід? (кожен доброволець вибирає собі по 1 представнику);
- Кому б ви довірили нести рюкзак?
- З ким би ви поділилися яблуком?
- Кому б ви довірили свою таємницю? Тощо. Якщо в групі залишається кілька людей, яких не вибрали, їм пропонується обрати 1 з 7 груп за бажанням.

3. Групова робота. Вправа «Лист у пляшці», 40 хв

Мета : ознайомитися з особливостями проведення уроків фізичної культури в інклюзивних класах відповідно до особливостей нозології дитини з особливими освітніми потребами.

Обладнання: 7 пляшок з листом-інформацією «Допоможи мені провести урок фізкультури, якщо на ньому присутня дитина з...» (надалі у кожній пляшці окремо пишить нозологія дитини з особливостями освітньої потреби), фліпчарт, папір, маркери.

Психолог звертається до груп, які були утворені завдяки виконанню попередньої вправи: Уявіть собі, що ви отримали пляшку з листом, в якому є інформація саме для вашою групи. Феномен послання в пляшці відомий ще з давніх часів. Послання в пляшці або темно-зелена пошта – дуже старовинний спосіб відправки повідомлень адресату. Вперше такий спосіб зв'язку був використаний в наукових цілях.

Міф свідчить, що грецький філософ Теофраст приблизно в 310 р до н.е. кинув за Гібралтаром кілька запечатаних судин з записками, щоб довести, що вода в Середземне море надходить з Атлантичного океану. Через кілька місяців один з судин був знайдений на Сицилії.

З того часу в історії описано безліч випадків використання пляшкової пошти. Не залишився непоміченим даний феномен і в літературі: в романі Жуль Верна «Діти капітана Гранта» герої знаходять всередині акули пляшку з проханням про допомогу; один з перших оповідань Едгара По має назву «Рукопис, знайдений у пляшці»; в дитячому оповіданні Говарда Лавкрафта, який називається «Маленька скляна пляшка», герої знаходять таємниче послання в пляшці, що плаває в морі.

Всі ми в якійсь мірі самотні Робінзони (коли починаємо щось нове у роботі), а часом, в складних робочих ситуаціях звертаємося за допомогою та підтримкою. «Робінзон» дійсно відчуває себе далеким від «великої землі». Перебування на безлюдному острові змушує його тремтіти і сподіватися, що повз пропливає корабель помітить самотнього мешканця острова. Щоб мати хоч найменший шанс на повернення в суспільство людей слід подавати сигнали: розпалювати багаття, споруджувати привертають увагу вишки і кидати пляшку з посланням. Саме таку пляшку з послання отримала кожна з 7 груп, у якій «Робінзон» – учитель фізкультури, який вперше почав працювати в інклюзивному класі, де є діти з особливими освітніми потребами з різними нозологіями. Він відчуває безпорадність, страх, бажання з кимось порадитися.

Ви – колеги «Робінзона», які маєте такий досвід роботи. Спробуйте допомогти «Робінзону», враховуючи власний досвід та інструкцію-інформацію до відповідної нозології.

Кожна група (учасники об'єдналися у групи, виконуючи попередню вправу) отримує інструкцію-інформацію, в якій описана особливості організації проведення уроку фізичної культури відповідно до нозології: з дітьми з ЗПР, порушенням слуху, порушенням зору, порушенням мовлення,

дітей з розладами аутичного спектру, дітей з порушенням опорно- рухового апарату, дітей з розумовою відсталістю). (дивись додатки 9 -15)

Учасники групи вивчають інформацію стосовно особливостей організації проведення уроку фізкультури відповідно до отриманої нозології та доповнюють її , враховуючи власний досвід роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Після вивчення інформації та обговорення практики власного досвіду учасники презентують свій Лист назагал.

III Заклучна частина. Рефлексія, 10 хв.

Обладнання: ресурсні метафоричні картки.

Кожен із учасників вибирає у відкриту карту та продовжує речення «Сьогодні я беру з собою...»

Заняття 9

Мета: познайомити з швидкими та ефективними способами зняття внутрішньої напруги, прийомами саморегуляції; створити сприятливі умови для продуктивної роботи над собою.

Обладнання: комп'ютер, презентація до міні-лекції; різнокольорові стікери, ручки, фліпчарт, музика, яка налаштовує на роздуми, фарби, пензлики, папір, склянки з водою.

Хід заняття

I. Організаційний момент

Вправа «Соціометрія», 5 хв.

Мета: Зняття емоційної напруги, створення сприятливої психологічної атмосфери, посміятися, порухатися.

Учасники вільно розходяться по кімнаті. Ведучий дає завдання: «Знайдіть один одного ті, у кого однаковий колір очей» (варіанти: «Ті у кого день народження влітку», «Ті, в чиєму імені 5 букв» і т.д.) Можливі інші варіанти, коли учасники об'єднуються в групи за місцем проживання, знаку зодіаку, улюбленого кольору і т.п.

Вправа «Пересядьте ті, хто ...»

Учасник, що стоїть в центрі кола (для початку це ведучий) пропонує помінятися місцями (пересісти) всім тим, хто володіє загальною ознакою. Наприклад, я скажу: «Пересядьте все ті, хто народився навесні» – і всі, хто народився навесні, повинні помінятися місцями. При цьому, той, хто стоїть в центрі кола, повинен постаратися встигнути зайняти одне з місць, що звільнилися, а хто залишиться в центрі без місця, продовжує гру.

Після виконання вправи можна запитати в учасників:

- Як ви себе почуваєте?
- Як ваш настрій?
- Чи не правда, загального в нас більше, ніж відмінностей?

II Основна частина

1. Міні-лекція, 5 хв.

Мета: профілактика та збереження психічного здоров'я вчителя; ознайомлення з основними методами саморегуляції.

Обладнання: комп'ютер, презентація до міні-лекції

Психолог: Робота вчителя у класі з інклюзивним навчанням належить до професій, що допомагають, оскільки його діяльність пов'язана з тісним спілкуванням з дітьми з особливими освітніми потребами, прийняттям їхніх індивідуальних особливостей, емоційним перенапруженням, гуманним ставленням до них, толерантністю, активною особистою участю, демократичністю, довірливістю та ін. Така діяльність вимагає великих психологічних і фізіологічних витрат, призводячи до емоційного, фізичного й розумового виснаження. Для профілактики синдрому професійного вигорання й підтримання психічного здоров'я важливою є діяльність самого педагога: використання «технічних перерв» для забезпечення психічного й фізичного благополуччя (відпочинок від роботи); освоєння способів керування професійним стресом – зміна соціального, психологічного й організаційного оточення на робочому місці; побудова «мостів» між роботою й домом; освоєння прийомів релаксації, візуалізації, ауторегуляції, самопрограмування; прагнення професійно розвиватися й самовдосконалюватися (обмін професійною інформацією за межами власного колективу через спілкування на курсах підвищення кваліфікації, конференціях, симпозіумах, конгресах).

Педагогу важливо навчитися використовувати свої сильні сторони для компенсації тих аспектів, в яких він відчуває труднощі. Постійний контакт із собою є частиною загальної культури та культури збереження здоров'я.

Емоції – це психічний, складний стан організму, що призводить до дії симпатичної нервової системи і підвищення життєдіяльності організму. Внаслідок цього підвищується ритм — дихання, пульсу і, залозо-виділеннях тощо - і на ментальному рівні, стан збудження чи хвилювання, що позначається сильними почуттями, і зазвичай імпульсом щодо певної форми поведінки. Якщо емоція інтенсивна – тоді настає порушення інтелектуальних функцій, можливе роздвоєння особистості, і тенденція щодо дії невірноваженого чи протопатичного характеру.

Зараження – це передача емоційного стану окрім смислового впливу. Важливу роль грає ступінь близькості з комунікатором у фізичному плані та ступінь ідентифікації з ним.

Емпатія – розуміння емоційного стану іншої людини через співпереживання та співчуття. При емпатії спостерігається зниження рефлексії, критичності мислення і підвищення схильності до ідентифікації, зараження і навіювання

Нормалізація власного емоційного стану складається з вивільнення від негативних емоцій/ станів та наповнення приємними емоціями/почуттями. Використовуємо для цієї справи *правило «Тролейбуса»*: спочатку

звільняємось від негативних емоцій і лише потім наповнюємо позитивом власне життя.

2. Вправа «Килим саморегуляції» 15х.

Мета: розвиток навичок самоаналізу і подолання психологічних бар'єрів; допомога в усвідомленні особистісних ресурсів педагогів

Обладнання: різнокольорові стікери, ручки, фліпчарт

Пропонуємо учасникам скласти на різнокольорових стікерах два списки (мінімум з 10 пунктів кожний), перший про те, як вони позбавляються негативних емоцій у повсякденному житті. І другий список про те, звідки вони отримують ресурс/позитив.

Під час виконання вправи важливо звернути увагу, який список скласти легше, який складається в першу чергу, чи виявляється бажання скласти список понад 10 пунктів тощо. Кожен учасник наліплює свої стікери на загальний фліпчарт/ватман.

Після виконання завдання бажаним пропонується висловити свої враження від виконання завдання.

Психолог підводить підсумки та узагальнює і доповнює: 1) кожна людина має володіти власними шляхами нормалізації свого емоційного стану; 2) шляхи нормалізації мають задіяти різні сфери життєдіяльності (репертуар дій).

3. Міні-лекція «Саморегуляція» з виконанням вправ, 30 хв.

Мета: познайомити з швидкими та ефективними способами зняття внутрішньої напруги, прийомами саморегуляції

Психолог: Позбавлення від негативних емоцій відбувається на рівнях:

1) вербально-емоційному, до якого відносимо сльози, відверті розмови, крики як негативний вияв та пісенний спів, сміхотерапія, прослуховування приємної музики, вправи-медитації, позитивне мислення тощо як приємне наповнення.

2) фізичному, що включає заняття спортом, рухливі ігри, прибирання у кімнаті, позбавлення від шкідників на городі як позбавлення від негативу, вправи на напруження/розслаблення, приємні активності, допомога іншим, відвідування масажу, смакування їжі, подорожі як прояв ресурсних та приємних дій.

Саморегуляція – це здатність людини керувати собою на основі сприймання та усвідомлення психічних процесів та своєї поведінки, а також регулювати свою активність та діяльність у бажаному напрямі. У центрі проявів саморегуляції особистості – система «Я», що формується під впливом життєвих вражень і стосунків з оточенням.

Будучи елементом психологічної структури особистості, «Я» виступає як установка щодо себе і включає такі компоненти:

1. *когнітивний* – уявлення про «Я» реальне та «Я» ідеальне (важливо підтримувати реалістичне уявлення про свої сильні сторони і обмеження);
2. *емоційний* – самоповага (самоприпинення) тощо (важливо підтримувати загалом позитивне ставлення до себе, що проявляється в

позитивних висловлюваннях щодо себе);

3. *оцінно-вольовий* – прагнення підвищити самооцінку, завоювати авторитет, повагу (важливо підтримувати віру в себе, у власну мету і допомагати в її досягненні).

У результаті саморегуляції можуть виникати три основних ефекти:

- ефект заспокоєння (усунення емоційної напруженості);
- ефект відновлення (ослаблення проявів втоми);
- ефект активізації (підвищення психофізіологічної реактивності).

Способи саморегуляції

1. Керування диханням

Керування диханням – це ефективний засіб впливу на тонус м'язів і емоційні центри мозку. Повільне і глибоке дихання (за участю м'язів живота) знижує збудливість нервових центрів, сприяє м'язовому розслабленню, тобто релаксації. Часте (грудне) дихання, навпаки, забезпечує високий рівень активності організму, підтримує нервово-психічну напруженість.

Вправа «Ха-дихання»

Початкове положення – стоячи, ноги на ширині плечей, руки вздовж тулуба. Зробити глибокий вдих, підняти руки через сторони вгору над головою. Затримка дихання. Видих – корпус різко нахиляється вперед, руки скидаються вниз перед собою, відбувається різкий викид повітря зі звуком «Ха!».

Вправа «Перепочинок»

Зазвичай, коли ми буваємо чимось засмучені, ми починаємо затримувати дихання. Вивільнення дихання – один із способів розслаблення. Протягом трьох хвилин дихайте повільно, спокійно і глибоко. Можете навіть закрити очі. Насолоджуйтеся цим глибоким неквапливим диханням, уявіть, що всі ваші неприємності випаровуються.

2. Управлінням тонусом м'язів, рухом.

Психолог: Під впливом психічних навантажень виникають м'язові затиски, напруга. Уміння їх розслабляти дозволяє зняти нервово-психічну напруженість швидко відновити сили. У вільні хвилини, паузи відпочинку, освоюйте послідовне розслаблення різних груп м'язів. Оскільки домогтися повноцінного розслаблення всіх м'язів відразу не вдається, потрібно зосередити увагу на найбільш напружених частинах тіла.

3. Способи, пов'язані з силою впливом слова на людину.

Психолог: Відомо, що «слово може вбити, слово може врятувати». Друга сигнальна система є вищий регулятор людської поведінки. Словесний вплив задіє свідомий механізм самонавіювання, йде безпосередній вплив на психофізіологічні функції організму. Формулювання самонавіювання будуються у вигляді простих і коротких тверджень з позитивною спрямованістю (без частки «не»).

4. Способи, пов'язані з використанням образів

Психолог: Використання образів пов'язано з активним впливом на центральну нервову систему почуттів і уявлень. Безліч наших позитивних

відчуттів, спостережень, вражень ми не запам'ятовуємо, але якщо пробудити спогади і образи, з ними пов'язані, то можна пережити їх знову і навіть посилити. І якщо словом ми впливаємо в основному на свідомість, то образи, уяву відкривають нам доступ до потужних підсвідомих резервів психіки. Щоб використовувати образи для саморегуляції, вдавайтеся до наступного: - Спеціально запам'ятовуйте ситуації, події, в яких ви відчували себе комфортно, розслаблено, спокійно, це ваші ресурсні ситуації. Робіть це в трьох основних модальності, притаманних людині. Для цього запам'ятовуйте зорові образи, події (що ви бачите: хмари, квіти, ліс); слухові образи (які звуки ви чуєте: спів птахів, дзюрчання струмка, шум дощу, музика); відчуття в тілі (що ви відчуваєте: тепло сонячних променів на своєму обличчі, бризки води, запах квітучих яблунь, смак полуниці).

- При відчутті напруженості, втоми сядьте зручно, по можливості, закривши очі; дихайте повільно і глибоко; згадайте одну з ваших ресурсних ситуацій; проживіть її заново, згадуючи все супроводжували її зорові, слухові і тілесні відчуття; побудьте всередині цієї ситуації кілька хвилин; відкрийте очі і поверніться до роботи.

Уявіть собі конфліктну ситуацію, простежте, які відчуття виникають в вашому тілі. Часто в таких ситуаціях виникає дискомфортний стан за грудиною (тиск, стиснення, пульсація). Закрийте очі, подивіться внутрішнім поглядом в область грудини і уявіть розбурхане «вогняне море» емоцій. Тепер візуально рукою розгладьте це море до рівного дзеркала. Що ви тепер відчуваєте? Спробуйте ще раз. Звичайно, нещастя близьких, громадські катастрофи, невдачі в роботі, власні промахи не можуть не засмучувати людини. Але не слід вважати такі невдачі непоправними катастрофами.

5. Способи активізації ресурсного стану

Психолог: Перебуваючи в ресурсному стані, ви зможете набагато ефективніше діяти в конфліктній ситуації, зберігаючи при цьому і своє здоров'я, і здоров'я оточуючих. Наприклад, ви їдете в транспорті в прекрасному настрої, різке гальмування – і масивний чоловік настає вам на ногу. Що ви робите? (Доброзичливо, з гумором виходимо з ситуації.) А тепер ви нескінченно втомилися, сумки відтягують руки. Вам наступили на ногу. Як ви реагуєте? (Кричимо, ображаємося, сердимося, навіть сльозу пускаємо.) У чому різниця? У ресурсному стані. Далі пропонуємо вправу, яка допоможе активізувати ваші ресурси. Пам'ятайте, що вміння і навички виникають при багаторазовому повторенні. Коли ви відчуваєте себе стурбованим, сердитим, то, швидше за все, поведіться імпульсивно і робите те, що прямо протилежно тому, чого ви насправді хочете. Тому давайте витратимо кілька хвилин, щоб привести себе в стан, який найбільш підходить для досягнення позитивного результату, тобто в стан спокою

Вправа «Мудрець з храму», 25

хв Мета: релаксація

Обладнання: музика, яка налаштовує на роздуми, фарби, пензлики, папір, склянки з водою.

Психолог: Влаштуйтеся зручніше, займіть таке положення, яке здається вам найбільш комфортним. Закрийте очі і до кінця вправи не відкривайте їх і не ворухіться. Ваше тіло починає поступово розслаблятися. Ви відчуваєте, як зникає напруга в м'язах. З кожним вимовним словом кожен м'яз тіла все більше наповнюється відчуттям спокою і приємною млявістю. Ваше дихання рівне, спокійне. Повітря спокійно заповнює легені і легко залишає їх. Серце б'ється чітко, ритмічно. Зверніть свій внутрішній погляд до пальців правої руки. Кінчики пальців правої руки ніби торкаються поверхні теплої води. Ви відчуваєте пульсацію в кінчиках пальців. Виникає відчуття, що рука поступово занурюється в теплу воду. Ця чарівна вода омиває вашу праву кисть, розслаблює її і піднімається вгору по руці ... До ліктя ... Ще вище ... Ось уже вся ваша рука занурюється в приємну теплоту, розслабляється ... По венах і артеріях правої руки біжить свіжа оновлена кров, даруючи їй відпочинок і живлячи новими силами ... Дихання рівне, спокійне. Серце б'ється чітко, ритмічно ... А тепер ваш погляд звертається до пальців лівої руки. (Текст, наведений вище, повністю повторюється для лівої руки. В кінці обов'язково дати установку щодо дихання і серця.)

Зверніть промінь своєї уваги до ніг. Ступні розслабляються. Вони відчувають приємне тепло, що нагадує тепло від вогню, що горить в каміні. Відчуття таке, ніби ваші ноги стоять на камінній решітці. Добре, ласкаве тепло піднімається по ногах вгору, даруючи живлюще розслаблення і відпочинок м'язам ... Напруга зникає ... І ось уже м'язи ніг розслабляються - від кінчиків пальців до стегна ... Дихання рівне, спокійне. Серце б'ється чітко, ритмічно ...

Є ще одне джерело тепла в нашому тілі. Воно – в районі сонячного сплетіння. Немов маленьке сонечко просочує своїми променями ваші внутрішні органи і дарує їм здоров'я, допомагає краще функціонувати ... Розправляються, розслабляються м'язи живота і грудей ... По всьому тілу поширюється приємне розслаблююче тепло, яке створює відчуття спокою і відпочинку ... Зникає напруга в плечах, в шийному відділі, в нижній частині потилиці ... Ви відчуваєте, як накопичена тут напруга розчиняється і зникає ... Іде ... дихання рівне, спокійне. Серце б'ється чітко і ритмічно ...

Тепер ваш внутрішній погляд звертається до обличчя. Розслабляються м'язи обличчя. Зникає напруга з скул ... З щелеп ... Губи стикаються м'якими і податливими ... Розгладжуються зморшки на лобі ... Повіки перестають тремтіти ... Вони просто зімкнуті і нерухомі ... Все м'язи обличчя розслаблені ... Легкий прохолодний вітерець омиває ваше обличчя ... Він приємний і добрий - цей повітряний поцілунок ... повітря несе вам свою цілющу енергію... Дихання рівне, спокійне. Серце б'ється ритмічно ...

Ваше тіло насолоджується повним спокоєм. Напруга спадає, розчиняється йде ... Втома зникає ... Вас наповнює солодке відчуття

відпочинку, розслаблення спокою ... Спокою, яке наповнювало вас новими силами, свіжою і чистою енергією ...

Уявіть, що ви стоїте на галявині в літньому лісі. Густа трава піднімається до колін, пелюстки квітів торкаються ваших ніг. Навколо дерева, їх листям шелестить теплий вітерець. Сонячні промені створюють химерну мозаїку світла і тіні. До вас доносяться пересвист птахів, стрекотіння коників, потріскування гілок. Вам приємний аромат трав і квітів. Кучеряві баранці в блакиті літнього неба віщують відмінну погоду.

Ви перетинаєте поляну і заглиблюється в ліс. Під вашими ногами вузька стежка. Вона ледь помітна в траві. Видно, по ній нечасто ходять. Ви не поспішаючи йдете по лісу і несподівано бачите крізь крони дерев дах будівлі незвичайної архітектури. Ви прямуєте до цієї будівлі. Деревя відступають, і ви опиняєтеся перед дивною будовою. Це храм. Він стоїть далеко від суєти міст і вуличної штовханини, від погоні за примарним щастям. Цей храм - місце тиші і спокою, місце для роздумів і поглиблення в себе. Кілька широких ступенів ведуть до важкої Дубової двері. Сонячні промені грають на позолоті візерунків, що прикрашають двері. Ви піднімаєтеся по сходах і, взявшись за золоту ручку відкриваєте двері. Вона піддається несподівано легко і безшумно. Усередині храму панує напівтемрява і приємна прохолода. Всі звуки залишаються зовні. На стінах - старовинні розписи. Всюди полицки, на яких безліч книг, дивних фоліантів.

Навпроти двері, через яку ви увійшли, – великий дубовий стіл, за яким сидить старець в білосніжному одязі. Його добрі і мудрі очі спрямовані на вас. Підійдіть ближче до старця. Це мудрець, що знає всі сокровенні таємниці світу, події минулого і майбутнього. Ви можете запитати його про те, що вас хвилює, - і, можливо, ви отримаєте відповідь, яку так довго шукали ... Можливо, старець хоче щось подарувати вам. Прийміть з вдячністю його подарунок. Час відвідування храму закінчується. Подякуйте мудрецю за те, що він зустрівся з вами ... Ви виходите з храму і прикриваєте за собою двері. Тут, зовні, як і раніше сонячний день. Ви спускаєтеся сходами і знову виходите на лісову стежку, по якій повертаєтеся до галявини, де почалася ваша подорож. Ви зупиняєтеся, в останній раз оглядаєте пейзаж навколо ... і знову переноситесь сюди, в цю кімнату ...

Зараз я почну рахувати від 7 до 1. З кожною наступною цифрою ви станете все більше виходити зі стану розслабленості - аж до того моменту, коли я назву цифру 1 і ви станете відпочившими, бадьорими, повними сил і енергії. *(З цього моменту голос психолога має також ставати більш бадьорим, звучним, емоційним. Однак поспішати тут не потрібно.)*

Отже, 7 ... Ви відчуваєте, як до вас повертається відчуття власного тіла... Млявість і апатія відступають. Ви починаєте повертатися в свій нормальний стан. 6 ... Ваші м'язи наповнюються силою і енергією ... Ви поки нерухомі, але пройде кілька секунд і ви зможете легко встати і починати рухатися ... 5 ... Зберігається стан спокою, але він починає наповнюватися

відчуттям сили і можливості діяти ... Розслаблення замінюється зібраністю ...
4 ... Ви відчуваєте , що остаточно прийшли в себе і вже готові до прояву активності. Бадьорість і енергія все більше наповнюють вас. 3 ... Поворухніть ступнями. Ви повністю відчуваєте свої ноги і здатні легко напружити м'язи. Поворухніть пальцями рук. Повільно стисніть пальці в кулак. 2 ... Не відкриваючи очей, покрутіть головою. Ви спокійні і впевнені в собі. 1 ... Відкрийте очі. Встаньте, але не робіть це занадто швидко.

Обговорення: Психолог просить учасників намалювати предмет, який мудрець подарував їм, або найбільш пам'ятний образ. Потім учасники і ведучий інтерпретують символи, представлені на малюнках. Учасники справляються з своїми враженнями.

III. Заключна частина. Рефлексія, 10 хв.

Зворотній зв'язок:

- Найкориснішим для мене було...
- Мені сподобалося...
- Я хотіла б змінити ...(або Мені не вистачило на цих заняттях..)

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (The Law of Ukraine “On education” No. 2145-VIII dated September 5, 2017. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>).
2. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
3. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1/9 від 18.5.2012 р. «Про організацію інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://mon.gov.ua/npa/organizatsiya-navchalno-vikhovnogo-protsesu-v-umovakh-inklyuzivnogo-navchannya>
4. Конвенція ООН про права дитини. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
5. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.
6. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах», від 15 серпня 2011 р. № 872. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-%D0%BF/paran8#n8>
7. Гнедая, Т. Б. Профилактика профессионального выгорания у педагогов как фактор их психического здоровья [Текст] / Т. Б. Гнедая // Основы здоров'я. – 2015. – № 3. – С. 23–27.
8. Горопаха Н. М. Фізичне виховання дошкільників та молодших школярів у контексті інклюзивної освіти: проблеми наступності та перспективності. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти, 10, 2014. с.11–15.
9. Єфименко М. Перспективи корекційного фізичного виховання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату в інклюзивній освіті. Дефектологія, 9, 2010. с. 281–287.
10. Колупаєва А. Інклюзивна освіта в контексті реалій сьогодення. Практика управління закладом освіти, 4, 2010. с. 52–56.
11. Кузава І. Б. Роль інклюзивного середовища у формуванні особистості дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку. Педагогічна освіта: теорія і практика, 11, 2013. с. 315-318.
12. Пасічник В., Шестакевич, Т. Застосування формальних граматик у моделюванні інформаційно-технологічного супроводу інклюзивного навчання. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Інформатизація вищого навчального закладу, 2015. с. 58–64.
13. Підготовка вчителів до розвитку життєстійкості/стресостійкості у дітей в освітніх навчальних закладах. Навчально методичний посібник

- К.: Університетське видавництво ПУЛЬСАРИ 2017. – 208 с.

<http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11848/Bohdanov2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

14. Поліхроніді А. Г. Створення інклюзивного освітнього середовища в сучасних навчальних закладах. Наука і освіта, 2016. с. 82-85.
15. Порошенко М.А., Колупаєва А.А., Ярошук М.В. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів / Навчально-методичний посібник. 2014, С.253
16. Правдов Д. М., Корнев, А. В. Модель инклюзивного физического воспитания детей дошкольного возраста. Шуя: Издательство Шуйского филиала ИвГУ, 2016.
17. Приступа Є. Н., Петришин, Ю. В., Боднар, І. Р. Інклюзивне фізичне виховання школярів 1-3 груп здоров'я. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту, 2013, с. 62-67.
18. Форостян О. Проблеми організації уроків фізичної культури в інклюзивному класі. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2018, № 8 (82)

ДОДАТКИ

Додаток 1

Загальні рекомендації щодо роботи з дітьми з особливими освітніми потребами

Для того, щоб допомогти дитині з ООП соціалізуватися, знайти друзів серед однокласників та навчатися скористуйтеся наступними загальними порадами:

- Приймати дитину такою, якою вона є.
- Як можна частіше спілкуватися з дитиною.
- Уникати перевтоми.
- Використовувати вправи на релаксацію.
- Не порівнювати дитину з оточуючими.
- Заохочувати дитину відразу ж, не відкладаючи на майбутнє.
- Сприяти підвищенню самооцінки, однак не хвалити дитину незаслужено, вона повинна знати, за що.
- Звертатися до дитини по імені.
- Не пред'являти дитині підвищених вимог.
- Намагатися робити зауваження якомога рідше.
- Залишатися спокійним в будь-якій ситуації.

Додаток 2

Поради педагогам під час взаємодії з батьками дітей з ООП

- Спілкуйтеся доброзичливим тоном, не звинувачуючи батьків «Ви не закріплюєте це вдома...»).
- Проявляйте увагу та інтерес до дитини та її батьків (завжди вітайтеся, цікавтеся про те, якими були вихідні, які є уподобання, захоплення, тощо).
- Не лізьте в душу, питання про особисте напружують.
- Використовуйте індивідуальний підхід, враховуйте реальні можливості дитини в процесі навчання.
- Беріть участь у навчальних семінарах, майстер-класах з питань навчання та виховання дітей з особливостями розвитку (схеми, алгоритми-підказки...).
- Давайте час для адаптації дитині та батькам і собі.
- Не пришвидшуйте та не очікуйте швидких результатів.

Рекомендації з викладання фізкультури дітям з ООП

Викладання фізкультури дітям з ООП припускає методи і технології фізичного виховання, корекційні вправи як загальні, так і спеціальні. Наприклад, «Еволюційний метод рухової реабілітації». (Автор Н.Н. Єфименко) – його можна використовувати при порушеннях ОРА.

Вікова категорія: молодші школярі.

Застосовується на початку уроку фізкультури в інклюзивну класі, де вчаться діти з цим порушенням.

Принцип: повторення еволюції рухів людини від народження до року, використовуючи 8 рухових режимів, або «8 золотих формул».

Мета: відновлення рухових функцій, загальний фізичний розвиток.

1. Починати урок з вправ в горизонтальному положенні, переходячи до вертикального, а від нього до ходьби, лазіння, бігу та стрибків.
2. Починати вправи в будь-якому вихідному положенні з низьких поз, переходячи до більш високих: низькі карачки з опорою на лікті і коліна → середні карачки з опорою на долоні і коліна → високі карачки з опорою на долоні і стопи.
3. У вихідному положенні лежачи починати руху з пози «ембріона» (поза угруповання) з поступовим випрямленням, розгинанням і розведенням тулуба і кінцівок: лежачи на боці → лежачи на спині → лежачи на животі.
4. У будь-якому вихідному положенні виконувати рухи «від тім'ячка до п'ят»: головою (шийним відділом хребта) → плечовим поясом і руками → м'язами тулуба (груди, живіт, спина) → тазовим поясом → нижніми кінцівками → всі разом в ходьбі, лазінні, бігу, стрибках. В горизонтальному положенні більш активно рухати головою і руками, у вертикальному положенні більш активно рухати тазовим поясом і ногами.
5. Працюючи з руками і ногами, виконувати рухи спочатку великими суглобами (плечовими і тазостегновими), потім середніми (ліктьовими і колінними) і в кінці дрібними (костеві, гомілковостопний, пальцями).
«Повзання по-пластунськи» → «Повзання на нижніх четвереньках» → «Повзання на середніх четвереньках» → «Повзання на високих рачки».
6. Чим нижче положення тіла, тим повільніше і спокійніше виконувати рухи (стиль «повзе пітон») і чим вище положення тіла, наприклад, підскоки, тим швидше рухатися (стиль «коня, що скаче»).
7. Чим нижче і горизонтальніше положення тіла, тим в більш розслабленому режимі виконувати рухи («кинута на підлогу мотузочка») і чим вище і вертикальніше положення, тим сильніше напружувати м'язи («міцно стоїть колона»).
8. Для великих, прилеглих до тулуба м'язових масивів (плечових, грудей, живота, спини, тазу) виконувати повільні, спокійні, плавні рухи, а для віддалених від тулуба м'язів швидкі, часті і дошкульні.

«Гра-естафета» Подвійна мотивація »

Загальний метод, спрямований на розвиток моторики і соціалізацію дітей з ООП.

Вікова категорія: молодша і середня школа.

Принцип: спільне синхронне виконання рухів командної естафети в парі здоровою дитиною і дитиною з ООП.

Мета: удосконалювати рухові навички, вміння орієнтуватися в просторі, розвивати фізичні і морально-вольові якості.

Проводяться на уроці фізкультури в інклюзивній школі:

- перед вивченням нового матеріалу для закріплення розучені рухів;
- після вивчення окремих видів рухів для перевірки засвоєного матеріалу в ускладнених умовах.

Види рухів: від 2-х до 10, і їх поєднання залежать від складності захворювання «особливих» дітей:

- проповзти або пробігти з підлазінням під різні снаряди і з перелазінням через перешкоди;
- біг з перестрибуванням перешкод;
- повзання - ходьба - біг зі збереженням рівноваги на різних снарядах;
- ходьба з перенесенням м'ячів, обручів і інших предметів;
- біг з веденням м'яча;
- пересування рачки з повзанням і лазінням на гімнастичних снарядах;
- біг змійкою між предметами;
- пересування різними способами по підлозі і спортивних снарядах.

Протипоказані:

- акробатичні перекиди вперед і назад;
- біг по гімнастичній лаві (можлива ходьба з підстраховкою);
- лазіння по канату;
- біг до стіни і її дотик (небезпека ударів об стінку).

У результаті діти набувають активності, спритності і швидкості рухів, точності і швидкості реакцій на сигнали; поліпшується рівновага і орієнтування в просторі, розвивається взаємодопомога і взаємовиручка.

ВИСНОВОК
про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини
від xx. xx. 2021 р. № ІРЦ- XXXXXX

1. Загальні дані про дитину:

прізвище, ім'я, по батькові С..... в Дмитро

дата народження 23.11.2013

адреса проживання Україна, Полтавська область

заклад дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти (у разі здобуття повної загальної середньої освіти), в якому виховується/навчається дитина,

адреса Кременчуцька гімназія №

група/клас _____

2. Дані про сім'ю дитини (батьків (одного з батьків) або законних представників, братів, сестер)

Мати/законний представник: XXXXXXXXX	Батько/законний представник:
Рік народження: XXX	Рік народження:
Освіта: XXX	Освіта:
Місце роботи/посада: XXXXXXXXX	Місце роботи/посада:

Брати, сестри (прізвище, ім'я, по батькові, вік) _____

3. Умови виховання в сім'ї, відносини між членами сім'ї задовільні

4. Інформація про стан здоров'я дитини
 Інформація про розвиток дитини / анамнез

Надані батьками відомості про захворювання дитини знаходяться в її особовій справі

в ІРЦ.

Медичний діагноз(за наявності)

Заклади освіти, в яких навчалася/навчається дитина (заклади дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної освіти)

Період	Заклад дошкільної освіти / група, Заклад загальної середньої освіти / клас, Заклад професійної (професійно-технічної освіти) / група	Форма навчання
3 вересня 2020 року	Кременчуцький гімназія №__, 2 клас	Денна

6. Напрями оцінки

Оцінка фізичного розвитку дитини

Компетенція (знання, здібності, уміння, навички)	Потреби	Рекомендації
Дрібна та пальчикова моторика: координація роботи обох рук сформована, переважає діяльність правої руки, амплітуда рухів широка, сила рухів пальців рук розвинута гармонійно, швидкість проходження реакції відповідна, впізнає предмети на дотик, гнучкість рухів пальців рук розвинута гармонійно. Загальна характеристика фізичного розвитку: володіє основними рухами (ходьба, біг, стрибки), рівень біологічного розвитку відповідний, витримує відповідно віку фізичне навантаження, жести розуміє, рухи виконуються свідомо та цілеспрямовано, м'язовий тонус без особливостей, виявляє зацікавленість до рухової діяльності. Загальна моторика: має зв'язок між сигналами та діями, самостійно застосовує руховий досвід у повсякденному житті, оцінює і регулює можливості власного тіла, інструкцію розуміє, виконує вправи за зразком, фізичні якості розвинуті гармонійно, обсяг рухів повний, дзеркально відображає рухи тіла.	Навчити орієнтуванню в поняттях "вправо", "вліво". Коригувати порушенні склепіння зводу стоп. Розвивати загальну моторику. Удосконалювати дрібну моторику. Коригувати порушення координації, точності в русі, рівноваги.	Проводити пальчикову гімнастику. Систематично виконувати дихальну гімнастику. Приймати участь в оздоровчих та фізкультурно-розвивальних заходах. Виконувати коригуючі вправи для корекції плоско-вальгусної деформації стоп. Використовувати в роботі дзеркальний метод показу. Виконувати коригуючі вправи для розвитку: координації рухів, рівноваги.

Оцінка мовленнєвого розвитку

Компетенція (знання, здібності, уміння, навички)	Потреби	Рекомендації
--	---------	--------------

Комунікативна компетентність: підтримує діалог на запропоновану тему за додаткової стимуляції, володіє ситуативним мовленням, в ході спілкування мовленнєва активність та зацікавленість поступово зростають, зберігає короткотривалий інтерес до запропонованої теми бесіди, сприймає та виконує прості словесні інструкції за додаткової стимуляції, використовує вербальні засоби спілкування як засіб комунікації. Фонетична компетентність: розрізняє довгі та короткі слова з опорою на схеми, за допомогою пояснень може підібрати декілька малюнків, назви яких починаються із запропонованого звука, відтворює складові ряди з 2-3 відкритих та закритих складів після декількох спроб, звуковимова сформована на достатньому рівні, допускає заміну та змішування опозиційних звуків, допускає незначні помилки у відтворенні складового ряду. Лексична компетентність: усвідомлює значення елементарних узагальнюючих слів за додаткових уточнень, може доповнити речення однорідними членами шляхом показу відповідних зображень або предметів, словниковий запас має номінативно-предикативний характер, в активному мовленні використовує іменники та прості дієслова	Розвивати слухову увагу та фонематичне сприймання. Формувати навички звукового аналізу та синтезу. Розвивати лексико-граматичні компоненти мовлення. Формувати навички словотворення за допомогою суфіксів, префіксів. Вчити граматично та інтонаційно оформлювати речення. Активізувати та накопичувати словниковий запас. Формувати пізнавальну функцію мови та розвивати мовленнєву активність. Вчити створювати власні висловлювання за змістом прослуханого тексту. Розвивати навички читання і письма. Удосконалювати графомоторні навички. Уточнювати та диференціювати різні типи лексичних значень слів, формувати навички самостійності та ініціативності при побудові мовного висловлювання. Формувати лексичний, синтаксичний лад імпресивного та експресивного усного мовлення. Удосконалювати практичні навички читання складів, слів, речень.	Для формування психомовних якостей використовувати доступні форми мовленнєвої діяльності. Приділяти увагу формуванню вимови слів різної складової будови й контролю за чіткістю вимови слів. Створювати умови для автоматизації звукобуквенних зв'язків за допомогою таблиць прямих і обернених складів. Завдання і вправи підбирати відповідно до особливостей мовленнєвого розвитку дитини з опорою на доступні форми діяльності. Збільшення обсягу імпресивного словника проводити за рахунок розширення смислової структури слова та його понятійної співвіднесеності. Використовувати різні лексичні і граматичні вправи, що стимулюють вербальне сприймання інформації. З метою формування фразового мовлення використовувати методи складання речень за аналогією, з опорою на сюжетні малюнки, схеми. З метою удосконалення навичок читання і письма використовувати вправи, які спрямовані на поглиблення знань про слово, звук та встановлення взаємозв'язків між звуками і буквами. В роботі використовувати вправи на диференціацію антонімічних та синонімічних багатозначних слів.
--	---	---

побутового змісту, для визначення якості предметів і явищ використовує декілька простих прикметників. Граматична компетентність: розуміє значення однини і множини іменників, усвідомлює значення слів утворених суфіксальним способом та показує відповідні малюнки або предмети, узгоджує з прийменниками іменники та прикметники за детальною вербальною інструкцією, прикметники порівняльного ступеню утворює за зразком та опорою на наочність, при наявності зразка, за наслідуванням виконує завдання на словозміну суфіксальним способом. Діамонологічна компетентність: сформована коротка фраза, переказ виконує за допомогою додаткових запитань, з опорою на малюнки, запам'ятовує та повторює фразу з 2-3 слів під контролем дорослого, відповідає на запитання по тексту однослівно, зосереджується для розгляду сюжетного малюнка, називає окремі предмети, в експресивному мовленні користується короткими фразами, простими іменниками та побутовими дієсловами. Читання: знає друковані літери, синтезує два звуки в прямий чи обернений склад, володіє навичками поскладового читання, читає слова, короткі словосполучення, під час читання допускає пропуски та заміни букв.		
--	--	--

Письмо: навички письма сформовані на посередньому рівні, впізнає та називає друковані і прописні літери, при списуванні слів частково дотримується орфографічного режиму, потребує більше часу для виконання простих письмових завдань.		
--	--	--

Оцінка когнітивної сфери

Компетенція (знання, здібності, уміння, навички)	Потреби	Рекомендації
---	----------------	---------------------

Сприйняття: дещо пасивне, поверхнєве. Дитина достатньо орієнтована в системі сенсорних еталонів. Часові та просторові уявлення сформовані частково. Увага: відзначається нестійкість (коливання), зниження концентрації та обсягу уваги. Має труднощі у виконанні завдань, які потребують тривалого зосередження уваги. Пам'ять: знижений об'єм пам'яті, уваги внаслідок недостатньої мотивації діяльності. Розвинене механічне запам'ятовування, шляхом повторення з частковим усвідомленням смислових зв'язків. Наростання продуктивності запам'ятовування повільне, необхідна більша кількість спроб для заучування матеріалу. Оперативна (робоча) пам'ять слабка. Мислення: недостатньо самостійне, іноді поверхнєве, некритичне. Утруднене узагальнення явищ і ознак, класифікація предметів. Судження і умовиводи бідні, уривчасті, логічно не завжди пов'язані один з одним.	Потребує розвитку: точності сприймання, вдосконалення спостереження, довільної уваги, розвитку наочно-образного та словесно-логічного видів мислення, якостей мислення (узагальненості, глибини, самостійності), репродуктивної та довільної уяви, смислової пам'яті.	Педагогу враховувати: потенціал розвитку дитини, реалізація якого залежить від побудови освітнього процесу. Проводити корекцію: в комплексі працювати над розвитком сприймання, уваги, мислення, пам'яті та уяви; сприяти зацікавленості в вирішенні завдань логічного характеру, прагненню до оволодіння новими знаннями та вміннями, підвищувати рівень працездатності; збагачувати різноманітні знання дитини про навколишній світ, розуміння зв'язків між предметами та явищами. Застосовувати поділ та повторення складного матеріалу; збільшення часу для усвідомлення завдання; уповільнення темпу викладу матеріалу.
--	--	--

Дитина вміє диференціювати загальне та відмінне, виконує операції узагальнення, конкретизації, класифікації з опорою на наочний матеріал та допомогу дорослого. Розуміння послідовності подій, прихованого підтексту навчального матеріалу відбувається з організуючою та навчаючою допомогою дорослого. Проявляє виразний інтерес до завдань, але втрачає його коли завдання ускладнюється. Уява: репродуктивна. Інтелектуальна працездатність циклічна, темп діяльності нижчий за середній.		
---	--	--

Оцінка емоційно-вольової сфери

Компетенція (знання, здібності, уміння, навички)	Потреби	Рекомендації
Контакт: формальний, установлюється легко. Ініціативи не виявляє, проте відгукується на пропозицію діяти. Розуміє інструктивне мовлення, діє згідно з ним. Емоційно-вольова сфера: відзначаються ознаки ситуативної тривожності (поступово зацікавленість та мовленнєва активність зростають), відчуває незначні труднощі в адаптації (засвоєння норм поведінки). Поведінка та емоційні реакції переважно адекватні ситуації зустрічі. Емоційний фон позитивний, поведінка керована мовленням. Розуміє та розпізнає емоції. Інтерес до співпраці епізодичний поверховий. Вербальну	Потребує розвитку: емоційного інтелекту, вольових якостей (цілеспрямованості, наполегливості, дисциплінованості, рішучості), формування адекватної самооцінки.	Педагогам враховувати: необхідність створення умов для розвитку самосвідомості та формування адекватної самооцінки (вміння визначати свої сильні та слабкі сторони). Педагогам розвивати: вміння ставити та утримувати мету діяльності; планувати дії; визначати і зберігати способи дій. Формувати навички самооцінювання, вміння розуміти власні та чужі емоційні прояви, їх причинну обумовленість; мотивувати дитину до навчальної діяльності за допомогою ситуації успіху, з опорою на досвід та інтереси дитини, зосереджувати увагу на стані задоволення дитини від

допомогу дорослого сприймає, використовує. Інтерес до окремих завдань виразний, але поступово	отриманих досягнень через формувальне оцінювання; розвивати моральні уявлення та поведінку.
--	--

зацікавленість згасає. За умови інтелектуальної втоми не докладає зусиль до виконання завдання, робить лише те, що цікаво. Прояви волі потребують стимуляції з боку дорослого.		
--	--	--

Оцінка освітньої діяльності (відповідно до основних критеріїв формування вмінь та навичок дітей дошкільного віку; для дітей шкільного віку — сформованість знань, вмінь, навичок відповідно до навчальних програм)

Компетенція (знання, здібності, уміння, навички)	Потреби	Рекомендації
--	---------	--------------

Провідна діяльність: навчальна. Пізнавальний інтерес: виражений на достатньому рівні. Світоглядні уявлення сформовані на середньому рівні. Сенсорні еталони сформовані на достатньому рівні. Завдання на просторове мислення(розрізні картинки) виконує з допомогою дорослого. Логічні завдання виконує з допомогою. Знає та розрізняє цифри в межах 10. Співвідносить число, цифру і предметну множину. Виникають труднощі при підборі слів з протилежним значенням. Узагальнює з допомогою дорослого. В написанні під диктовку та при списуванні допускає помилки, пропуски або заміни літер. Викладає "Панель" з допомогою дорослого. Володіє навичками кількісної прямої та зворотної лічби в межах 10. Завдання математичного характеру викликають труднощі. Приклади та задачі не вирішує. Знайомий з характером виконання дій, але виконує їх при суттєвій допомозі з боку дорослого, потребує багаторазового повторення та наочного	Формувати передумови інтелектуальної діяльності. Формувати вміння виконувати одноступеневі інструкції, розвивати сенсорно-перцептивну діяльність. Розвивати здатність взаємодіяти з дорослим, виконувати вербальні інструкції, збагачувати знання та уявлення про навколишнє. Підвищувати рівень загальних інтелектуальних умінь: аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, робити висновки, встановлювати причинно-наслідкові та цільові зв'язки. Розвивати навички навчальної діяльності, звертаючи увагу на її мотиваційний компонент. Розвивати процеси уваги, логічного мислення, підвищувати рівень мотивації до навчання та пізнавальну активність. Розвивати пізнавальну, сенсомоторну та сенсорно-перцептивну діяльність. Розвивати зорове сприймання, зорову та слухову увагу, орієнтування в малому та великому просторі,	Переводити дитину від ігрової мотивації діяльності до пізнавальної та соціальної(підвищувати соціальну значимість навчання). Здійснювати пошук оптимального навантаження з урахуванням психофізичних можливостей та динаміки працездатності дитини. Адаптувати зміст навчального матеріалу до пізнавальних можливостей дитини. Сприяти розвитку навичок самостійного виконання запропонованих завдань, стимулювати пізнавальну активність, підтримувати навіть незначні успіхи, враховувати труднощі у сприйманні, додатково пояснювати навчальний матеріал., Наочність має бути конкретною, без абстрактних зображень, що відволікають від сприймання об'єктів. Змінювати види навчальної діяльності з метою запобігання втомлюваності. Повторювати інструкції декілька разів, використовувати схеми, піктограми, мнестичні прийоми. Надавати достатньо часу для
--	---	---

підкріплення. Навички письма розвинуті недостатньо. Графічні навички сформовані на низькому рівні. Поскладово читає слова. Виключення четвертого зайвого з допомогою. "Нісенітниця" на малюнках помічає з допомогою дорослого. Мотивація: зовнішня. Ставлення до навчальної задачі: розвинене на низькому рівні. Універсальні розумові операції (синтез, аналіз, класифікація, узагальнення): узагальнення, класифікація, аналіз і синтез та встановлення причинно-наслідкових зв'язків з підказками або з допомогою дорослого. Самоконтроль у навчальних завданнях (оперативний і кінцевий): не сформована позиція учня до виконання наданих вчителем завдань. Ставлення до зовнішнього контролю: нейтральне.	збагачення асоціативних уявлень про предмети та явища. Формувати здатність до здійснення самоконтролю у конкретній доступній дитині діяльності.	виконання завдання та практичного застосування нових умінь і навичок. Розвивати зорове сприймання предметів: ідентифікувати зображення (добирати пари, впізнавати контури й силуети); моделювати предмети (складати з частин, знаходити недомальовані частини, нісенітниця в зображенні предмета, складати з частин, складати з форм). Розвивати навички координації зорово-рухових дій, зорового контролю за виконанням практичних дій.
---	--	---

7. Загальні висновки

Особливі освітні потреби (наявність): ☒ так ☐ ні

Особа, яка має затримку психічного розвитку.

(вказати категорію освітніх потреб)

☐ ні

Рекомендована освітня програма Навчання здійснювати за освітніми програмами закладу

освіти, в тому числі типовими або іншими освітніми програмами з корекційно-розвитковим складником (ресурс для адаптації/модифікації освітньої програми - освітня програма для дітей з особливими освітніми потребами (затримка психічного розвитку)); - надання додаткових корекційно-розвиткових занять (послуг): 5 годин на тиждень.

Індивідуальний навчальний план:

так □

8. Рекомендації

Рекомендації	Заходи	Період проведення	Відповідальний за проведення
Рекомендації для асистента вчителя (вихователя)	Участь у розробці ІПР. Адаптувати навчальний матеріал та завдання з урахуванням особливих освітніх потреб дитини, використовуючи, як ресурс, програму для дітей з затримкою психічного розвитку. Для забезпечення особистісно орієнтованого спрямування освітнього процесу використовувати розвиваючі засоби і методи навчання, що враховують особливі освітні потреби та сприяють успішному засвоєнню змісту навчання і розвитку дитини. Забезпечення партнерства з вчителем та іншими учасниками освітнього процесу з метою виконання освітньої програми для досягнення усіма учнями класу результатів навчання, формування відповідних компетентностей, їхнього особистісного та соціального розвитку.	На період навчання за умови інклюзивного навчання	Асистент вчителя
Рекомендації для вчителів (вихователів/викладачів)	Участь у розробці ІПР (за умови інклюзивного навчання). Індивідуальний підхід і підтримка	На період навчання	Педагоги, керівник КС

	позитивної мотивації. Підвищувати рівень загального запасу знань та уявлень про оточуючий світ. Надавати постійну підтримку, контролювати навантаження. Залучення дитини до позашкільних заходів. З метою забезпечення рівного доступу до здобуття повної загальної середньої освіти, викладання навчальних предметів здійснювати способами, що є найбільш прийнятними для осіб відповідного віку, у тому числі шляхом адаптації / модифікації змісту навчальних, предметів для осіб з особливими освітніми потребами.		
--	--	--	--

Рекомендації для практичного психолога	Участь у розробці ІПР (за умови інклюзивного навчання). Реалізація корекційно-розвиткових послуг з використанням програм, що враховують індивідуальні особливі освітні потреби та можливості здобувача освіти. Обрані програми мають сприяти ефективній корекції психологічного розвитку дитини.	На період навчання.	Практичний психолог.
--	---	---------------------	----------------------

Рекомендації для вчителя-логопеда	Участь у розробці ІПР (за умови інклюзивного навчання). Реалізація корекційно - розвиткових послуг з використанням програм, що враховують індивідуальні особливі освітні потреби та можливості здобувача освіти. Обрані програми мають сприяти ефективній корекції мовленнєвих порушень дитини.	На період навчання	Вчитель-логопед
Рекомендації для вчителя-реабілітолога	Участь у розробці ІПР(за умови інклюзивного навчання). Реалізація корекційно-розвиткових послуг з використанням програм, що враховують індивідуальні особливі освітні потреби та можливості здобувача освіти. Обрані програми мають сприяти ефективній корекції фізичного розвитку дитини.	На період навчання.	Фахівці відповідно до додатку 5 постанови КМУ №129 від 27.02.20019.
Рекомендації для вчителя-дефектолога	-	-	-
Рекомендації для батьків або законних представників (потреба в асистенті дитини, консультація лікаря, соціального працівника тощо)	Участь у розробці ІПР (за умови інклюзивного навчання). Дотримуватися єдності вимог до дитини з боку педагогів та батьків. Постійний зв'язок з	Постійно.	Батьки.

	педагогічними працівниками закладу освіти, виконання додаткових вправ з дитиною. Враховувати характер наявних у дитини особливостей розвитку, створювати належні умови для розвитку її природних здібностей. Формувати довільну регуляцію поведінки в певних ситуаціях. Дотримуватися раціонального режиму харчування, руху та відпочинку., Проводити пальчикову гімнастику. Загартувальні процедури. Формувати корисні звички що-до збереження здоров'я. Диференціювати поняття "безпечне " і "небезпечне". Спостереження психіатра.		
Рекомендації щодо створення безбар'єрного середовища у закладі освіти			

9. Фахівці інклюзивно-ресурсного центру, які провели оцінку:

Директор інклюзивно-ресурсного центру	-	
	(підпис)	(ініціали, прізвище)
Особа, відповідальна за оформлення висновку	-	
	(підпис)	(ініціали, прізвище)
Практичний психолог	-	
	(підпис)	(ініціали, прізвище)
Вчитель-дефектолог	-	
	(підпис)	(ініціали, прізвище)
Вчитель-логопед	-	
	(підпис)	(ініціали, прізвище)
Вчитель-реабілітолог	-	
	(підпис)	(ініціали, прізвище)

Результати голосування:

за 5

проти 0

утрималося 0

Дата підписання висновку

____ 20____ р.

МП

З висновком ознайомлений/ознайомлена:

(прізвище, ім'я, по батькові батька/матері або законного представника дитини)

____ 20____ р.

(підпис)

Примітки:

- Для оформлення висновку директором інклюзивно-ресурсного центру призначається відповідальна особа.
- Підготовка висновку здійснюється у такому порядку:
 - розділи 1—5 заповнюються відповідальною особою на підставі поданих батьками (одним з батьків) або законними представниками дитини документів, вивчення її особової справи, медичних документів, інформації, зібраної під час спілкування з батьками (одним з батьків) або законними представниками, педагогічними працівниками закладів освіти, з інших джерел;
 - розділи 6—8 заповнюються фахівцями інклюзивно-ресурсного центру за результатами проведення комплексної оцінки.

ВИСНОВОК
про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини
від xx. Xx. 2021 р. № ІРЦ-XXXXXXX

1. Загальні дані про дитину:

прізвище, ім'я, по батькові С - ко Марк

дата народження 25.11.2010

адреса проживання Україна, Полтавська область

заклад дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти (у разі здобуття повної загальної середньої освіти), в якому виховується/навчається дитина,

адреса Кременчуцька гімназія №

група/клас 5 клас

2. Дані про сім'ю дитини (батьків (одного з батьків) або законних представників, братів, сестер)

Мати/законний представник:	Батько/законний представник:
-	-
Рік народження:	Рік
-	-
Освіта	народ
Місце роботи/посада:	ження:
-	Освіта

:

Місце роботи/посада:

Брати, сестри (прізвище, ім'я, по батькові, вік) сестра , 7 років

3. Умови виховання в сім'ї, відносини між членами сім'ї задовільні

4. Інформація про стан здоров'я дитини Надані батьками відомості про

захворювання Інформація про розвиток дитини / анамнез _____
дитини знаходяться в її особовій справі в ІРЦ. _____

Медичний діагноз(за
наявності) _____

5. Заклади освіти, в яких навчалася/навчається дитина (заклади дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної освіти)

Період	Заклад дошкільної освіти / група, Заклад загальної середньої освіти / клас, Заклад професійної (професійно-технічної освіти) / група	Форма навчання
3 2018 року	Кременчуцька гімназія № , 5 клас	Денна

6. Напрями оцінки

Оцінка фізичного розвитку дитини

Компетенція (знання, здібності, уміння, навички)	Потреби	Рекомендації
Дрібна та пальчикова моторика: запам'ятовує та відтворює вправи, перехресні рухи верхніх та нижніх кінцівок сформовані, ведуча рука права, точність рухів збережена, диференційовані рухи наявні, гнучкість рухів пальців рук розвинута гармонійно. Загальна характеристика фізичного розвитку: володіє основними рухами (ходьба, біг, стрибки), рівень біологічного розвитку відповідний, присутнє відчуття ритму, рухи виконуються свідомо та цілеспрямовано, володіє навичками самообслуговування, відчуття небезпеки сформоване. Загальна моторика: має зв'язок між сигналами та діями, самостійно застосовує руховий досвід у повсякденному житті, оцінює і регулює можливості власного тіла, інструкцію розуміє, міжпівкулева взаємодія розвинена.	Розвивати рухливість в суглобах та хребті. Нормалізувати тонус м'язів. Проводити медико-профілактичні заходи. Коригувати порушенні склепіння зводу стоп. Розвивати основні фізичні якості. Підвищити рухову активності.	Застосовувати лікувально-профілактичний масаж. Контролювати позу дитини під час занять за партою. Виконувати коригуючі вправи при порушенні склепіння зводу стоп. Використовувати в роботі дзеркальний метод показу.

Оцінка мовленнєвого розвитку

Компетенція (знання, здібності, уміння, навички)	Потреби	Рекомендації
Комунікативна компетентність: позитивно	Розвивати лексико-граматичні	Активізувати та накопичувати словниковий

налаштований на спілкування, підтримує діалог на запропоновану тему за додаткової стимуляції, орієнтується в ситуації спілкування, сприймає та виконує прості словесні інструкції, під час спілкування адекватно реагує на ініціативу дорослого, веде стимульований діалог, активно використовує допомогу при виборі доцільних методів та засобів спілкування, використовує вербальні засоби спілкування як засіб комунікації. Фонетична компетентність: володіє вимовою звуків відповідно до орфоепічних норм мови, виділяє заданий голосний звук з ряду інших, повторює склади з опозиційними звуками за наслідуванням, відтворює складові ряди з 2-3 відкритих та закритих складів після декількох спроб, усвідомлює різницю у значенні слів близьких за звуковим складом, допускає незначні помилки у відтворенні складового ряду. Лексична компетентність: усвідомлює значення елементарних узагальнюючих слів за додаткових уточнень, може доповнити речення однорідними членами з опорою на наочність, для визначення якості предметів і явищ використовує декілька простих прикметників, розуміє значення питань непрямих відмінків, має уявлення про синоніми та	компоненти мовлення. Вчити формувати різні типи синтаксичних конструкцій речень. Вчити свідомо конструювати прості поширені речення та використовувати їх у зв'язному мовленні., Формувати навички словотворення за допомогою суфіксів, префіксів. Активізувати та накопичувати словниковий запас. Формувати узагальнюючу функцію слова. Розвивати монологічне мовлення, комунікативні навички. Вчити створювати власні висловлювання за змістом прослуханого тексту., Розвивати навички читання і письма. Уточнювати та диференціювати різні типи лексичних значень слів, формувати навички самостійності та ініціативності при побудові мовного висловлювання. Формувати лексичний, синтаксичний лад імпресивного та експресивного усного мовлення.	запас за рахунок використання самостійних частин мови. Створювати умови для автоматизації звукобуквенних зв'язків за допомогою таблиць прямих і обернених складів. Завдання і вправи підбирати відповідно до особливостей мовленнєвого розвитку дитини з опорою на доступні форми діяльності. Збільшення обсягу імпресивного словника проводити за рахунок розширення смислової структури слова та його понятійної співвіднесеності. Використовувати різні лексичні і граматичні вправи, що стимулюють вербальне сприймання інформації. Стимулювати мовленнєву активність заохоченнями у вигляді схвальних оціночних суджень щодо діяльності дитини. Роботу над подоланням недоліків читання і письма спрямовувати на активізацію функцій різних аналізаторів (мовнослухового, мовнозорового, мовнорухового). Передбачати варіативність письмових робіт. Збільшувати час на виконання письмових робіт, за необхідності замінювати їх на усні.
--	--	--

антоніми, може з незначною допомогою їх підбирати, словниковий запас сформований на побутовому		
---	--	--

рівні, утворює антонімічні ряди з опорою на наочність. Граматична компетентність: розуміє значення однини і множини іменників, розуміє вживання простих прийменників та узгоджує їх з іменниками, розуміє та частково узгоджує закінчення іменників у непрямих відмінках з опорою на наочність, прикметники порівняльного ступеню утворює за зразком та опорою на наочність, використовує дієслова доконаного і недоконаного виду відповідно до змісту висловлювання за наявності пояснень і уточнень, завдання на словозміну виконує за умови додаткових пояснень, при наявності зразка, за наслідуванням виконує завдання на словозміну суфіксальним способом. Діамонологічна компетентність: сформована коротка фраза, переказ виконує за допомогою додаткових запитань, з опорою на малюнки, доповнює розпочате дорослим словосполучення (підмет+ ознака, підмет+ дія), запам'ятовує та повторює фразу з 2-3 слів під контролем дорослого, відповідає на запитання по тексту простою двослівною фразою, описові розповіді з 3-4 речень складає за навідними запитаннями, може прослухати короткий текст та за допомогою навідних запитань відтворити його зміст. Читання: навички читання сформовані на посередньому		
--	--	--

рівні, володіє навичками		
--------------------------	--	--

поскладового читання, читає слова, короткі словосполучення. Письмо: навички письма сформовані на посередньому рівні, впізнає та називає друковані і прописні літери, виконує списування слів, словосполучень з друкованого шрифту, перевіряє правильність написаного тексту, звіряючись зі зразком під контролем дорослого, пише під диктовку за умови детального промовляння кожного звука, частково дотримується орфографічного режиму, допускає повтори, помилки.		
---	--	--

Оцінка когнітивної сфери

Компетенція (знання, здібності, уміння, навички)	Потреби	Рекомендації
--	---------	--------------

Сприйняття: структуроване, осмислене. Нерівномірний розвиток пізнавальних процесів, уповільнені процеси переробки інформації. Орієнтований в сенсорних еталонах. Увага: нестійкість (коливання) уваги, знижена концентрація, зниження обсягу, вибірковість, знижений розподіл. Нижчий за середній рівень розвитку довільної уваги, вміння працювати за зразком, сенсо-моторної координації. Пам'ять: знижено обсяг запам'ятовування, низький рівень продуктивності, відзначаються труднощі в пригадуванні. Низький рівень розвитку короточасної та довгочасної (зорової та слухової) пам'яті, оперативна (робоча) пам'ять слабка. Мислення: не рівномірно	Потребує: - розвитку сприймання, понятійного наочного, словесно-логічного та абстрактного мислення, мисленнєвих операцій (аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення); - розвитку довільної уваги (вміння спрямовувати увагу на певні об'єкти та тривалий час на них зосереджуватись), вдосконалення розвитку процесів уваги; - вдосконалення та розвитку процесів запам'ятовування, у поєднанні їх з мовою та мисленням; - розвитку довільної уваги; - збагачення словника та підвищення рівня загальної обізнаності.	Педагогам знати зону актуального та найближчого розвитку дитини, особливості розвитку психічних функцій дитини, усвідомлювати взаємозв'язок і взаємозалежність між ними. Вчителю враховувати: інертність нервових процесів дитини, що зумовлює труднощі переходу від однієї діяльності до іншої, потенціал розвитку дитини, реалізація якого залежить від побудови освітнього процесу. Проводити корекцію: в комплексі працювати над розвитком сприймання (розвитку всіх видів сприймання, особливо зорового та слухового, на базі яких розвиваються вищі психічні функції), уваги, мислення, пам'яті та уваги. В ході занять використовувати цікаві факти, яскраву
---	---	--

розвиваються види мислення: виражене відставання в розвитку словесно-логічного мислення. Судження і умовиводи бідні, уривчасті. Уявлення про себе та оточуючий світ сформовані на середньому рівні. Порівняння відбувається на основі зорового співвіднесення. Виконує операції узагальнення, конкретизації, класифікації з опорою на наочний матеріал, організуючу та навчаючу допомогу дорослого. Відзначаються труднощі під час вербальних міркувань. Намагається виконувати завдання самостійно методом проб і помилок. Свої помилки помічає, але виправити їх самостійно дитині важко. Уява: репродуктивна. Інтелектуальна працездатність циклічна, темп діяльності рівномірно повільний.		наочність, поетапну інструкцію, демонстрацію зразка виконання завдань. В ході корекційної роботи добирати завдання за принципом максимальної зрозумілості для дитини використовуючи мінімальні інструкції, розвивати вміння виконувати завдання самостійно. Сприяти подальшому розвитку когнітивних процесів, пізнавальної активності, забезпеченню мотивації в різних видах діяльності. Сприяти збагаченню словника української мови дитини. Батькам використовувати українську мову у повсякденному спілкуванні з дитиною, що сприятиме розвитку мислення й мовлення дитини, збагаченню різноманітних знань про навколишній світ і розуміння зв'язків між предметами та явищами.
---	--	---

Оцінка емоційно-вольової сфери

Компетенція (знання, здібності, уміння, навички)	Потреби	Рекомендації
--	---------	--------------

Контакт: ініціативи не виявляє, проте відгукується на пропозицію діяти, поступово мовленнєва зацікавленість та мовленнєва активність зростають. Позитивно налаштований на співпрацю з дорослим. Відповідає на запитання, діє відповідно до вказівок. Емоційно-вольова сфера: страждає планомірність діяльності (уявляє результат, але не може спланувати діяльність). Уміє нетривало зосереджуватися на головному під час виконання	Потребує вдосконалення та розвитку: навичок самоконтролю та емоційно-вольової регуляції, формування адекватної самооцінки. Розвитку вольових якостей, вміння працювати за інструкцією - послідовно виконувати завдання, цілеспрямовано та наполегливо працювати. Вдосконалення розвитку емоційно-практичної форми спілкування з однолітками.	Педагогам враховувати: закономірність становлення власної самооцінки дитини через її оцінку дорослими, потребу в доброзичливому ставленні та підтримці з боку оточуючих дитини з ООП, корегуюче значення ситуацій успіху, заохочення та схвалення щонайменших успіхів дитини, значення створення умов, за яких особливості психічного розвитку дитини не перешкоджають досягненням у навчанні. Педагогам формувати: усвідомлення
---	--	--

завдань. Прояви волі та уваги потребують стимуляції з боку дорослого. Доброзичливий, поведінка адекватна ситуації. Розуміє та розпізнає емоції. Вербальну допомогу дорослого сприймає, ситуативно використовує. Адекватно реагує на успіх та невдачу. Володіє соціальними нормами вираження почуттів. Виявляє інтерес до співпраці, докладає зусиль до виконання завдань. Прагне доробити завдання до кінця та самостійно впоратися з труднощами, але більшість завдань виконує з організуючою, направляючою, або навчаючою допомогою. Емоційна та поведінкова складові: поведінка без особливостей.		власної гідності, позитивне ставлення до власного «Я», розвивати і тренувати механізмів, що забезпечують адаптацію дитини до нових соціальних умов. Педагогам сприяти стимулюванню комунікативної активності, створенню умов, що забезпечують формування повноцінних емоційних і ділових контактів з однолітками і дорослими. Створювати умови для формування адекватного рівня самооцінки, навичок встановлення реальної мети діяльності та умінь раціонально її досягати. Розвивати вольовий самоконтроль та саморегуляцію у різних видах діяльності, використовуючи адекватну похвалу, підтримку, надання допомоги, створення психологічного комфорту.
---	--	--

Оцінка освітньої діяльності (відповідно до основних критеріїв формування вмінь та навичок дітей дошкільного віку; для дітей шкільного віку — сформованість знань, вмінь, навичок відповідно до навчальних програм)

Компетенція (знання, здібності, уміння, навички)	Потреби	Рекомендації
--	---------	--------------

Провідна діяльність: навчальна. Пізнавальний інтерес: світоглядні уявлення сформовані на середньому рівні. Часові та просторові уявлення сформовані недостатньо. Сенсорні еталони сформовані на достатньому рівні. Логічні завдання виконує з допомогою. Порівнює множини з використанням відповідних математичних понять. Співвідносить число, цифру і предметну множину. Знає компоненти дій додавання, віднімання. Має	Поглиблювати знання про навколишнє, удосконалювати шкільні навички. Вчити переносити знання та способи дій на аналогічні ситуації. Застосовувати обчислювальні вміння та навички у практичних ситуаціях. Підвищувати рівень загальних інтелектуальних умінь: аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, робити висновки, встановлювати причинно-наслідкові та цільові зв'язки., Розвивати процеси уваги,	Пристосувати зміст навчального матеріалу до особливих освітніх потреб дитини, що полягає у спрощенні завдань, враховувати психофізичні можливості та динаміку працездатності дитини. Сприяти розвитку навичок самостійного виконання запропонованих завдань, стимулювати пізнавальну активність, підтримувати навіть незначні успіхи, враховувати труднощі у сприйманні, додатково пояснювати навчальний матеріал.
--	---	--

труднощі в опануванні таблиці множення. Завдання математичного характеру викликають труднощі. Задачі розв'язує тільки з допомогою дорослого. Видові поняття сформовані, операція порівняння та узагальнення сформована недостатньо. Читає повільно, поскладово. Володіє навичками письма під диктовку та списування. В написанні під диктовку та при списуванні допускає помилки, пропуски або заміни літер. Графічні навички сформовані на низькому рівні. Спосіб дій - повільний, потребує допомоги виконання завдань. Рівень розвитку дрібної моторики дещо знижений. Мотивація: зовнішня. Ставлення до навчальної задачі : практичні дії спрямовує на досягнення результату. Універсальні розумові операції (синтез, аналіз, класифікація, узагальнення) : узагальнення, класифікація, аналіз і синтез та встановлення причинно-наслідкових зв'язків з підказками або за допомогою дорослого. Самоконтроль у навчальних завданнях (оперативний і кінцевий) : зосереджується на завданні та виконує його. Ставлення до зовнішнього контролю : нейтральне.	логічного мислення, підвищувати рівень мотивації до навчання та пізнавальну активність. Розвивати зорове сприймання, зорову та слухову увагу, орієнтування в малому та великому просторі, збагачення асоціативних уявлень про предмети та явища. Удосконалювати диференціацію звуків та їх співвіднесення з графічними образами літер. Використовувати додаткове пояснення перед початком виконання завдання. Розвивати орієнтування в просторі, вимірювальні й конструкторські вміння застосовувати у життєвих ситуаціях. Уміння вести діалог, зв'язно, послідовно відповідати, встановлювати та пояснювати причинно-наслідкові зв'язки. Опанувати різні види мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, письмо).	Розвивати навички координації зорово-рухових дій, зорового контролю за виконанням практичних дій. Удосконалювати розуміння інструктивного мовлення шляхом повторення інструкцій або їх поділу на частини. Використання схем, піктограм, мнестичних прийомів. Формувати навички самостійно виконувати запропоновані завдання та вчити висловлювати думки, робити умовиводи. Змінювати види навчальної діяльності з метою запобігання втомлюваності. Адаптувати зміст навчального матеріалу до пізнавальних можливостей дитини. Зосередити увагу на сильних сторонах особи і спиратися на них у процесі навчання. Надавати достатньо часу для виконання завдання та практичного застосування нових умінь і навичок. Наочність має бути конкретно, доступні завдання повинні відповідати рівню актуального розвитку дитини Позитивні емоції педагога як засіб стимулювання дітей до діяльності й спілкування, стимулююча функція педагогічної оцінки.
---	---	--

7. Загальні висновки

Особливі освітні потреби (наявність):

так ▣

Особа, яка має затримку психічного розвитку.

(вказати категорію освітніх потреб)

ні ☐

Рекомендована освітня програма Навчання
здійснювати за освітніми програмами
закладу

освіти, в тому числі типовими або іншими освітніми програмами з корекційно -
розвитковим складником (ресурс для адаптації/модифікації освітньої
програми - освітня програма для дітей з особливими освітніми потребами
(затримка психічного розвитку)); - надання додаткових корекційно -
розвиткових занять (послуг): 5 годин на тиждень.

Індивідуальний навчальний план:

так ☐

ні ☒

Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги

Види допомоги	Напрямок	Період/обсяг	Спеціаліст
Заняття з практичним психологом	Корекція розвитку.	На період навчання. За умови інклюзивного навчання -3 години на тиждень.	Практичний психолог.
Заняття з вчителем-логопедом	Розвиток мовлення. Удосконалювати навички диференціації приголосних звуків. Розвивати навички зв'язного мовлення. Розвивати лексико-граматичні категорії та фонетико-фонематичні системи мовлення. Передбачати варіативність письмових робіт. Розширювати та поповнювати словниковий запас. Формувати та удосконалювати навички читання і письма.	На період навчання. За умови інклюзивного навчання - 1 год на тиждень	Вчитель-логопед
Заняття з вчителем-дефектологом	-	-	-

Заняття з вчителем-реабілітологом			
Додаткові заняття	Лікувальна фізкультура (Ритміка). Розвиток фізичних якостей. Корекція порушень опорно-рухового апарату.	На період навчання. За умови інклюзивного навчання-1 година на тиждень.	Фахівці відповідно до додатку 5 постанови КМУ №129 від 27.02.2019.
Інше (наявність асистента вчителя/вихователя, спеціальних підручників, корекційного обладнання тощо)	За умови навчання в інклюзивному класі - асистент вчителя. Забезпечення спеціальними засобами корекції відповідно до наказу МОН від 23.04.2018 № 414.	На період інклюзивного навчання	За всіма напрямками
Повторна психолого-педагогічна оцінка: за бажанням		Мета повторної оцінки:	Напрями повторної оцінки:

8. Рекомендації

Рекомендації	Заходи	Період проведення	Відповідальний за проведення
Рекомендації для асистента вчителя (вихователя)	Участь у розробці ІПР. Спостереження за дитиною з метою вивчення її індивідуальних особливостей, схильностей, інтересів та потреб. Адаптувати навчальний матеріал та завдання з урахуванням особливих освітніх потреб дитини, використовуючи, як ресурс, програму для дітей з затримкою психічного розвитку. Для забезпечення особистісно орієнтованого спрямування освітнього процесу використовувати розвиваючі засоби і методи навчання, що враховують особливі освітні потреби та сприяють успішному засвоєнню змісту навчання і розвитку дитини. Забезпечення партнерства з вчителем та іншими учасниками освітнього процесу з метою виконання освітньої програми для досягнення усіма учнями класу результатів навчання, формування відповідних компетентностей, їхнього	На період навчання за умови інклюзивного навчання.	Асистент вчителя

	особистісного та соціального розвитку.		
Рекомендації для вчителів (вихователів/викладачів)	Участь у розробці ІПР. Надавати постійну підтримку, контролювати навантаження. Підвищувати рівень загального запасу знань та уявлень про оточуючий світ, потребує індивідуального підходу та підтримки, позитивної мотивації у процесі навчання. Залучення дитини до позашкільних заходів. Збільшувати час на виконання завдань з читання та письма, зменшувати кількість завдань. З метою забезпечення рівного доступу до здобуття повної загальної середньої освіти, викладання навчальних предметів здійснювати способами, що є найбільш прийнятними для осіб відповідного віку, у тому числі шляхом адаптації / модифікації змісту навчальних, предметів для осіб з особливими освітніми потребами.	На період навчання	Педагоги, керівник КС

Рекомендації для практичного психолога	Участь у розробці ІПР (за умови інклюзивного навчання). Реалізація корекційно-розвитко вих послуг з використанням	На період навчання.	Практичний психолог.
---	---	---------------------	-------------------------

	програм, що враховують індивідуальні особливі освітні потреби та можливості здобувача освіти. Обрані програми мають сприяти ефективній корекції психологічного розвитку дитини.		
Рекомендації для вчителя-логопеда	Участь у розробці ІПР (за умови інклюзивного навчання). Реалізація корекційно - розвиткових послуг з використанням програм, що враховують індивідуальні особливі освітні потреби та можливості здобувача освіти. Обрані програми мають сприяти ефективній корекції мовленнєвих порушень дитини.	На період навчання	Вчитель-логопед

Рекомендації для вчителя-реабілітоло га	Участь у розробці ІПР(за умови інклюзивного навчання). Реалізація корекційно-розвитко вих послуг з використанням програм, що враховують індивідуальні особливі освітні потреби та можливості здобувача освіти. Обрані програми мають сприяти ефективній корекції фізичного розвитку дитини.	На період навчання.	Фахівці відповідно до додатку 5 постанови КМУ №129 від 27.02.20019.
--	--	----------------------------	--

Рекомендації для вчителя-дефектолога	-	-	-
Рекомендації для батьків або законних представників (потреба в асистенті дитини, консультація лікаря, соціального працівника тощо)	Участь у розробці ІПР (за умови інклюзивного навчання). Сприяти позитивно-емоційному настрою, вірі в свої сили та можливості. Враховувати характер наявних у дитини особливостей розвитку, створювати належні умови для розвитку її природних здібностей. Заохочувати до участі у культурних заходах, спортивних секціях. Формувати адекватну самооцінку. Дотримуватися раціонального режиму харчування, руху та відпочинку. Виконувати ранкову гігієнічну гімнастику. Загартувальні процедури. Виконання релаксаційних вправ для зняття фізичного і емоційного напруження. Формувати корисні звички що-до збереження здоров'я. Спостереження невролога. Спостереження психіатра.	Постійно.	Батьки.
Рекомендації щодо створення безбар'єрного середовища у закладі освіти			

9. Фахівці інклюзивно-ресурсного центру, які провели оцінку:

Директор інклюзивно-ресурсного центру	-	
	(підпис)	(ініціали, прізвище)
Особа, відповідальна за оформлення висновку	-	
	(підпис)	(ініціали, прізвище)
Практичний психолог	-	
	(підпис)	(ініціали, прізвище)
Вчитель-дефектолог	-	
	(підпис)	(ініціали, прізвище)
Вчитель-логопед	-	
	(підпис)	(ініціали, прізвище)
Вчитель-реабілітолог	-	
	(підпис)	(ініціали, прізвище)

Результати голосування:

за 5

проти 0

утрималося 0

Дата підписання висновку

_____20____р.

МП

З висновком ознайомлений/ознайомлена:

(прізвище, ім'я, по батькові батька/матері або законного представника дитини)

_____20____р.

(підпис)

Примітки:

1. Для оформлення висновку директором інклюзивно-ресурсного центру призначається відповідальна особа.
2. Підготовка висновку здійснюється у такому порядку:
 - 1) розділи 1—5 заповнюються відповідальною особою на підставі поданих батьками (одним з батьків) або законними представниками дитини документів, вивчення її особової справи, медичних документів, інформації, зібраної під час спілкування з батьками (одним з батьків) або законними представниками, педагогічними працівниками закладів освіти, з інших джерел;
 - 2) розділи 6—8 заповнюються фахівцями інклюзивно-ресурсного центру за результатами проведення комплексної оцінки.

Алгоритм опису учня з використанням МКФ -ДП

I. Опис учня за розділом «Діяльність та участь», в логічній послідовності, в різних ситуаціях:

- Міжособистісні взаємодії та стосунки.
- Життя в громаді, соціальне та громадське життя.
- Основні сфери життя (шкільне життя).
- Навчання та застосування знань.
- Загальні завдання та вимоги.
- Комунікація.
- Мобільність.
- Самообслуговування.

II. Опис факторів навколишнього середовища, які можуть виступати як бар'єрами, так і полегшуючими факторами:

- Продукти/вироби та технології.
- Природне середовище та спричинені людиною зміни у ньому.
- Підтримка і стосунки.
- Ставлення.
- Служби/послуги, системи.

Зауважте за Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (МКФ-ДП):

- «активність» — виконання завдання або дії дитиною;
- «участь» — залучення дитини до певної життєвої ситуації;
- «обмеження активності» — труднощі в здійсненні активності, які може відчувати дитина;
- «обмеження можливості участі» — проблеми, які можуть позначитися на особистості при участі в життєвій ситуації;
- «функції організму» — фізіологічні функції систем організму (включаючи психічні);
- «структури організму» — анатомічні частини організму (органи, кінцівки, їх компоненти) та ін.

		На уроках фізкультури
Довільна регуляція, увага	Розвиток навичок планування, контролю та оцінки діяльності	Планувати режим дня, пробувати складати комплекси вправ

		самостійно, виставляти
--	--	------------------------

	Розвиток уваги. Розвиток працювати по інструкції, алгоритму Вироблення вміння працювати по словесній інструкції. Розвиток уваги. Розвиток довірливої регуляції/, функцій програмування і контролю	собі оцінки за виконану дію Використання карток індивідуальних завдань Ігри на увагу, вправи для розвитку уваги Давати можливість пробного суддівства ігор, розбір вправ, пояснення помилок. Планувати режим дня, пробувати самостійно скласти комплекс вправ
Мислення	Розвиток вербально-логічного мислення. Розвиток розумових операцій. Розвиток навичок виробляти прості логічні дії, логічне мислення.	Техніка взаємодопомоги при виконанні рухових дій Поєднувати фізичну діяльність з розумовою: дітям необхідно зрозуміти завдання заняття, засвоїти сенс вказівок вчителя, проаналізувати свої дії, використовуючи при цьому мову. Основна частина від уроку побудована в ігровій формі Просити дитину розповісти які помилки у вправі вона зауважила, і як їх можна виправити

	Розвиток мислення.	логічного	Техніка виконання рухових дій
--	-----------------------	-----------	----------------------------------

	Розвиток навичок вирішення завдань.	Ігри на вирішення певних завдань
Моторика рук	Розвиток дрібної моторики	Вправи з використанням різних предметів
Мова, читання	Розвиток зв'язного мовлення Розвиток навичок читання Профілактика дисграфії, розвиток фонематичних процесів	Просити дитину проговорити послідовність виконання вправи Використання індивідуальних карток під час виконання завдання Пояснення конкретної частини вправи
Уявлення	Розвиток просторово-часових уявлень. Розширення рівня загальної обізнаності та соціально-побутової орієнтації.	Рухові дії в різних зонах простору: нижній, середній і верхній. Самостійно пробувати визначати результат виконаної дії (наприклад, на скільки метрів метнули м'яч)

Приклади вправ для дітей з особливими освітніми потребами**Вправи для вироблення стійкості до стомлення**

1. В.П. - сидячи. Міцно заплющити очі на 3-5 сек. А потім відкрити їх на 3-5 сек. Повторити 6-8 разів. Вправа зміцнює м'язи повік, сприяє поліпшенню кровообігу і розслабленню м'язів очей.
2. В. П. - сидячи. Швидкі моргання протягом 1 хвилини. Сприяє покращенню кровообігу.
3. В. П. - стоячи: а) дивитися прямо перед собою 2-3 сек; б) поставити палець по середній лінії обличчя на відстані 25-30 см від очей; в) перевести погляд на кінець пальця і дивитися на нього 3-5 сек ; г) опустити руку. Повторити 10-12 разів. Вправа знижує стомлення, полегшує зорову роботу на близькій відстані.
4. В.П. - сидячи: а) дивитися прямо перед собою 2-3 сек; б) перевести погляд на кінчик носа на 3-5 секунд. Повторити 6-8 разів. Вправа розвиває здатність тривалий час утримувати погляд на близьких предметах.
5. В.П. - сидячи: а) закрити повіки; б) масажувати їх круговими рухами пальців. Повторювати протягом 1 хвилини. Вправа розслабляє м'язи і покращує кровообіг.
6. В.П. - стоячи: а) відвести праву руку в сторону; б) повільно пересувати палець напівзігнутої руки справа наліво, не рухаючи головою, стежити очима за пальцем. Повторити 10-12 разів.

Вправи для зміцнення м'язи очей горизонтального дії

1. В.П. - стоячи: а) підняти праву руку вгору; б) повільно пересувати палець напівзігнутої руки зверху вниз і знизу вгору, не рухаючи головою, стежити за пальцем. Повторити 10-12 разів. Вправа зміцнює м'язи вертикального дії і вдосконалює їх координацію.
2. В. П. сидячи: а) трьома пальцями кожної руки легко натиснути на верхню повіку; б) через 1-2 сек. зняти пальці з повік. Повторити 3-4 рази. Вправа покращує циркуляцію внутрішньоочної рідини.
3. В. П. - сидячи, голова нерухома: а) витягнути напівзігнуту руку вперед і вправо; б) проводити рукою на відстані 40-50 см від очей повільні кругові рухи за годинниковою стрілкою і стежити при цьому за кінчиком пальця; в) виконати ту ж вправу, змінивши праву руку на ліву і здійснюючи нею кругові рухи проти годинникової стрілки. Вправа покращує координацію складних рухів очей і сприяє зміцненню вестибулярного апарату. Повторити 3-6 разів.
4. В.П. - сидячи. «Пальмінг». Швидко потріть долоні одну об одну протягом 5-10 сек. Покладіть теплі долоні на закриті очі. Тривалість - 20 секунд.

5. Вправа на розслаблення. Виконуючи цю вправу, рекомендується не концентрувати увагу на очах, а подумки уявити предмети, пофарбовані в чорний колір (плаття з оксамиту, чорний капелюх і т.д.). Досить трьох таких уявних картин. Чим довше вам вдасться утримувати чорну пляму, тим більш ефективними виявляться вправи.

Комплекс вправ з м'ячем для лікування короткозорості

1. В.П. - стоячи. Тримати м'яч в правій руці. На рахунок «один, два» підняти руки через сторони вгору, потягнутися - вдих, перекласти м'яч у ліву руку; на рахунок «три» через сторони опустити - видих. Дивитися на м'яч, не повертаючи голови. Повторити 6-8 разів.
2. В. П. - стоячи. Тримати руки з м'ячем попереду. Кругові рухи руками. Дивитися на м'яч, дихання довільне. Повторіть 6-8 разів у кожному напрямку.
3. В. П. - стоячи. Тримати м'яч попереду в зігнутих руках. Згинаючи ногу, коліном вдарити по м'ячу. Повторити 8-30 разів кожною ногою.
4. В.П. - стоячи. Тримати м'яч в правій руці. На рахунок «раз» зробити мах правою ногою вперед вгору, м'яч з правої руки в ліву перекласти під ногою; на рахунок «два» опустити ногу; на рахунок «три, чотири» той же, перекладаючи м'яч з лівої руки в праву під лівою ногою. Повторити 8-10 разів кожною ногою.
5. В.П. - сидячи на підлозі, упор руками позаду, затиснути м'яч між стопами, ноги підняті. Кругові рухи ногами, дивитися на м'яч. Повторити 8-10 разів у кожному напрямку.
6. В.П. - лежачи на животі, м'яч позаду. На рахунок «раз» підняти руки з м'ячем, підняти голову і плечі; на рахунок «два, три» тримати; на рахунок «чотири» опустити руки. Повторити 8-10 разів.
7. В.П. - лежачи на животі, кисті рук на підлозі у плечей, м'яч здавлювати стопами. На рахунок «раз» зігнути ноги в колінних суглобах, розпрямити руки, прогнутися, головою постаратися торкнутися м'яча; на рахунок «два» повернутися в і.п. Повторити 8-10 разів.

Вправи на координацію

1. В. П. - стоячи на нозі, руки вільно опущені вниз. Вдих: піднімаємо нездорову ногу, одночасно руки згинаються в ліктях і кисті рук піднімаються на рівень грудей. Видих: руки розводяться в сторони.
2. В. П. - той же. Вдих: займаємо першу позицію попередньої вправи. Видих: корпус нахиляється вперед, руки витягуються вперед.
3. Вдих: перехід до попередньої позиції (руки поставити на підлогу). Видих: повернення в початкове положення. Потім вправу повторюється з протилежного боку.
4. В. П. - теж саме. Видих: руки роблять круговий обертальний рух нагору-вліво-вниз, а потім разом з правою ногою відводяться вправо, при цьому нога повністю випрямляється в колінному суглобі. Вдих: перехід до

попередньої позиції. Видих: повернення в початкове положення. Потім вправа виконується з протилежного боку.

5. В. П. - лягти на підлогу, підняти ногу і корпус вгору, впираючись руками в поперек, а лікті поставивши на підлогу. Потримати це положення, повільно рахуючи до десяти, потім опустити корпус на підлогу.

6. В. П. - Сидячи на стільці (спина пряма, шия випрямлена, погляд вперед), взятися руками за бічний край сидіння (обома руками), ноги підняти паралельно підлозі і, утримуючи їх в такому положенні, зробити дихальну вправу.

7. В. П. - стоячи на нозі, руки розведені в сторони. Вдих: дихання - нижнє. На видиху робимо повільний нахил вперед, намагаючись нахилитися якнайнижче. Рух вниз закінчується одночасно з видихом. На вдиху - випрямляємося і виходимо в початкове положення.

8. В. П. - сидячи. Взяти рукою зовнішній край стопи, і, утримуючи рівновагу, сидячи на сідницях, відвести ногу в сторони, намагаючись повністю розігнути ногу в колінному суглобі. При цьому необхідно намагатися не завалюватися назад.

9. Вправа виконується від 3-4 до 10-12 р тримуючи рівновагу від 2-3 секунд до 10-15 секунд. Тип дихання - нижнє.

10. В. П. - сидячи і спираючись ногою і рукою об підлогу. Відриваємо сідниці від підлоги, залишаючись на трьох точках опори, і утримуємо рівновагу.

Вправи для розвитку дрібної моторики рук

З малими м'ячами (гумовий, тенісний і ін.)

1. Перекладання, перекидання м'яча з однієї руки в іншу.

2. Підкидання м'яча двома руками перед собою, ловля двома.

3. Підкидання м'яча перед собою правою (лівою) і ловля двома.

4. Підкидання м'яча правою, ловля лівою і навпаки з поступовим збільшенням висоти польоту.

5. Високе підкидання м'яча вгору і перед ловом, виконання різних рухів (ударів спереду, ззаду, під коліном), поворотів направо, наліво, кругом.

6. Удари м'яча об підлогу і ловля його двома руками.

7. Теж саме, але ловля правої (лівої) рукою.

8. Удари м'яча об стіну однією рукою і ловля двома.

9. Кругові рухи кистями вправо і вліво з тенісними м'ячами в обох руках.

10. Почергове підкидання м'ячів і ловля правою, потім лівою рукою.

11. Одночасне підкидання 2-х м'ячів і ловля двома руками після удару м'ячів об підлогу.

12. Послідовні удари різними м'ячами об підлогу і ловля двома руками (м'ячі для настільного тенісу, каучуковий, гумовий, тенісний).

13. Удари різними м'ячами об стіну.

14. Підкидання і перекидання м'ячів з однієї руки в іншу.

15. Підкидання правою і ловля правою рукою.

16. Підкидання лівої і ловля лівою рукою.

17. Кидки м'яча в ціль з близької відстані.
18. Метання в горизонтальну ціль (обруч) з дистанцій 4-6 м.
19. Метання в ціль трьома м'ячами (пластмасовим, гумовим і тенісним), різними за вагою і матеріалом.
20. Теж саме, але в вертикальну ціль (мішень, обруч), розташовану на стіні на рівні очей.

Вправи на розслаблення.

1. «Батоги».
В.П. - стійка довільна, махи розслаблених рук вправо і вліво, як «батоги», при невеликій ротації хребта.
2. «Покажи силу».
В.П. - основна стійка, ноги на ширині плечей: 1 - руки в сторони;
2 - руки до плечей, кисті в кулак;
3-4 - максимально напружити м'язи рук;
1-4 - розслабити м'язи рук - «струсити воду» з пальців рук
3. «Метелик».
Біг на носках дрібними кроками зі помахом рук по великій амплітуді, як махають крилами метелика.
4. «Вертоліт».
Теж саме, але рухи асиметричні: права вгору - в бік, ліва - вниз - в сторону (зі зміною положення).
5. «Балерина».
В.П. - основна стійка;
1-2 - встати на носки, руки вгору - назовні, потягнутися за руками;
3-4 - дугами в сторони - вниз, розслаблено схрестити руки на грудях, голову нахилити вниз.
6. «Обійми себе».
В.П. - основна стійка;
1 - руки в сторони, вдих;
2-3 - міцно обійняти себе за плечі, напружити м'язи рук, видих;
4 - руки вниз, розслаблено.
7. «Здивувалися».
В.П. - основна стійка;
1 - підняти плечі, вдих;
2 - опустити плечі, видих;
3 - підняти плечі, розвести руки, вдих;
4 - опустити плечі, і.п., видих. Темп повільний.
Після 6-8 повторень розслабити м'язи плечового пояса.

Дихальні вправи.

1. Лежачи на спині, ноги зігнуті в колінах, права рука на грудях, ліва - на животі - глибоке повільне дихання через ніс

2. Лежачи на спині, руки вздовж тулуба - глибокий вдих через ніс (вдихнули «запах квітки»), повільний видих через ніс

3. Лежачи на спині, руки вздовж тулуба, ноги зігнуті в колінах - глибокий вдих і видих
4. Те ж, із заданим ритмом дихання: вдих на 3 рахунки, видих - на 4 («звіяло кульбаба»)
5. Стоячи, руки на пояс - глибокий вдих через ніс і видих через рот, губи трубкою («погасили свічку»)
6. Сидячи на підлозі, зігнувши коліна, лікті впираються в живіт, відкриті долоні перед собою - глибокий вдих і (довгий видих «подули на молоко»)
7. Лежачи на спині, піднімання рук вгору - вдих, опускання - видих
8. Сидячи на стільці, поклавши набивний м'яч (2 кг) на живіт і утримуючи його руками, - глибокий вдих, повільний видих, рот трубкою.
9. Сидячи на стільці, розвести руки в сторони - глибокий вдих, на видиху - нахил вперед, дістаючи руками шкарпетки ніг
10. Стоячи, руки перед грудьми, після глибокого вдиху - на видиху пружні відведення назад рук, зігнутих в ліктях
11. «Дроворуб». Ноги на ширині плечей, руки в замок - глибокий вдих - підняти руки, на видиху з нахилом різко опустити руки, вимовляючи «У-У-УХ»
12. «Жаба». Стрибки на двох ногах, просуваючись вперед з помахом рук. На помаху глибокий вдих, під час стрибка - сильний видих з проголошенням звуків КВА.
13. Ходьба, руки на поясі з різними варіантами дихання: на 3 кроки - вдих, на 3 кроки - видих; на 4 кроки - вдих, на 4 кроки - видих; на 2 кроки - вдих, на 3 кроки - видих; на 3 кроки - вдих, на 5 кроків - видих і ін.
14. Біг з акцентованим увагою на дихання: а) після сильного вдиху через ніс, не затримуючи дихання, поступовий видих на кожен крок, на четвертому - повний видих через рот з проголошенням звуків «ф-фу»; б) на 4 кроку поступовий вдих, на 4 кроку - поступовий видих; в) на 2 кроки - вдих, на 4 кроки - видих.

Вправа на 19 днів при ДЦП

1. Вправи для розтягування м'язів: зняття напруги в м'язах, профілактика тератогенеза, розширення діапазону руху.
2. Вправи для розвитку чутливості м'язів; для вироблення сили, що дає можливість регулювати певну ділянку м'язи.
3. Вправи для поліпшення функціонального стану нервової тканини за допомогою тренування чутливості нервів.
4. Вправи взаємовпливу для зміцнення провідних і антагоністичних груп м'язів.
5. Вправа на витривалість, для підтримки ефективності функціонування органів.
6. Тренування на розслаблення, для усунення спазмів, напруженості і судом.
7. Тренування ходьбою (для навчання нормальній ходьбі).

8. Тренування органів почуттів: вправи для стимулювання органів почуттів через підвищення чутливості м'язів.
9. Вправи на підйом по похилій площині для поліпшення рівноваги і рухової сили.
10. Вправи на опір: поступово збільшується тренування на опір для розвитку м'язової сили.

Додаток 9

Особливості організації уроків фізичної культури з дітьми з порушенням зору

Більшість дітей з порушеннями зору (слабо вираженими), які коригуються оптичними засобами, навчаються в масових школах. Як правило, ці діти справляються з програмним матеріалом. Однак, наявність зорової депривації не дозволяє їм адекватно сприймати навчальний матеріал з фізичної культури. У зв'язку з цим виникає необхідність у оволодінні вчителями фізичної культури технологією навчання таких дітей.

Умовами реалізації методичних рекомендацій

- є: а) лікарсько-педагогічний контроль,
- б) знання офтальмологічного і супутніх захворювань, рекомендацій лікарів фахівців;
- в) всебічне вивчення дитини і облік індивідуальних особливостей його розвитку в процесі навчальної та ігрової діяльності, де найкраще розкриваються здібності і можливості дітей;
- г) збільшення рухової активності дітей.

Залежно від різного ступеня порушення гостроти центрального зору учні користуються різними способами сприйняття навчального матеріалу. Слабозорі з гостротою зору від 0,1 до 0,4 D (з оптичною корекцією на кращому оці) візуально сприймають предмети, явища і дії, орієнтуються в значній території. Діти з важкими формами порушення зору, але мають залишковий зір, користуються дотиково-зоровим або візуально-відчутних способами. Тотально незрячі сприймають навколишній світ дотиково-рухово-слуховим способом.

У роботі з даними категоріями дітей використовуються всі методи навчання, однак, з огляду на особливості сприйняття ними навчального матеріалу, є деякі відмінності в прийомах. Вони змінюються залежно від фізичних можливостей дитини, запасу знань і умінь, наявності попереднього зорового і рухового досвіду, досвіду просторового орієнтування, уміння користуватися залишковим зором. Метод практичних вправ заснований на руховій діяльності учнів. Щоб удосконалювати у дітей з порушенням зором певні вміння, необхідно багаторазове повторення

досліджуваних рухів (більше, ніж нормально бачить). З огляду на труднощі сприйняття навчального матеріалу, дитина з порушенням зору потребує особливого підходу в процесі навчання в підборі вправ, який викликають довіру в учнів, відчуття безпеки, комфортності та надійної страховки.

Можна виділити наступні напрямки використання методу практичних вправ:

- виконання вправ по частинах, вивчаючи кожну фазу руху окремо, а потім об'єднуючи їх в ціле;
- виконання руху в полегшених умовах;
- виконання руху в ускладнених умовах - використання опорів (вправи в парах, з гумовими амортизаторами і т д);
- використання опорів (вправи в парах, з гумовими амортизаторами і т д);
- використання орієнтирів при пересуванні (звукові, дотикові, нюхові та ін);
- використання імітаційних вправ (наприклад, «велосипед» в положення лежачи, метання без снаряда і т д);
- наслідувальні вправи («як ходить ведмідь, лисиця», «стійка лелеки»; «жаба» - присісти, поклавши руки на коліна, і т д);
- використання при ходьбі, бігу лідера (діти орієнтуються на звук кроків біжить поруч або на один крок попереду дитини із залишковим зором);
- використання страховки, допомоги та супроводу, які дають впевненість дитині при виконанні руху;
- використання вивченого руху в поєднанні з іншими діями (Наприклад, ведення м'яча в русі з подальшим кидком в ціль та ін),
- зміна в процесі виконання вправ таких характеристик, як темп, ритм, швидкість, прискорення, напрямок руху, амплітуда, траєкторія руху;
- зміна вихідних положень для виконання вправи (наприклад, згинання та розгинання рук в упорі лежачи від гімнастичної лавки або від статі);
- використання дрібного спортивного інвентарю для маніпуляції пальцями і розвитку дрібної моторики руки;
- зміна зовнішніх умов виконання вправ на підвищеній опорі, біг в залі і по траві, пересування на лижах по пухкому снігу і по накатаній лижні і т. д.,
- керування станом учнів при виконанні фізичних вправ в умовах перевірки (самоконтроль, взаємоконтроль, заліковий урок і т д), в змагальних умовах використання розучених рухових умінь повсякденному житті;
- використання вправ, які вимагають узгоджених синхронних дій партнерів (біг парами з передачею м'яча один одному з поступовим збільшенням відстані між партнерами і т д);
- зміна емоційного стану (біг в естафетах, в рухливих іграх, виконання вправ з речитативами, музичним супроводом та ін.).

Для дітей з порушенням зору (при деяких захворюваннях) передбачаються наступні обмеження: різкі нахили, стрибки, вправи з обтяженням, акробатичні вправи (перекиди, стійки на голові, плечах, руках, виси вниз головою), а також стрибки зі снарядів, вправи зі струсом тіла і

похилим положенням голови, різким переміщенням положення тіла і можливими травмами голови, вправи високої інтенсивності, тривалі м'язові напруги і статичні вправи, навантаження з великою інтенсивністю в бігу, пересування на ковзанах.

Додаток 10

Особливості організації уроків фізичної культури з дітьми з порушенням слуху

В процесі фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми, які мають порушення слуху та мовлення, основна увага має бути зосереджена на розкритті своєрідності дитини, на створенні для нього індивідуальної корекційно-розвиваючої програми, заснованої на всебічному комплексному вивченні особливостей його розвитку. Основна мета ранньої діагностики та допомоги дитині - забезпечити соціальний, емоційний, інтелектуальний та фізичний зростання і досягти максимального успіху в розвитку його можливостей.

Вправи швидко-силового характеру (біг, стрибки, метання) займають більшу частину як основні види руху, що відносяться до розряду життєво важливих рухових умінь і навичок. Необхідно навчити нечуючих дітей правильно і впевнено виконувати ці рухи в умовах, що змінюються у повсякденному житті. Доцільність використання вправ швидко-силової спрямованості підтверджується двома теоретичними положеннями:

- до базових видів координаційних здібностей відносяться ті координаційні прояви, які необхідні при виконанні будь-яких дій (ходьба, біг, стрибки, навчальні та побутові дії); підвищення рівня однієї фізичної здатності тягне позитивні зміни інших («позитивний перенос»).

Методика швидко-силової спрямованості навчального процесу спирається на принцип сполученого розвитку координаційних і кондиційних фізичних здібностей. Для посилення корекційного впливу методика включає вправи для розвитку рівноваги, активізації психічних процесів і порушеною слухової функції вправи виконуються під ритмічні удари барабана, бубна. Спочатку звук сприймається дітьми слухо-зорово, а потім тільки на слух. Засобами розвитку швидко-силових якостей в корекційній процесі на фізкультурному занятті є різні види бігу, стрибки, метання, вправи з м'ячами (набивними, волейбольними, тенісними). Основні методи - ігровий і змагальний - включають естафети, рухливі ігри, повторні завдання, сюжетні ігрові композиції, кругову форму організації занять.

Щоб забезпечити безпеку, стрибкові вправи проводяться на нестандартному обладнанні - доріжка з 10 кольорових поролонових цеглинок

висотою 12 см, довжиною 50 см, вільно пересуваються на необхідну відстань. Стрибкові вправи виконуються в основній частині заняття. Комплекс складається з стрибків на двох ногах, боком (лівим / правим) на двох ногах, на одній (лівої / правої) нозі, на двох ногах з ускладненням завдання (складання цеглинок поруч один з одним або постановка їх один на одного), включення « гарячих » цеглинок, яких не можна торкнутися. Кожна вправа виконується після відпочинку тривалістю 20-30 с.

Для розвитку швидкісно-силових якостей у другій половині основної частини заняття краще використовувати комплекс вправ з набивними м'ячами вагою 0,5-1 кг в парах: кидки м'яча зверху, знизу, від грудей, стоячи спиною к партнеру, з положення сидячи, лежачи на грудях і спині, кидки ногами з вихідного положення стоячи і сидячи. На початковому етапі для розвитку сили рук, в тому числі дрібної моторики, і швидкісно-силових якостей необхідно створити полегшені умови, використовуючи не м'ячі, а поролонові кубики. Вправи з ними дуже різноманітні і з задоволенням сприймаються дітьми: стискання кубика руками, ногами, притискання його до підлоги руками і ногами, піднімання кубика ногами вгору сидячи лежачи, кидки кубика з вихідного положення стоячи (обличчям, спиною), сидячи (особою, спиною ногами), лежачи (на грудях і спині), швидкий біг за кубиком з різних вихідних положень після кидка і інші вправи, що вимагають орієнтування в просторі, точності і координації рухів.

Для підвищення емоційності та підтримки інтересу до фізкультурним заняттям одне з них проводиться з використанням кругової форми організації, яка сприймається дітьми як гра, так як має сюжетну основу. Вправи підбираються для комплексного розвитку фізичних якостей. Кількість вправ на станції, їх інтенсивність і інтервали відпочинку регулюються відповідно до індивідуальних можливостей дитини. Час проходження всіх станцій 4-5 хв, відпочинок між колами 1-1,5 хв, кількість кіл 1-3.

В якості компенсуючих каналів зворотного зв'язку при навчанні та розвитку глухих дітей виступають такі сенсорні системи, як зорова, шкіряна, рухова, тактильна, залишковий слух.

Успіх корекційно-педагогічної діяльності багато в чому визначається станом збережених функцій і вмінням їх використання. У комплексі аналізаторів, які беруть активну участь в сенсорній основі фізичної діяльності, провідне значення належить руховій системі, що здійснює регуляцію виконання довільного рухового акту. Постійним учасником сенсорної основи рухової діяльності є зоровий аналізатор.

Особливості організації уроків фізичної культури з дітьми з розумовою відсталістю

Різноманіття фізичних вправ, варіювання методів, методичних прийомів, умов організації занять спрямовані на максимальне забезпечення всебічного розвитку дитини, її потенційних можливостей. Доцільний підбір фізичних вправ дозволяє вибірково вирішувати як загальні, так і специфічні завдання. Такі природні види вправ як ходьба, біг, стрибки, метання, вправи з м'ячем і ін. забезпечують можливості для корекції і розвитку координаційних здібностей, рівноваги, орієнтування в просторі, фізичної підготовленості, профілактики вторинних порушень, корекції сенсорних і психічних порушень.

З огляду на особливості психомоторного недорозвинення, фізичної та психічної ретардації, труднощів сприйняття навчального матеріалу, при підборі засобів необхідно керуватися наступними дидактичними правилами: - створювати максимальний запас простих рухів з їх поступовим ускладненням;

- стимулювати словесну регуляцію і наочно-образне мислення при виконанні фізичних вправ;
- максимально активізувати пізнавальну діяльність;
- орієнтуватися на збереженій функції, сенситивні періоди розвитку потенційні можливості дитини;
- при всьому різноманітті методів віддавати перевагу ігровому.

У невимушеній, емоційно забарвленій обстановці діти краще освоюють навчальний матеріал; вправи, які мають назви, набувають ігрову форму, стимулюють їх запам'ятовування, а при багаторазовому повторенні розвивають асоціативну пам'ять.

Особливості організації уроків фізичної культури з дітьми із ЗПР

Фізична підготовка дітей з ЗПР означає формування рухових навичок і якостей, необхідних в різних видах праці, в заняттях спортом, в інших формах суспільно корисної діяльності. Також для дітей з різними ступенями порушень інтелекту фізична підготовка впливає на відновлення здоров'я засобами фізичних вправ і підвищенням зниженою працездатності. В результаті занять фізичною культурою дитина стає сильнішою, витривалішою, набуває вольові якості, необхідні у трудовій діяльності. Вона швидше опановує рухові навички, краще орієнтується в будь-якій діяльності.

За інших рівних умов продуктивність праці у дітей з порушеннями інтелекту, які отримали гарне фізичне виховання, значно вища, ніж у дітей, які недостатньо фізично розвинені.

Розглянемо деякі принципові питання корекції психомоторики в аспекті рівневої теорії побудови руху.

1. Корекція недостатності рубро спінального рівня організації рухів полягає у виробленні навичок утримання певної пози в спокої і в русі. У дітей з ЗПР часто зустрічаються порушення регуляції м'язового тону. Це виражається в підвищенні або зниженні м'язового тону, що перешкоджає утриманню кінцівок в певному положенні.

2. Недостатність рівня синергії (спільні рухи) виражається в бідності захисних, допоміжних, виразних, мімічних, пластичних рухів. Найбільш адекватним методом корекції синергічної недостатності є музично-ритмічні заняття. Музичний ритм змінює діяльність нервової системи, викликає рефлексорне засвоєння ритму, розгальмовує моторні центри, створює бадьорий радісний настрій, виховує активну увагу і гальмування. Заняття ритмікою дозволяють точно дозувати подразнення за силою і тривалості, впорядковують темп рухів, який легко пов'язується з темпом музики. Поліпшуються психічні процеси: запам'ятовування, автоматизація рухових актів, скорочується число помилкових відповідей.

3. При недостатності тім'яно-премоторного рівня організації рухів страждає не реалізація рухового акту на нижчих рівнях центральної нервової системи, а його організація на корковому рівні. Виявляється недостатність в інтелектуальному, з опорою на пам'ять, вирішенні рухового завдання. Корекція недостатності цього рівня організації рухів здійснюється іграми за правилами, з усвідомленням, запам'ятовуванням, переказом їх змісту. Використовуються ігри та вправи на розвиток уваги, кмітливості, винахідливості. Пропонуються завдання на запам'ятовування траєкторії рухів, шляхи переміщення в просторі. Ці вправи важкі для дітей з ЗПР, у яких в першу чергу виступає недостатність словесної організації рухів. При поєднанні вправ з промовляння віршів і співом поліпшується координація рухів навіть у дітей, погано відчувають музичний ритм. Удосконалюються мово-рухові і вокально-рухові координації.

Додаток 13

Особливості організації уроків фізичної культури з дітьми, які мають порушення опорно- рухового апарату

При проведенні уроків важливо враховувати не тільки вік і рівень моторного розвитку дитини, але і форму церебрального паралічу, а також інтелектуальні і емоційно-особистісні особливості.

При *спастичної диплегії*, коли у дитини переважно вражені ноги, при всіх видах спортивних вправ широко використовуються хапальна і опорна функції рук. Емоційно-особистісні особливості цих дітей проявляються у вигляді психічної незрілості – психічного інфантилізму. Такі діти відрізняються крайньою несаможиттєвистістю, пасивністю, слабкістю волевого зусилля, лякливості, підвищеної загальмованістю. У деяких з них закріплення гальмівних форм поведінки носить компенсаторний характер. Діти із збереженим інтелектом загальмованістю і повільністю, намагаються як би, завуалювати свій руховий дефект. Вони особливо потребують похвали і заохочення з боку дорослого.

Такі діти відрізняються яскраво вираженими порушеннями працездатності та проявами, так званої дратівливої слабкості. При втомі у них нарастають дратівливість, плаксивість, боязкість. Підвищена сугестивність поєднується з проявами впертості, поганим переключенням уваги. Для цієї категорії дітей особливо важливо, щоб надані їм завдання відповідали б їх можливостям. В іншому випадку у них можуть виникати складні психічні стани, які проявляються у вигляді занепокоєння, відчуття безпорадності, пасивності і відмови від виконання завдання. Ці діти особливо схильні до страхів, які можуть виникати в зв'язку з різкою зміною положення тіла, різними незнайомими тактильними подразниками, новими враженнями. Поява страху підсилює спастичну напруженість м'язів і ускладнює виконання довільних рухів. Під час занять з цими дітьми у всіх вправах спортивного характеру слід прагнути до м'язового розслаблення, особливо м'язів стегон, випрямляння спини. Виконання спортивних вправ при цій формі ДЦП можуть перешкоджати контрактури (обмеження або повна неможливість рухів) в тазостегнових суглобах, які зазвичай поєднуються зі слабкістю м'язів - розгиначів стегон.

При *гіперкінетичній формі* церебрального паралічу основною причиною рухової недостатності є насильницькі, мимовільні рухи - гіперкінези, які поєднуються з мінливим м'язовим тонусом. Ці порушення призводять насамперед до вираженої дестабілізації пози. У дитини відсутній правильна установка тулуба і кінцівок, всі довільні рухи відрізняються розмахистістю і порушенням координації.

Атонічно-астатична форма ДЦП - в структурі рухових порушень переважають порушення координації рухів і рівноваги. Формування рухових навичок і умінь тісно пов'язане з інтелектуальним і психічним розвитком дитини, з вихованням морально-волевих рис його характеру. Вправи розвивають кмітливість, уяву і творчість, виховують у дитини потреба в русі та емоційному сприйнятті життя. Активні рухи підвищують стійкість організму до простудних захворювань.

Фізичні вправи сприяють розвитку інтелекту дітей, їх сприйняття, мислення, уваги, просторових і часових уявлень. Учитель активно формує у них волюві якості, цілеспрямованість, наполегливість, витримку, сміливість

та ін. Особливо важливо підтримувати в дітях бажання і вміння долати перешкоди.

Рухливі ігри для дітей з ДЦП відіграють важливу роль в збагаченні рухового досвіду. У них діти виконують ті чи інші доступні завдання: добігти або дійти до певного місця і взяти якийсь предмет (кеглю, м'яч, паличку), кинути і зловити м'яч певну кількість разів, кидки м'яча іншій дитині, прокатування фітболів, лазання під дугами. Широко застосовую гри-естафети для дітей молодшого шкільного віку. У них діти навчаються спритності рухів, влучності, координації, орієнтуванні в просторі, узгодженості дій. Розвивається зорово-моторна координація, вдосконалюється опорна функція рук, закріплюються набуті рухові навички та вміння.

Велика увага на уроках відводиться вправам з тренування навичок правильної ходьби. Перш за все, в них ставиться завдання координації рухів рук і ніг при ходьбі. У дітей з ДЦП координування руху рук при ходьбі зазвичай відсутня, руки притиснуті до тулуба або відведені в сторони, іноді одна рука притиснута, а інша відведена в сторону. Тренуючи ходьбу треба стежити за тим, щоб дитина виробляв поперемінні дії руками; при цьому при русі вперед лівої ноги вона повинна виносити вперед праву руку і злегка повертати голову до правої руки. Ці вправи формують перехресну схему ходьби, яка має велике значення для розвитку загальної моторики.

Для дітей із порушенням опорно-рухового апарату характерна також нерівномірність кроків, нестійкість темпу ходьби. Тому їх важливо вчити ходьбі по слідової доріжці, в певному заданому темпі. Звертаю увагу на пряме положення голови та спини. З цією метою використовую - ходьбу парами, ходьбу з покладеним мішечком на голові.

Додаток 14

Особливості організації уроків фізичної культури з дітьми, які мають розлади аутичного спектру

Фізичні вправи відіграють важливу роль у розвитку будь-якої дитини. Особливе значення вони мають для дітей з розладом аутистичного спектру, які відчують проблеми з комунікацією, формуванням соціальних навичок і поведінкою. Головним джерелом розвитку і зміцнення ресурсів здоров'я є фізична активність.

Участь дітей з аутизмом в групових заняттях з фізичної культури є обов'язковою, важливою складовою частиною навчання, виховання і розвитку соціальних навичок дитини. Для формування стійкого інтересу до фізичних вправ і занять з фізичного розвитку, необхідно час і щоденне повторення фізичних вправ.

У дітей з розладом аутистичного спектра часто виникають труднощі з виконанням тих чи інших рухових рухів, необхідні для виконання побутових або предметних дій. Рухи дітей зазвичай можуть бути млявими або, навпаки, напружено скутими або механічними. Так само важко даються дії і вправи з м'ячами, оскільки це пов'язано з порушеннями сенсомоторної координації та дрібної моторики рук. Саме на заняттях з фізичної культури діти отримують можливість засвоєти навички психоемоційного розвантаження в соціально-прийнятних формах, формується функціональна готовність до навчання і взаємодії з оточуючими, збільшується час стійкої працездатності дитини, що позитивно позначається на процесі навчання і виховання.

При роботі з дітьми з РАС необхідно пам'ятати, що дитина з аутизмом негативно сприймає дотик. У цьому випадку привчати дитину до дотиків слід, підходячи до неї ззаду - такі торкання діти з аутизмом в меншій мірі розглядають як агресію. Варто попередити про це і інших дітей в класі. Поступово дитина звикає до дотиків, усвідомлює їх необхідність на уроках фізичної культури (підтримати, щоб ти не впав, взяти за руку, щоб зміг зберегти рівновагу і т. П.). Пояснення необхідності дотиків на уроках фізичної культури повинні бути присутніми, а також бути чіткими і докладними. У процесі навчання дітей з аутизмом необхідно дотримуватись певних правил:

- ознайомлювати з матеріалом відповідно до індивідуальних особливостей сприйняття дитини з аутизмом (виконання вправ за допомогою дорослого, по наслідуванню дорослому, по інструкції і показу);
- дотримуватися правила «від дорослого до дитини»: дорослий виконує рух разом з дитиною, коментуючи кожен пасивний або активний рух і даючи таким чином відчуття, як правильно потрібно виконувати рух і який саме рух виконується в даний момент;
- дотримуватися правила «від простого до складного»: починати з простих рухів в просторі тіла і поступово переходити до рухів зовнішнього просторового поля (різних видів переміщень), таким чином поступово ускладнюючи руховий репертуар і домагаючись автоматизації базових рухів;
- дотримуватися цефалокаудального закону, сутність якого полягає в тому, що розвиток рухів в онтогенезі відбувається від голови до ніг: спочатку дитина освоює контроль за м'язами шиї, рук, потім - спини і ніг; дотримуватися проксимодістального закону: розвиток йде в бік від тулуба до кінцівок, від ближніх частин кінцівок до далеких (дитина вчиться спочатку спиратися на лікті, потім на долоні; спочатку - стояти на колінах, потім - на випрямлених ногах і т. д
- забезпечувати послідовне освоєння дитиною різних рівнів простору - нижнього (лежачи на спині, на животі), середнього (сидячи), верхнього (стоячи);
- співвідносити ступінь надання допомоги з тією ступінню розвитку, на

якому в даний момент знаходиться дитина. Зокрема, вправи можуть виконуватися дитиною пасивно або пасивно-активно, спочатку з максимальною допомогою, а надалі з поступовою мінімізацією допомоги і стимуляцією самостійного виконання руху.

При аутизмі рекомендовані наступні вправи:

1. Ігри з м'ячем (хоча і дуже прості, вони доставляють величезне задоволення). Почніть з простого перекидання м'яча, не потрібно починати відразу грати в «злови м'яч», так як до цього потрібно йти поступово. Це допоможе розвитку навичок зорового руху, спостереження за об'єктами).

2. Рівновага (для дітей з аутизмом часто утримання рівноваги є досить складним процесом)

3. Смуга перешкод – унікальні вправи для розвитку моторики. Курс при цьому зовсім не обов'язково повинен бути складним. Можна почати всього лише з однієї перешкоди.

Тобто, однією з основних цілей уроків фізичної культури дітей з аутизмом є навчання аутичної дитини виконувати вправи без допомоги дорослих. Прискорити цей процес допомагають одноманітні заняття. Слід дотримуватися послідовного структурованого одноманітного порядку, а в програму навчання включати різні види вправ, так як аутичні діти здатні концентрувати увагу лише протягом короткого періоду часу.

Додаток 15

Особливості організації уроків фізичної культури для дітей з порушенням мовлення

На уроках фізичної культури з дітьми, які мають порушення мови звертається увага на оволодіння руховим навичкам, на вміння орієнтуватися в навколишньому, на розуміння сенсу запропонованих завдань, на здатність активно долати труднощі, виявляти у своїй діяльності прагнення до творчості.

Розвиток рухів, в поєднанні зі словом і музикою, являє собою цілісний процес. Корекція порушених функцій і подальший розвиток збережених функцій вимагає від дитини зібраності уваги, конкретності уявлення, активності думки, розвитку пам'яті.

Засобами моворухової ритміки є ходьба і марширування в різних напрямках; вправи на розвиток дихання, голосу та артикуляції; вправи, що регулюють м'язовий тонус; вправи, які активізують увагу; рахункові вправи; мовні вправи без музичного супроводу; вправи, що формують почуття музичного розміру або метра; вправи, що формують почуття музичного темпу; ритмічні вправи; спів; вправи в грі на музичних інструментах; самостійна музична діяльність людей з мовними порушеннями; ігрова діяльність; вправи для розвитку творчої ініціативи. Засоби мовно рухової ритміки можна уявити як систему ритмічних, логоритмічних і

музично-ритмічних вправ і завдань, які поступово ускладнюються та лежать в основі самостійної рухової, музичної і мовної діяльності людей з порушенням мовлення.

Вправи на розвиток дихання, голосу та артикуляції покликані виробити правильне діафрагмальне дихання, тривалість видиху, його сили і поступовості. Їх можна поєднувати з рухами рук (вгору - вниз, вгору - в сторони, вгору - на пояс, вгору на голову і т.д.), тулуба (вправо - вліво, нахили вперед, кругові обертання), голови (пліч-о-пліч, на груди, кругові повороти).

Вправи на розвиток дихання включають в себе мовний матеріал, який озвучується на видиху. У роботі по розвитку вміння регулювати м'язовим тонусом можна виділити загальні і корекційні вправи.

Загально-розвиваючі вправи, крім всебічного впливу на організм, розвивають м'язи спини, живота, плечового пояса, ніг, рук. Ці вправи різноманітні. За характером виконання їх можна розділити на вправи з предметами (прапорці, м'ячі, стрічки тощо) і без предметів. У вправах з предметами розвиваються сила рухів, спритність, чіткість, швидкість реакцій, окомір. Особливу увагу слід приділити вправам з м'ячами. Використовуються м'ячі всіх розмірів: великі (при відштовхуванні підвісного м'яча), середні (при перекочуванні і ловлі), малі (при виконанні кидків, передачі по ряду і перенесення). У цих рухах чергується напруга і розслаблення, знімається зайва напруга з м'язів, коли вправа вже засвоєно на рівні рухової навички. Корекційні вправи застосовуються для зміцнення м'язів стоп і тулуба,

для розвитку, формування правильної постави. Вправи з підтягування на руках, лежачи на животі, на гімнастичній лаві і похилій дошці; лазіння по гімнастичній стінці; перелазання через лавки. Почуття рівноваги розвивається при ходьбі, бігу, стрибках, метанні і в ході інших вправ. До них відносяться вправи на зменшеній площі опори (доріжці з канатів, дошці); опору можна змінювати по висоті (похила дошка, лава), по рухливості (місток

- качалка), по розташуванню в просторі (горизонтальна або похила дошка або лава). Ці вправи виконуються під спокійну, помірну музику з вираженими акцентами, що вказують на початок і закінчення руху. В якості спеціальних засобів тренування рівноваги використовується наступне: кружляння на місці завдяки переступанню, з подальшим присіданням за звуковим сигналом, а так само зупинка під час ходьби і бігу по звуковому сигналу, підстрибування на місці з поворотами, переступання через предмети (кубики, палиці, рейки, канат).

Позитивними особливостями застосування фізичних вправ є:

1) універсальність (в організмі немає жодного органу, який не реагував би на рух).

2) відсутність негативної побічної дії (при використанні оптимальних фізичних навантажень).

3) можливість тривалого застосування, яке не має органічного переходу з лікувальної та профілактичної в загальнооздоровчу і тренувальну.